



ОНСО ШАЛГАРЬАНАЙ ТҮЛӨВ

Буряад Республикын Президент А.В.Потапов республикын бүлэг түлөөлөгшэдтэ Россин Федерациин гүрэнэй шагналнуудыг барюулба. Гүрэнэй үндэр шагналнуудта хүртэгшэдэй дунда Буряад Республикын профсоюзнуудай соведэй түрүүлэгшэ С.А.Тимин, республикын дайнай, ажалай ветерануудай, инвалидуудай пиитын жасын түрүүлэгшэ С.С.Бадмаев, Улаан-Үдэ хотын Советскэ районий Дайнай, ажалай, Зэбсэгтэ Хүснүүдэй болон хуули сахигшадай албанай соведэй түрүүлэгшэ Л.А.Болдонов гэгшэдтэ «Хани Барисаанай» ордон барюулагдаба. Эдэнэр арадуудай хоорондо эб найрамдал, хани барисаа бэхижүүлэхэ хэрэгтэ горитой ехэ хэмжээ



соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ», «Россин Федерациин габьяата энергетик» гэхэн нэрэ зэргэнүүд олгогдобо. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, Х.Намсараевай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй академическэ театрай артист Д.Д.Бочиктоев, БГУ-гай физико-математикийн эрдэмэй доктор Д.С.Сандитов, Зүүн Сибириин соёлой болон искусствын академинин проректор доцент Д.Ж.Батуев, А.И.Аштаев, «Буряад үнэн» газетын ахамад редактор А.Л.Ангархаев гэгшэд болоно.



ябуулгануудыг таагаларяагүй ябуулжа, эмхидхэжэ байдаг юм. Тинхэдэ Буряад Республикын Президентин туһалагшадай бүлэгыг хүтэлбэрилэгшэ Д.А.Ивайловский «Эхэ оронойгоо урда габьяатай байһанайнь түлөө» ордоной II шатын медалаар шагнагдаа.

Бүлэг артистнууд, мэргэжэлтэд, эрдэмтэдтэ «Россин Федерациин габьяата артист», «Россин Федерациин эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша», «Россин Федерациин дээдэ хургуулинуудай габьяата хүдэлмэрилэгшэ», «Россин Федерациин

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Буряад Республикын Президент А.В.Потапов А.Л. Ангархаевта тэмдэг зүүлгэнэ; «Хани Барисаанай» ордонтон Л.А.Болдонов С.С.Бадмаев хоёртой Арадай Хуралай шагналнуудай таагыг даагша В.Д.Таханов.

Бадма ЦЫРЕМПИЛОВ.

БҮРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

Буряад Республикын Арадай Хуралай хоёрдох зарлалай ээлжээтэ бэшэ сессии зарлаха тухай

Буряад Республикын Арадай Хуралай Комитетүүдэй дуралхалнуудыг хаража үзөөд, Буряад Республикын Арадай Хуралай, Советниггэжэ тогтооно:

Буряад Республикын Арадай Хуралай хоёрдох зарлалай ээлжээтэ бэшэ сессииг Улаан-Үдэ хотодо 1998 оной декабриин 28-да зарлаха.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.СЕМЕНОВ.

Улаан-Үдэ хото
1998 оной декабриин 17
№44-II

Буряад Республикын Арадай Хуралай хоёрдох зарлалай ээлжээтэ бэшэ сессидэ 1998 оной декабриин 28-да зүбшэн, хэлсэгдэхээр хараалагдаһан асуудалнууд:

1. «Худалдаа наймаанһаа налог абаха тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.

2. «Эрдэм нуралсалай эмхи зургаануудай эрилтэ хэрэглэмжэдэ юридическэ шюурнуудһаа татагдадаг албан татабари тухай» 1996 оной ноябриин 27-до айтһан 426-I номерой Буряад Республикын Хуулиг хүсэлтөө буураа гэжэ тоолохо тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.

3. «Бага олзын хэрэг эрхилэлгын субъектүүдэй бэелүүдэдэ ажал ябуулгын тодорхой янзанауудаар оруулагдадаг олзодо ашагдадаг цингэ налог тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.

4. «Бага олзын хэрэг эрхилэлгын субъектүүдтэ налог тохологын, тоо бүридхэлгын, тоосолгын, юрэнхилэгдэлгын гурим тухай» Буряад Республикын Хуулида нэмэлтэнүүд болон хубилалтануудыг оруулаха тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.

5. «Уһанай объектүүдыг хэрэглэлгынэй түлөө түлбэри тухай» Буряад Республикын Хуули тухай (хоёрдох ийншалга).

6. Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатуудай ами наһыг болон элүүр энхыг гүрэнэй талаһаа хамгаалха тухай.

Анхарагты!
«БҮРЯАДАЙ ТҮРҮҮ ХҮНҮҮД - 98»
«Буряадай түрүү хүнүүд - 98» гэхэн конкурсын дүнгүүд оперо болон баледэй театрай 1998 оной декабриин 21-дэ гаргагдаха гэжэ урид мэдээсэһэн байгаади.

Хүндэтэ уншагшад! Тус хэмжээ ябуулгамнай хойшолуулагдажа, «Ульгэр» гэхэн кукольна театрай ордон соо декабриин 26-да үдэшин 17 саһаа эхилхэ гээд мэдээсэһэнэди.

РЕДКОЛЛЕГИ

УВАЖАЕМЫЕ ЧИТАТЕЛИ!

По вашим многочисленным просьбам мы решили открыть на страницах нашей газеты рубрику «ВАШ АДВОКАТ». На ваши вопросы по решению спорных и проблемных правовых ситуаций ответят опытные и профессиональные юристы Второй коллегии адвокатов РБ Гильдии российских адвокатов. Ответы будут опубликованы по мере поступления вопросов в одном из ближайших номеров.

Вопросы направляйте по адресу: 670000, г. Улан-Удэ, ул. Каландаришвили, 23; редакция газеты «Буряад үнэн», с обязательной пометкой «Ваш адвокат». Также звоните по тел.: 21-68-08.

ФИРМА «ЛАНЗАН»

предлагает:

- матрацы ватные - 180 рублей
- ДВП: 2745x3,2 мм - 25 рублей, 2440x3,2 мм - 17 рублей
- сорочки мужские х/б (сафари с длинным рукавом, различных расцветок, Англия) - 60 рублей,
- трусы мужские х/б - 3 руб. 50 коп.,
- спецодежда - 55 рублей,
- рукавицы брезентовые 2-нитка - 10 рублей.

Адрес: ул. Сахьяновой, 3 «а», ост. «БНЦ»
Тел: 33-37-80, 33-37-93.

ВНИМАНИЮ ОПТОВИКОВ!

ДРОЖЖКИ – качественные российские хлебопекарные, сушеные, активные в металлизированной упаковке.

100гр – 6 руб. 80 коп. (60 пач. в коробке)
500гр – 33 руб. (20 пач. в коробке)

1кг – 60 руб. (15 кг)
Подъем теста до 7 см за 50 минут.
Срок хранения 12 месяцев.
Горох - 3 руб. 40 коп., мапка 4 руб. 40 коп., пшено 3 руб. 10 коп.

Скидки Бартер.
Адрес: Тулаева, 63, каб.11. тел: 41-29-87

ХҮНДЭТЭ МАНАЙ УНШАГШАД!

Газетын саарһанай дугалдаһан ушарһаа 1998 оной декабриин 17-ной «Буряад үнэн» - «Дүхэриг» №50 (213) сар соогоо гарабагүй. Энэ дугаарнай байгша оной декабриин 22-то гараха баатай болобо.

«Бурятия» издательство уншагшадһаа хүлисэл гуйна.

В компании Pepsi
«Хорошие новости»

PEPSI

С 1-го декабря 1998 года покупая 2 упаковки Pepsi, Миринда или Pepsi Апп (2 литра), одну упаковку получаете БЕСПЛАТНО. Стоимость одной упаковки 81 руб. 48 коп. За покупку со склада скидка до 6%.

НАШ АДРЕС:
г. Улаан-Удэ, Полигон, база «Разнооптторг». Тел. 34-00-48.
34-00-52; г. Чита, ул. Новобульварная, 96. Тел. 26-64-18.



үлэ мэдэг гэхээр үнгэ шэрэ хүрэтэр хэрэглээн дээрхээ пейзажнуудын онсо гэрэл туяагаар, агаараар дүүрэн мэгэ үзэгдэдэг.

Хадануудыг, Байгальыг зураглахан циклууд, бурханай дүрсэ хүрэгүүд, сууга үлгэршэдэй

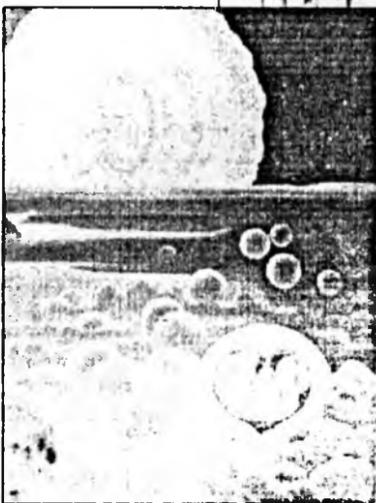
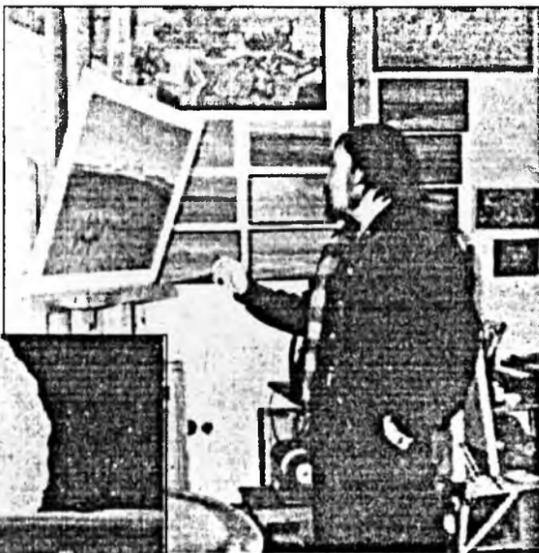
портредүүд... «Абай Гэсэр» үлгэрэй удхаар бүтээлэн хара - сагаан графическа зурагуудын онсо өөрсэтүхэл маягтай, гүнзгий философско удхатай юм.

Москва, Алма-Ата, Баку, Ереван, Вильнюс, Сашоро, Париж, Дели, Пекин болон Улаан-Баатар хотонуудга болоһон выставкэнүүдтэ Чингиз Шонхоровой бүтээл-

ЗОХЁОХЫ БЭЛИГЭЙНГЭЭ ТҮЛЭГ ДУНДА

Буряадай арадай уран зурааша, Россин габьяата уран зурааша, республикын гүрэнэй шангай лауреат Чингиз Бадмаевич Шонхоровой ойн баярай выставкэ Ц.Самшиловой нэрэмжэтэ уран найханай музейдэ найхан олоной хонорто дэлгээгдэбэ.

1978 ондо И.Е. Ренинэй нэрэмжэтэ Ленинградтай уран зурагай, скульптурын болон архитектурын институт дүүргэлээнэй хүлээр 20 жэлэй туршада хэды олон графическа, тоһон шэрээршье зурагдаһан бүтээлнүүдыг харагшадга бэлэглээ, хужарлуулаа гээшэб! «Тоорын гол», «Түнхэн» Наранай орохо үе», «Талын морид», «Үдэшэ», Гэсэрэй газар дайда», «Тала», «Дуун» гэхэн пейзажнуудын Буряад ороноймнай үзэсхэлэн байгаалие магтан түүрээһэн байха. Чингиз Шонхоров эподнигээ үргэлөөд, тала дайдыг, хада уулыг найса эсхэлэн, Монголой губи талын өөрсэ үзэсхэлэниешье уран зураашын шодөөр хаража, зураглаһан аабдаа. Тон хурса будагһаа аймагтар нарин,



нүүд табигдаһан байна. Буряадай элитэ уран зураашадай нэгэн мүнөө үедэ зохёохы үндэр бэлигэйнгээ түлэгтэ гэжэ энэ выставкэ ялас гэмээр гэршэлнэ.

Туяна САМБЯЛОВА. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: бүтээлнүүдэйнь нэгэн; Ч.Шонхоров мастерской соогоо.

БУРЯАД ОРОНОО СҮҮРХҮҮЛАН

Хүлгөөтэйхэн 1998 оной хүүлшын үдэрнүүд түргэ түргэн нэлгэлдэнэ... Эдэ богонихон үдэрнүүдтэ жэлэй дүнгүүд согсологдоно. Спортын һонин дуулгажа байдаг журналистнуудшье заншалта ёһооро Буряад Республикын эрхим 10 спортсменүүдыг элрүүлбэ.

Һур харбалгаар Россин спортын габьяата мастер Бальжи-Нима Цыремпилов эгээл эрхим спортсмен гэжэ тэмдэглэгдэбэ. Тэрэ 1998 оной Европын болон Россин чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

Бэшэ юһэн хүнэй нэрэнүүд иимэрхүүгээр һубариба:

Хоёрдохи һуурида - боксоор спортын мастер Александр Бахтин, залуушуулай дунда дэлхэйн чемпионатай хүрэл медальда хүртэгшэ, Россин Кубок илагша.

Гурбадаху һуурида - дүрэ буляалдалгын барилдаагаар уласхоорондын классай спортын мастер Жамса Ахамажапов, Нациин Кубок илагша, уласхоорондын хэдэн мурьсөөнүүдтэ шангай һууринуудта хүртэгшэ.

Дүрбэдэху һуурида - уласхоорондын классай спортын мастер (биатлон) Елена Думнова, дэлхэйн чемпионатай хүрэл медальда, Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө мурьсөөндэ хоёр дахин мүнгэн медальда хүртэгшэ.

Табадаху һуурида - дүрэ буляалдалгын барилдаагаар уласхоорондын классай спортын мастер Нима-Жаргал Нимаев, 1998 оной Россин чемпион, залуушуулаар Европын дүрбэ дахин чемпион.

Зургаадаху һуурида - велоспорттоор спортын мастерта кандидат Александр Баженов, 1998 оной Россин чемпион,



залуушуулай дунда дэлхэйн чемпионатда хабаадагша.

Долоодохи ба наймадаху һууринуудта - хүнгэн атлетикээр Россин спортын мастер Надежда Мироманова, ветерануудай дунда Россин дүрбэдахин чемпион, Россин спортын габьяата мастер Борис Будаев, дүрэ буляалдалгын барилдаагаар Сан-Франциско хотодо үнгэргэгдэһэн мурьсөөндэ илагша.

Юһэдэху һуурида - хүнгэн атлетикээр уласхоорондын классай спортын мастер Юрий Чижов, 1998 оной Россин чемпион.

Арбадаху һуурида - ФИДЕ-гэй уласхоорондын мастер Денис Абашеев, Буряад ороной эгээл үндэр рейтингтэй шатаршан.

Бадмажап ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Эгээл эрхим спортсмен Б-Н. Цыремпилов, Россин һур харбалгаар федерациин Президент В. Ешеев.

Буряад Республикын Президентын Зарлиг

БУДАЕВ Б.Д. ТУХАЙ

1. Будаев Борис Дугдановичыг Буряад Республикын Президенттын залуушуулай болон спортын хэрэгүүдэй талаар шийтгын гуримай зүбшээлэгшээр томилхо.

2. Тус Зарлиг гар табиһан үдэрһөө хүсэндөө орохо.

Буряад Республикын Президент А.В.ПОТАПОВ

Улаан-Үдэ хото
Правительствын байшан
1998 оной декабрийн 8
№ 272

Буряад Республикын Президентын Зарлиг

ЦЫБИКОВ Б.З. ТУХАЙ

1. Цыбиков Батор Запбазаровичыг Буряад Республикын Президенттын залуушуулай болон спортын хэрэгүүдэй талаар шийтгын гуримай зүбшээлэгшээр томилхо.

2. Тус Зарлиг гар табиһан үдэрһөө хүсэндөө орохо.

Буряад Республикын Президент А.В.ПОТАПОВ

Улаан-Үдэ хото
Правительствын байшан
1998 оной декабрийн 8
№ 271

ҮНЭ СЭНГҮҮДЫНЬ ДЭЭШЭЛҮҮЛЭГДЭХЭ ЁНОТӨЙ

Республикынай хүдөөгэй ажалшад арбай таряанай баян ургаса ургуулжа, эрэхэ жэлэй хообарай тарилгада хүсэд хүрэхэ үрлэ хүрлэг хааж абаһхай. Гадна хабарай тарилгада хэрэглээн урьһаламжа эдэ хоолой корпорацида бусаахын тула орооно таряа тушаажа байһхай. Гэбэшье республикын зарим ажaxyнуудай хабар абаһан урьһаламжана, үри шэрнээ саг соош бусаажа шадаһгүй. Эндэ шалтагануудын олон юм бээ. Ажaxyнууд байн дураараа үри шэрнээ түлэхэ гү, али баалахтар, сүүдэ хэрэг барижа, эдэ хоолой корпорацигай тоосохо гүдн гэхэн эрид шанга асуудал Хүдөө ажaxyн болон эдэ хоолой министрествын коллегини ээлжэтэ заседанида табигдаһан, энээн тухай эхэ хоорлодоон декабрийн 10-да болоһон байна.

Орооно таряанай бараг ургаса хуряажа абаһ хадаа эдэ хоолой корпорацигай яһала тоосоож байһабди. Түлшээ-тоһоодолгын хэрэгсэлүүдыг абаһанайнгаа түдөө орооно тушаажа тоосоо хэлбди. Мүнөөнэй байдалаар нэгэ литр соляркын түлөө хоёр килограмм ороонохо тушаажа баатай болоод байһабди. Түлшээ-тоһоодолгын хэрэгсэлүүдэй сэнгүүдэй хараа байса нэмэжэ байхада, орооно хуушанайнгаа хямда сэнгээр тушаанабди. Сэнгүүдэй таарадаагүй байдалаа хүдөө ажaxyнай ажалшад таряа эхээр ургуулбашье, гарзана харюулжа шадаһгүй даа. Хүдөө ажaxyда үйлдэрлэлэгдэж продукция үнэ сэнгүүд дээшлүүлэгдэхэ ёһотой, үги һаа хүдөө ажaxyн байдал найжархагүй даа.

Мүнөө бидэ эд хэрэгсэлэй урьһаламжын тоосоондо 3 млн.500 мянган түхэриг хаагаад байһабди. 1996 ба 1997 онуудай 6,5 миллион түхэригэй үри шэритэй байһанаа тэрэнээ хэлсэжэ, түлэхэ болзорынш хунаһхайбди. Энэ үри шэрийн 3,5 млн. түхэригынш хааганхай, үдөөшэ 3 миллион түхэригынш бусаагдажа байна.

Бюджетнэ эмхинуудэй ажалшад түлээ, үбнэ абадаг, техникэ хэрэгсэлэг байна. Эдэ бүгэдэлөөр үри шэрийн зарим хэмжээниинш бусаагдаха, тэрэншээн хүүгэдэй пособиуудаар, ажaxyндаа хэрэгсэлжэ хангалгаар болон бюджетнэ эмхинуудэй ажалшадан саалин түлэлгөөр үлэһэн үри шэрийн шэлэ жэлэй гаратар хааһабди гэжэ һанаһаб.

Хэжэнгэ шотатга энэ талаар ямар байдлаар гэхэн асуудалтайгаар хүдөө ажaxyн управлениин начальник Арслан Баяндаалаевич Доржиевта хандан байһабди. Мүнөө жэлдэ шотатаймнай таряашад 140 мянган центнер орооно таряа хуряажа абаа. Үнгэрһэн жэлэйхитэй сасуулаха 15 процентээр үлүү таряан абаһан болоно.

Эльвира ДАМБАЕВА хоорэлдэбэ.

Хэжэнгэ

АША ТУҺАТАЙ УУЛЗАЛГА

Байгша оной декабрийн 2-то аймагай бүхы дунда һургуулинуудай директорнууд, һуралсаалай талыг даагшад Хэжэнгын 2-дох дунда һургуулида суларжа, буряад хэлэнэй, түүхын, географини болон ажалай хэлсэлүүдэ сагай эригээр зааха онол аргануудай энэ хэр бэсүүдэгдэжэ байһангайнь дүтөөр таһиасаба. Хэжэнгын 2-дох дунда һургуулиин хүтэлбэри болон багшанар хэр ороо сагта хүдэмэрилжэ байбашье, дороһоо ургажа ябаа залуу үетэниие эрдэм номдо һургаха хэрэгтэ хүндэтгөөр бэсүүлэжэ байна гээд энэ зүблөөн-семинарта хабаадагшад онсолон тэмдэглээ. Аймагай эрдэм һуралсаалай таһагыг даагша А.Ц.Золтоев уулзалгын дүн согсолхоодо, түрүү багшанарай дүй дүршэлыг бодотгоор бэсүүлэжэ ёһотойбди гээд онсолон тэмдэглээ.

ДАРА ЭХЫН ТҮБТЭ

Бурхан багшын агуу һургаалай гүн удхыг хүн зондо, илангаа дороһоо ургажа ябаа залуу үетэндэ ойлуулаха, мүн буян үйлдэлгын уншалгануудыг үнгэргэхэ зорилготойгоор Хэжэнгэ тосхондо Дара Эхын түб нээгдэһэн байна. Энэ түбэй эхин шатада эрдэм һуралсаалай хүндэтгэй ветеран Дугаржаб Гыргеевич Баяртуев байжа, холин хараатай эмхидхэлэй хүдэмэри Ленин замай, Хэжэнгын, Ушхайтын һүзэгшэдэй дунда ябуулажа шадаа. Республикка соогоо шийтгын хүндэтгэй ажал ябуулагша, эмхидхэхы дүй дүршэлөөр баян Б.Д.Рыбдылов энэ тушаалыг мүнөө хүндэтгэйдэ халап абажа, хүн зоной болон һүзэгшэдэй дунда ойлууламжын хүдэмэри эмхидхэлэй Дара Эхын түбэй эдэбхитгэйдэй, һүзэгшэдэй үүсхэлээр үндэр түрэлтэ Еши Лодой римбүүшын элүүр энхил түлөөдэ зориулагдаһан 46 хоногой туршада үдэр һүдигүй үргэлжэлһэн уншалга декабрийн 10-най үдэр олон зоной хабаадагшатайгаар амжалта түгсөөр дүүрбэ. Далай ХУБИТУЕВ.



НАМАР НАЙДАЛТАЙ БАЙБА ГҮ?

Агын автономито округой нуга таряалан дээгүүр намарай ажал хүдэлмэри намхажа эхилбэ. Таряа хуряалга ба үбнэ нөөсөлгын хаханууд үнгэржэ, дайда дэлхэй амархан янзатай болобо. Эгээл жэлэйнгээ дүнгүүдые согсолхо хаһа газар эдлүүрилэгшэдтэ оробо ха.

Энэ жэл округ дотор 30,5 мянган гектар талмайда орооһото культура, 1764 гектарта тэжээл таригдаһан байгаа. Тиихэлээр зунай эхинэй ган гасуур, удаань тушаалдаһан хура бороон ургасын эдээшэхэ талада нилээд нүлөө үзүүлээ. Хүлээгдэһэн дүнгүүд абтабагүй. Сагай уларилһаа боложо, 3 мянган тухай гектар талмайн таряалан гэмтэһэн байбашье һаань, округой ажахынуудта 30052, тонно орооһон хуряжа абтаа. Энэнь 1643 тонноор урда жэлэйхиһээ доошо байна. Энэ жэл гектар бүриһөө 10 центнер таряан сохигдоо. Бухы орооһо таряанай дүрбэнэй гурбан хубинь шэниисэ абтаба.

Хэр ган гасуурта дайрагдабашье, паар хахалжа бэлдэһэн ажахынууд баришатай байбал даа. Жэшээлэн абахада, Хүнхэрэй Ленинэй нэрэмжэтэ ажахы 3160 гектар паар дээрэ 12,2 центнерээр таряа ургуулаа. Энэнь эгээл дээдэ дүн байба. Иигээд байхадаа, энэ ажахы үрэнэ хүрэнгэтэй, ажалшадтаа хубааха орооһотой, үри шэриэ гүйсэд бүглөөд, үшөө малдаа эдоулхэ гурилтай байхань. Таряан ажалшад ахамад агроном Б.Бальжиров ба колхозой түрүүлэгшэ Вл. Цэдашиевай зүбөөр ажал эмхидхэһэнэй ашаар һүүлэй хэдэн хатуу жэлнүүдэй хугасаа соо яһала һайн үрэ дүнгүүдые туйлана. Мүн лэ

12-13 центнерээр 2-3 мянган гектар талмайнуудһаа таряа хуряадаг Урта, Хүһөөшынхидэй амжалтануудые һайшаамаар. Үнгэрэгшэ хатуу жэлэй ургасын хуби заяае механизаторнууд шиидхээ. Тэдэ-нэй дунда Хүнхэр-һөө А.Мирсанов, Ю.Жапов, хүдэнтэһөө В.Шойнинов, Хара-Шэбэрһээ А.Сундуев, Хүһөөшэһээ Н.Дамдинов болон бусад олон оролсоно. Эдэ зонуудта магтаал хүндэнүүд дамжуулагдахань.

Гэхэтэй хамта хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат Сувор Батомункинай толгойлдог фермернүүдэй «Дамай» ажахын дүн дурдамаар. Эндэ 320 гектар талмай бүридэ 20 центнерээр таряа ургуулжа хуряаба. Энэ ажахы шэниисын шэнэ «Супер-элита», овесой «Баргузинский» сортнуудые туршалга хэжэ зүблэрүүлээд, мүнөө хүрэнгын таряа колхозуудта худалдажа эхилэнхэй.



Тиихэлээр зарим нютагуудаар таряа талхан багаар ургуулагдаа. Эндэ оройдоол 6-7 центнерээр жаа бага гектар талмайда таригдаһан ургасань жэгдэрээ. Жэшэнь, Урда-Ага нютагта сагай һайн байхада, 5000 гаран гектарта орооһото культура үйлэдбэрилдэг һаа, мүнөө жэл оройдоол 60 гектар тарижа, арай шамай арбаад бага машина таряа суглуулаа аабза. Бооржогонтой, Наринай Адаг, Будалан, Хойто-Ага, Сахюурта, Табтаанай, Алхана гэдэг нютагуудаар таряан ажал тулюур байдалда оронхой, харин Аргали,

Шулуутайнхид гансашье гектар таряагүй. Зүгөөр оролдоһон зон «ябаһан хүн яһа зууха» гэдэгтэл, хооһон байхагүй. Тугшан, Зүдхэлиин ажахынууд хэршье харша хүшэр байдалда оробошье, заатагүй газар таряаландаа анхарал хандуулна. Тиимэһээ ханза хооһон байнагүй.

Яабашье округ дотор суглуулһан таряанай ашаар ерэхэ жэлдэ үрэнэ хүрэнгэтэй, зондоо наймаалха нөөсэтэй, малдаа бага зэргээр гаргашалха хоолтой байхабди. Илангаяа элдэб хабар абаһан тоһо, түлишэ болон бусад материалнуудые бүглэхэ үри зээлиэе бусааха арга бии байна. Энэ талаар ажал ябуулагдана. Мүнөө үедэ таряа тушаахада, сэнгын аргагүй хямда байна. Тиимэһээ округой эдээ хоолой зургаанай хабаадалгаар Могойтын ХПП-гэй дэргэдэ тээрмэ тодхожо, таряагаа талхан болгоод гаршалха ябуулга эхилэгдэнхэй.

Таряалан дээрэхи ажал замхантаашье һаа, газар эдлүүрилэгшэдэй һанаа зобоохо шалтагаанууд олон байна. Гүрэн түрэн зүгһөө хүдөө ажахы тухай һанамжа, туһаламжын бага дээрэһээ паар багаар хахалагдаа. Оройдоол 23 мянган гектар талмай бэлдэгдэһэн тоотой. Техникэ хуушаржа, хэрэглэмжэһээ гаража байна, зарим ажахынууд хүрэнгэ дутуутай гэхэ мэтэ дутуу дунданууд олон даа. Малай үбнэ тэжээлээр үлүү гараха юумэн үгы байна. Тиимэһээ газар таряалангай ажал гээшэдэ анхаралаа мүнөөнһөө хандуулаагүй һаа, түбэгтэй байдал тохёолдохонь холо бэшэ.

Цырендондок ГОНГОРОВ.

ЭКОНОМИКА РЕСПУБЛИКИ: ЦИФРЫ И ФАКТЫ

(январь—сентябрь 1998 г.)



Производство

Производственный потенциал республики размещен по территории крайне неравномерно. Большая часть промышленной продукции производится в городах - Улан-Удэ - 59 процентов, Гусиноозерске - 20 процентов.

В республике 10 районов и г. Улан-Удэ снизили объемы производства по сравнению с тем же периодом прошлого года, среди них Мухоршибирский, Селенгинский, Прибайкальский районы. Увеличили объемы производства 8 районов.

В инвестиционной деятельности в республике сохранилась тенденция умеренного роста. За счет всех источников финансирования в январе-сентябре введены: сотовая связь на 1,5 тыс. номеров в Улан-Удэ; 1,5 км ЛЭП 0,4 кВт; около 23 км ЛЭП 35 кВт; зернохранилище на 500 тонн единовременного хранения. За девять месяцев предприятиями и

организациями всех форм собственности введено 1257 квартир общей полезной площадью 86 тыс. кв. метров.

Сложная ситуация сложилась в сельском хозяйстве. Сроки уборки урожая зерновых культур и овощей затянулись. Неблагоприятные погодные условия привели к снижению сбора урожая сельскохозяйственных культур. По предварительным данным, в целом по республике собрано 3401503 центнера зерновых и зернобобовых культур, 1224401 центнеров картофеля, 298290 центнеров овощей.

Спад сельскохозяйственного производства обусловлен продолжающимся снижением продукции животноводства, что тесно связано с сокращением поголовья скота, главным образом, в сельскохозяйственных предприятиях.

Рынок

На потребительском рынке

республики в текущем году наблюдается устойчивая тенденция снижения объемов розничного товарооборота. В январе-сентябре по всем каналам реализации продано населению потребительских товаров на 18,4 процента меньше, чем за соответствующий период прошлого года.

Деньги

Финансовое положение предприятий и организаций не улучшилось. Доля убыточных предприятий в августе составила 74 процента от общего числа предприятий. Основная сумма убытков приходится на промышленность, транспорт и жилищно-коммунальное хозяйство.

Трудное положение остается по выплате заработной платы. Суммарная задолженность по заработной плате в целом по кругу наблюдаемых отраслей за период с 1 сентября по 1 октября 1998 г. увеличилась на 74,7 млн. рублей или на 10 процентов.

Население

На 1 января 1998 г. в республике проживало 1045,6 тысяч человек. Процессы

миграции населения увеличивают долю городского населения, где как обычно, выше уровень жизни. Сейчас в городах и поселках проживают 623,8 тысяч человек, в сельской местности - 421,8 тысяч человек. В настоящее время в г. Улан-Удэ живет 370,8 человек.

Уровень жизни

Уровень жизни населения республики в сентябре 1998 г. остается низким. По-прежнему уровень бедности вдвое выше среднероссийского.

Группировка районов по среднемесячным душевым денежным доходам показывает, в основном, изменение уровня жизни в худшую сторону.

В самую многочисленную группу, где доходы составляют от 200-400 руб. в месяц (т.е. ниже прожиточного минимума), входят 12 районов, к ним относятся: Баргузинский, Джидинский, Еравнинский, Заиграевский, Закаменский, Иволгинский, Курумканский, Кяхтинский, Муйский, Мухоршибирский, Прибайкальский и Тарбагатайский. Наименьшие доходы (до 200 руб.) - в Бичурском, Кижингинском,

Окинском, Тункинском и Хоринском районах. Остальные 4 района и г. Улан-Удэ имеют доходы свыше 400 руб. Надо отметить, что наибольшие доходы (свыше 800 руб.) у жителей г. Улан-Удэ и Северобайкальского района.

Работа

Официально зарегистрированы в органах службы занятости на 1 октября 1998 г. в качестве безработных 13,8 тыс. человек, или 2,8 процента экономически активного населения.

Выше, чем в среднем по республике (1,3%), уровень безработицы в 11 районах, среди которых Муйский, Мухоршибирский, Заиграевский, Закаменский. В Северобайкальском районе и в г. Северобайкальске уровень безработицы наивысший (более 3,1%). В г. Улан-Удэ уровень безработицы равнялся 1,1 процента.

Демографическая ситуация в республике по-прежнему неблагоприятная. Сохраняется естественная убыль населения.

Госкомстат Республики Бурятия.



Восточно-Сибирская государственная ка

ЗДЕСЬ СТАНОВЯТСЯ

В ПЕРСПЕКТИВЕ – ВХОЖДЕНИЕ В МИРОВУЮ ОБРАЗОВАТЕЛЬНУЮ СИСТЕМУ



В Восточно-Сибирском институте культуры (ныне Восточно-Сибирской Академии культуры и искусств) еще в советские годы сформировался интересный, в творческом отношении продуктивный коллектив высококвалифицированных преподавателей общих и специальных дисциплин. Это во многом их усилиями ВУЗ три года назад обрел статус академии.

На последнем этапе всю организационную работу по созданию условий для перехода к новому статусу возглавила вновь избранный ректор, профессор Р.И. Пшеничникова. В этой женщине, на наш взгляд, способность к генерированию, обобщению и восприятию новых идей удачно сочетается с организаторским даром, энергией и последовательностью в реализации задуманного. Раиса Ивановна, поистине, плоть от плоти вуза, ныне ею возглавляемого. В 1970 году окончила библиотечный факультет ВСГИК. Затем работа на кафедре детской литературы, где она выросла до заведующей. Кандидат педагогических наук. С 1990 года - проректор, а в 1995 году избирается ректором.

Впервые я услышал выступление Раисы Ивановны на одном из собраний общности столицы республики в разгар перестройки. Спокойный тон речи свидетельствовал о том, что выступавшей чужд пустой радикализм. Ректор академии и сегодня не порывает с общественной, политической деятельностью, хотя нынешние должностные обязанности оставляют мало времени для этого. В прошлом году участвовала в учредительном съезде Конгресса российской интеллигенции, является Президентом Конгресса интеллигенции Бурятии.

Одна из матерей абитуриентов рассказывала, что, зайдя в приемную комиссию во время вступительных экзаменов, получила исчерпывающие объяснения по интересовавшему ее спорному вопросу от одной из находившихся там женщин. Каково же было ее удивление, когда в коридоре ей сказали, что с ней беседовал сам ректор академии, профессор Пшеничникова.

Наверно, именно такие, ширококомplexные, демократичные люди нужны в руководстве вузами культуры и искусств. Такой выбор тем более актуален во времена тяжелые, переходные, подобные нынешним, когда назрели преобразования очень важно осуществить при сохранении сложившегося кадрового потенциала.

Каждый факультет, кафедра и вся академия в целом находятся в постоянном творческом поиске, работают многочисленные творческие ла-

ПЕРЕИМЕНОВАНИЕ ВСГИК в Академию культуры и искусств в развитии вуза с перспективой вхождения в мировую образовательную систему.

Формирующийся у нас рынок образовательных услуг выдвигает новые задачи в сфере экономической деятельности вузов и ставит проблему многоканального финансирования, в частности, создания попечительских советов.

ЗАДАЧА БЛИЖАЙШИХ ЛЕТ - ПОСТРОИТЬ АКАДЕМИЮ, СОЗДАТЬ НОВЫЙ ХРАМ НАУКИ И КУЛЬТУРЫ

Особую сложность сегодня представляет проблема несоответствия между номенклатурой специальностей рынка труда и уровнем образования (бакалавр-специалист-магистр).

Повышение качества образования находится в прямой зависимости от государственных стандартов, в частности, от степени разработанности регионального и национального компонента образования, а также уровня обновления содержания гуманитарно-культурологического образования.

Академия - это возможность создания регионального центра подготовки специалистов культуры и искусств, это интеграция разных видов и типов учебных заведений по вертикали: центр раннего дошкольного развития, специальная школа, колледж, НИИ региональных культур, хозрасчетный институт новых квалификаций, аспирантура, докторантура и, наконец, это широкая возможность выбора специальности, предметов, форм и уровней обучения, педагогических и академических свобод.

Построить Академию, создать новый Храм науки и культуры - вот чем предстоит заниматься в ближайшие лет.

Р.И. ПШЕНИЧНИКОВА, ректор ВСТАКИ, профессор. Приведенное выше высказывание ректора взято из стендовой экспозиции, развернутой в фойе учебного корпуса. Эта экспозиция была подготовлена студентами и преподавателями отделения музееведения в 1995 году к 35-летнему юбилею ВСГИК - ВСТАКИ и в будущем, как гласит надпись, станет основой музея академии.

Автор концепции - и.о. доцента Н.И. Комиссарова. В экспозиции представлены все факультеты, многие кафедры и творческие коллективы академии. Эта своеобразная визитная карточка вуза насыщена краткой, и в то же время выразительной, концептуальной информацией.

боратории и мастерские появляются новые специальности и специализации. Называю пауга: «Менеджмент шоу - программ», «Паптомма и современная пластика», «Сохранение экологии», «Трансляция культурного наследия», «Социально-культурный сервис и туризм», «Менеджмент социальной сферы», «Менеджмент информационных систем», «Этнокультурология». Поверьте, дело не просто в новизне огласовки, а в том, что здесь действительно происходят и уже произошли глубинные процессы в учебно-образовательной и научно-организационных сферах.

Достаточно напряженная, насыщенная творческая и научная жизнь академии формирует новый психотип выпускника, специалиста XXI века, который обязан быть динамичным в мышлении и поведении, - подчеркнула в беседе со мной прошедшим летом Раиса Ивановна. Действительно, именно такие специалисты смогут достаточно уверенно работать в условиях нового информационного общества.

Во время подготовки мною данного материала ректор находилась в Италии, куда уехала по приглашению руководства университета Вероны и учредителя международного проекта «Человек экономический, человек духовный», входящего в программу «Темпус» где представила доклад «Традиционные знания и проблема формирования нового психотипа человека: взгляд на систему современных противоречий».

Таким образом, перспектива вхождения академии в мировую образовательную систему, заявленная ректором еще в 1995 году, приобретает зримые очертания. Тем более, что в последнее время академией ежегодно проводятся международные конференции симпозиумы. Так, в 1996 году это был фестиваль искусств «Восток-Запад: диалог культур», летом текущего года - симпозиум «Байкальские встречи» по теме «Проблемы сохранения и популяризации традиционного фольклора в политических странах».

НА СНИМКАХ: проректор академии С.А. Добрынин; зав. кафедрой режиссуры эстрады и театрализованных представлений О.А. Герасимова; занятие ведет заслуженная артистка республики, директор «Тивикомы» Л.Н. Ильина; особенности сценической группы разъясняет заслуженный работник образования Бурятии Т.П. Кирпичникова; группа 222 голосует за поездку на Канары: «Ура!!! Ай да мы!!!»

Этот...
наала...
ведующ...
режисс...
ваный...
культ...
дента...
ерасим...
И в с...
рофе...
тельск...
фигури...
мена:
ой ре...
заслуж...
россии...
Н.Е. Логе...
емии.
востанов...
изовани...
еспубли...
Добрыни...
многих...
аист по...
доцент...
заслуже...
туры Бу...
руковод...
ди «А...
дународ...
павтом...
нагина...
И.А. Гри...
работн...
тия, ст...
Т.Т. К...
преодо...
Н.В. Им...
жиссер...
ком», с...
ВГ. Сто...
страда...
народна...
Шашош...
Бурятии...
пе.
Серг...
Добры...
практи...
массов...
предсте...
Гово...
жиссу...
утра и...
вечер...
в уч...
вним...
так ка...
публи...
труда...
кафед...
препо...
всех...
Алекс...
второ...
треть...
видат...
усил...
лабир...
каби...
отве...
доку...
к зв...
пода...
каку...
сумм...
Ра...
она...
«Уни...
и» - н...
ли ру...
воми...
дело...
подъ...
рост...
В...
симв...
Она...
груп...
соб...
но...
эти...
как...
тро...

Академия культуры и искусств

ПРОФЕССИОНАЛАМИ

МОЖНО ЛИ РУКОВОДИТЬ ЗВЕЗДАМИ?

ВУО

Этот риторический вопрос задала в беседе со мной ведущая кафедра эстрадных режиссуры и театрализованных представлений факультета искусств, и.о. декана Ольга Александровна Герасимова.

И в самом деле, в списках профессорско-преподавательского состава кафедры фигурируют известные имена: патриарх театральной режиссуры Бурятии, заслуженный деятель искусств России и Бурятии, профессор Н.Е.Логачёв, проректор академии, ведущий режиссёр-постановщик массовых театрализованных представлений в республике доцент С. А. Добрынин, признанный во многих странах мира специалист по сценической пластике доцент Н.П.Дугар-Жабон, заслуженный работник культуры Бурятии В.Н.Плотников, руководители театра-студии «Азарт», лауреаты международного фестиваля пантомимы-доцент Т.Ю.Смирнягина, и.о. доцента И.А.Григурко, заслуженный работник культуры Бурятии, старший преподаватель Т.Т.Киричникова, преподаватель сценографии Н.В.Имеева, главный режиссёр телекомпании «Тивиком», старший преподаватель В.Г.Столбовский, постановщик эстрадных танцев Е.Н.Сунрун, народная артистка России Ч.Г. Шашошкина, народный артист Бурятии Г.М.Багадаев и другие.

80-90-е годы. Это летние «Сурхарбаны», различные юбилейные празднества на стадионах, площадях с участием многих тысяч человек. В том числе чествование Далай-ламы XIV на ипподроме летом 1991 года во время празднования 250-летия официального признания буддизма в России. В 1981 году окончил Ленинградский институт культуры. Еще будучи студентом выполнял обязанности помощника главного режиссёра Московской олимпиады, о чем свидетельствует диплом I степени оргкомитета. С.А. Добрынин 17 лет преподает на кафедре режиссуры эстрады, 9 лет из них - заведующим... В последние годы был деканом факультета искусств, а с этого года - проректор академии по учебной работе.

Мы встретились с Сергеем Александровичем во время занятия со студентами вновь набранной группы менеджеров шоу-программ. Набор на такую специальность, говорит он, на востоке России осуществлен впервые. В последние 5 лет кафедра много экспериментирует.

Впервые в России в прошлом году сделали выпуск руководителей студии пантомимы и современной пластики. В этом году впервые за Уралом - режиссеро-сценаристов развлекательных программ.

Менеджеры шоу-программ наряду с блоком специальных дисциплин, таких, как основа режиссуры, актерского мастерства изучают экономическую теорию, маркетинг. Поэтому подготовка этих, остро дефицитных в

наше время, специалистов осуществляется на основе кооперации двух факультетов - искусств и управления социально-культурной деятельностью.

Кроме названных специальностей кафедра режиссуры эстрады и театрализованных представлений обучает студентов по следующим программам: режиссёр театрализованных представлений и массовых праздников, режиссер-сценарист, ведущий развлекательных программ (шоумен), режиссер эстрады и массовых представлений, актер эстрады. Если в прежние времена кафедра готовила специалистов по режиссуре клубных массовых представлений, то в последние годы взят курс на обучение профессиональных режиссеров и актеров эстрады. А это уже предполагает более высокий уровень квалификации, позволяющий выпускникам с равным успехом работать как в профессиональных, так и в самодеятельных коллективах. По словам О.А.Герасимовой, ни один вуз страны, кроме разве что столичного ГИТИСа, не имеет лицензию на подготовку актеров и режиссеров эстрады. А вот ВСГАКИ аттестационной комиссией Минвуза России такой лицензией удостоена. Это уже что-то значит. По словам О.А.Герасимовой, и в выездах преподавателей за рубеж, и в получении лицензий, и в повседневной педагогической, научно-методической, творческой деятельности, укреплении материально-технической базы кафедра постоянно ощущает действенную поддержку ректора академии Р.К.Пшеничкиной.

ПОИСК, ДОБРОЖЕЛАТЕЛЬНОСТЬ, БЕСКОРЫСТИЕ

Говорят, завкафедрой режиссуры эстрады с раннего утра и нередко до позднего вечера можно встретить в учебном корпусе. По-видимому, это близко к истине, так как в период подготовки публикации мне не составило труда встретиться с ней. На кафедру то и дело заходят преподаватели, студенты. И у всех «горящие» дела, и у непеременимо к Ольге Александровне. Одного Ольга Александровна консультирует, второму дает деньги на трамвай, третьему устраивает, по всему видно, заслуженный разнос, усиленно жестикулируя и лавируя между столами в тесном кабинете. С обеда успела ответить в Минкультуры документы на представлении к званию одного из преподавателей, попутно завезла какую-то причитающуюся сумму Н.Е.Логачёву...

Рассказывая о кафедре, она то и дело восклицает: «Уникальные преподаватели! А?» и переспрашивает: «Можно ли руководить звездами? А?» И во мне нарастает убеждение, что дело это, хотя и трудное, но вполне возможное для этой небольшой росточка женщины.

В прошлом году О.А.Герасимова набрала очередную группу режиссеров эстрады. Она глубоко убеждена, что группа должна представлять собой единую семью. И я вижу во глазах студентов, что это её убеждение во многом воплотилось в реальность. Хотя, как водится, в семье не без уроков.

раздевайтесь, - хлопает в ладоши Ольга Александровна. И девочки раздеваются. «А? Ну вы видели, какие они у меня красавицы?» - обращается она ко мне. И я согласно киваю, искренне про себя разделяя её восхищение. Да, действительно, красавицы. И в самом деле отменно танцуют.

Я не буду повторять превосходных выражений, в каких завкафедрой рассказывала о «звездах» своей кафедры - Сергее Добрынине, Илэли Дугар-Жабон, Татьяне Смирнягиной, Игоре Григурко, так как они известны далеко за пределами республики. Может быть, чуть менее известен Виктор Столбовский, прекрасный режиссер, осуществивший на «Тивикоме» постановку телеспектаклей «Акула» по О. Генри, «Яма» по Куприну. Или Елена Сунрун - специалист по эстрадным танцам, лауреат международного фестиваля в Варне.

Сама Ольга Александровна ведет целый ряд профильных дисциплин, ею разработан актерский импровизационный игровой тренинг шоумена по специальности «Мастерство ведущего». Во время выборов кампаний последних лет по сценариям под непосредственным руководством О.А. Герасимовой были осуществлены такие новые экспериментальные формы массовых акций в молодежной аудитории, как тусовка, дискотека, уличный парламент, радиодискотека с «Пульс-радио», ток-шоу с участием звезд российской эстрады.

Ольга Александровна, как и

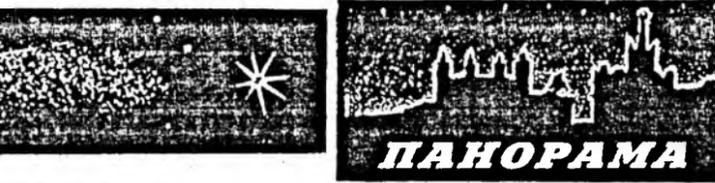


Фото Аркадия БАТОМУНКУЕВА.

Девочки! Быстрее



ЗОРИГ ТҮРҮҮЛДЭГ ИНАГ ДУРАН, ЗОБОЛОНТО МҮНГЭН, ЖАРГАЛ ГУРБАН

Дондок

БАЛЬЖИНИМАЕВ

- Абдараар дүүрэн алтан-жаргал гү? - бэш!
- Адуугаар дүүрэн хорёо-жаргал гү? - бэш!
- Аягаар дүүрэн архи-жаргал гү? - бэш!
- Аляалан ябаһан бэе-жаргал гү? - бэш!
- Алтан медаль зүүлгэ-жаргал гү? - бэш!
- Абьяас шуналаа эдлэлгэ-жаргал гү? - бэш!
- Алуур, дээрмэ, тонуул-жаргал гү? - бэш!
- Абаха, эдихэ, ууха-жаргал гү? - бэш!

Иигээд ерэхэдэ, мүнгэтэйл хүн жаргал эдлэхэ аргатай болоно гэшэ гү? Нээрэшье, дуратай юумсэе абажа эдиш, үмдыш, һанаһан газартаа аяншалыш, амарыш. Мүнгэтэй байхада, гайхаһанайшые хэрэггүй, - нүхэд олон.

Ехэ, бага жаргал гэжэ байдаггүй, юрэл мүнгэн ехэ бага гэжэ байдаг гэдэг. Тээд мүнөөнэй сагтай элээнине ээргэсүүлхэдэ: ехэ мүнгэн - ехэ жаргал, бага мүнгэн - бага жаргал гээд тааралдажа үгэнэ.

Ехэ, мүнгэтэй һаашни, шийдхэгдэдэггүй гэжэ асуудалууд байхагүй. Бэын тамирыше мүнгөөр һайжаруулахаар. Негр Майкл Джексон мүнгэ түлэжэ, арһаяа һэлгээд байна ха юм. Мүнгэтэй һаа, бусадшые үе мүсээ һэлгүүлхээр, шэлхээр. Харин бага мүнгэтэй һаа... Эндэ тоолоод, сасуулаадшые яхамнайб. Гүрэнэймай 80 процент зон нимэ байдалтай.

Хаһад жэлдэ нэгэ дахин мүнгэ абаһадшнн, саг зуурын хоорондо багахан жаргал

Үнэн дээрэ үшэдитэ эхэ байгаалин ном һэхээ һаа, хаширһашыегүй загана олохоор. Эндһээ «хаширһагүйгөөр» жаргалшые эдлэжэ болохо гэхэдэ болохо. Зүгөөр би нүхэр Цыбеновтэй энэ асуудалаар таһара удара арсаха гэшэ бэшэб. Хүн бүхэн өөрын бодолтой, наран доро өөрын онсо һууритай ха юм.

Мүнөөнэйшые байдалай

нэгэнишье нэгэндэ ехэ даралта болохогүй хаши.

Инаг дуранай эриэ хүсэн нүхэр Цыбеновтэй дурдаһан «Титаник» гэхэн уран һайханай фильм соо үнэншэмэ тодоор, той шур талһааны харуулагданхай. Эндэ эгээл үнөөхи дуран мүнгэн хоёрнай бүхы фильм соо дүтэ харисалдан, хабһаа хабиралдан ябана. Гол герой басаган баян болохо аргатай аад, мүнгэ шэлэгүй, харин һая мүнгэлһэн

ИНАГ ДУРАН – ИЛАЛТЫН ХҮСЭН!

гоё һайн талагуудые өөр дээрэ мэдэрһэн байхаб. Тээд юундэ хүнэй жаргал заал һаа гараар баригдаха, ехэ багаар хэмжэгдэхэ байха юм.

Үнэн зүрхэлһөө сэдхэлэй оёорһоо түрэлһэн дуран ямаршые бэрхэшээл этэрэн-дабан гарахал. Нимэ инаг дура үзэлһэн хүн хэзэшые һаршагануур мүнгэ дуран-һаа ехээр тоолохогүй.

Харюугүйшые дуран өөрын-хээрэ гоё. Дуран гэшиэ заал һаа шамда дурлаха ёһотой мэдэрэл бэшэ, харин өөрөө хэн нэгэндэ дурлаад ябахандаа өөрыгөө жаргалтайб гэжэ тоолохошнн баһал дуран ха юм. Энэни тухай мншн хэлэлһэнэй үлүү.

Хүн түрхэлһэнэй анхатүрүүн газар дэлхэй дээрэ би болохоһоо эхилэн энэ мэдэрэл байгаа гэхэдэ, буруу болохогүй. Инаг дура магтан зураг зурадаг, шүтэ бэшэдэг, дуу зохёодог гэшиэбди. Тиймһээ инаг дуран мүнгэн хоёр тиймшые дүтэ бэшэ ойлгосонууд гэшиэ.

Тийхэ зуура зарим ушар-нуудта

инаг дура шэлэн абана. Энэ ганса абтаһан нэгэ жэшээ мүнгэн ами һанаһан шухала зүйл бэшэ гэжэ харуула бэшэ гү? Энэ фильм заал һаа, тэрэ зоболонто 20 тухэришые һаа гү, түтэжэ хараха хэрэгтэй.

Бэын тамир мүнгөөр, зүбөөр мүнгэ түтэжэ һайжаруулахаар ааб даа. Тээд залуу зааханһааны бэсын гэв элүүр энхэдэ харюу салгатайгаар хандажа, бэе гамнажа, архи тамхяар һонирхонгүй, спортоор бэе һорёод ябаа һаа, мүнгэшыегүй элүүржэхээр.

Үнэн нүхэд элдэб эсын деноминациш нүлөөдэ ородоггүй. Харин саг зуурын хоорондо баярыениш хубалсаад, дэгдэшэхэ хүнүүдиш дүтын нүхэр бэшэ гэжэ би һанаһааб.

Энэ мншн бүхы дээрэ хэлэжэшнн мүнгэн гэшиэ хэрэггүй гэхэн тобиолол бэшэ, харин жаргал эдлэхэдэ, заал һаа мүнгэн хэрэгтэй бэшэ гэхэн удхатай. Хүн ёһоор бэеэ

**ЛОПСОН
ГЕРГЕНОВ**

Хоёр бэын үнэн дуран-жаргал гү? - тиймэ!
Хэтын мүнхэдэ игаадаг наран-жаргал гү? - тиймэ!
Хабарай эхээр таригдаһан модон-жаргал гү? - тиймэ!
Харанхы һүни толордог одон-жаргал гү? - тиймэ!
Холын харгыда зугааша нүхэр-жаргал гү? - тиймэ!
Хагдын дороһоо бчлтайһан ногоон-жаргал гү? - тиймэ!
Хамагай түлөө оролдолго-жаргал гү? - тиймэ!
Хормой дүүрэн ашанар-жаргал гү? - тиймэ!

абажа ябадд, мүнгэ зөөри дүүрэнээр оложо, олон хаши нүхэдтэй, хайрата ганса инагтай хүнүүд үсөөн бэшэ. Мүнгэ зөөри багаар олодог гүрэнэймай 80 процент зон жаргалтай бэшэ гэшиэ дашые үлүүлһэн, айран шодөөр хараһан баримтанууд.

Ганса мүнгэнэй хойноһоо шулан орохошнн холо бэшэ харгытай хэрэг. Олонхи ушарта мүнгэн дээрһээ, нүхэр Цыбеновтэй хэлэдгээр ехэ мүнгэн дээрһээ боложо, хулгай худал, алуур һүжэрдэг гүб даа.

Мүнөө сагта мүнгэгүй ябахын аргагүй, аргагүйшые һааны, амидаржал үзэнэбди. Алхам бүридэмнай алта мүнгэн хэрэгтэй. «Жаргал гэшиэ мүнгэн бэшэ» гэжэ һүхирөөд, трамвайн мүнгэ түтэжэ шадангүй намуулжа буушахада аягүйшые, гомдолтойшые, эсэдтэйшые.

Тийгээбэ яабашые мүнгэн гэшые үндэрөөр сэлгээд, тээд тэрэнише инаг дуранһаа, хаши нүхэсэлһөө, жаргалһаа дээгүүр үлүүлэн тоонгүй, бэе бэеэ гамнан, ариалан ябаял гэжэ урналха байһаб.

Л.ГЕРГЕНОВ.

ХАШАРҢАГҮЙ ЗАГАҢАН БАЙДАГҮЙ, «ХАШАРҢАГҮЙГӨӨР» ЖАРГАЛ ЭДЛЭГДЭДЭГҮЙ

Инаг дуранай хүсэ шадалда этигэдэг, энэ гайхамшагта мэдэрэлэй хүнэй ухаан бодолдо юрэ бусаар, шэдитээр нүлөөдөгшье мэдэдэг, өөрөөшые дуранай долгиңдо үлгэдүүлһэн-би гэжэ абаһаар хэлэхэ байһаб. Тиймһээ памайе зорёолжо бэшэнэ гэжэ гү, али үгы һаа, инаг дуранай мэдэрэлдэ абтажа үзөөгүй, шулуун зүрхэтэй хүн гэжэ бү һанаарайт.

Магад, һүүлэй үедэ тогтоһон ажабайдал, үйлэ хэрэгүүд мншн досоо нимэ һанамжын түрэхэ ушарта тон дүтөөр нүлөөлжэ болоо. Тийгээбэ яабашые инаг дуранай хангада һогтоод, бусад юумэ, иланһаа мүнгэ тоонгүй мартажархёод ябаха гэшиэ саг зуурын үзэгдэл гү, али гансал Шекспиртэй зохёогдомол геройнуудта хабаатай гэжэ хэлэхээр. Дуранһаа һогтоод гэнгэ «гэлэрхэдэшнн», тойроод үнөөхил бүрхэг, хара-сагаан бодото байдал угтан абаха. Харин эндэшнн үй түмэн бэрхэшээлүүд шамайе хүлэжэ ядан байха. Одоо «мангаршин» тарахагүй.

Жаргал эдлэхын тула инаг дуран, элүүр энхэ, тамир, урагшатай ажал, үнэн сэхэ нүхэдүүд шухала гээд тоолоо һаа, олон ааб даа. Тээд бүхы юумэн мүнгэн лэ дээрэ тулажа ерэнэ бэшэ гү?

Инаг нүхэртээ сүлөө сагаа үнгэргэхын, сэнгэхын тула мүнгэн хэрэгтэй. Жэшээнь, баглаа сээг - 45 тухэриг, үнөөхи «Титаник» кинодо орохо гээбэл - 20 тухэриг, кафе, ресторан, дискотеке, музей гээд дууһахагүй. Элүүр энхэ бэстэй байха хэрэгтэ баһал мүнгэн нүлөөлхэ. Эм дом үнэтэй, курорт санаторинуудта амарха гээбэл - хармаангаа һабарда, үзэлшэндэшые ошоходо - гар халааха шухала.

үүдыешни нээжэ орохо. «Жаргалыешни» хубалсаха-шые зон олдохо. Харин мүнгэгүй болоходошнн, одоол деноминаци болоһондол - нүхэдшые үсөөрө.

Хармаанай дүүрэндэ - һанааншые дүүрэн. Харин хооһон хармаан соогоо һалаабши хээд ябаханда, хүнэй һанаанда ямар байхаб гэжэ тобиолол өһөдөө хэжэ үзэгты. Жэшээгэй хойноһоо холошые ошолтогүй.

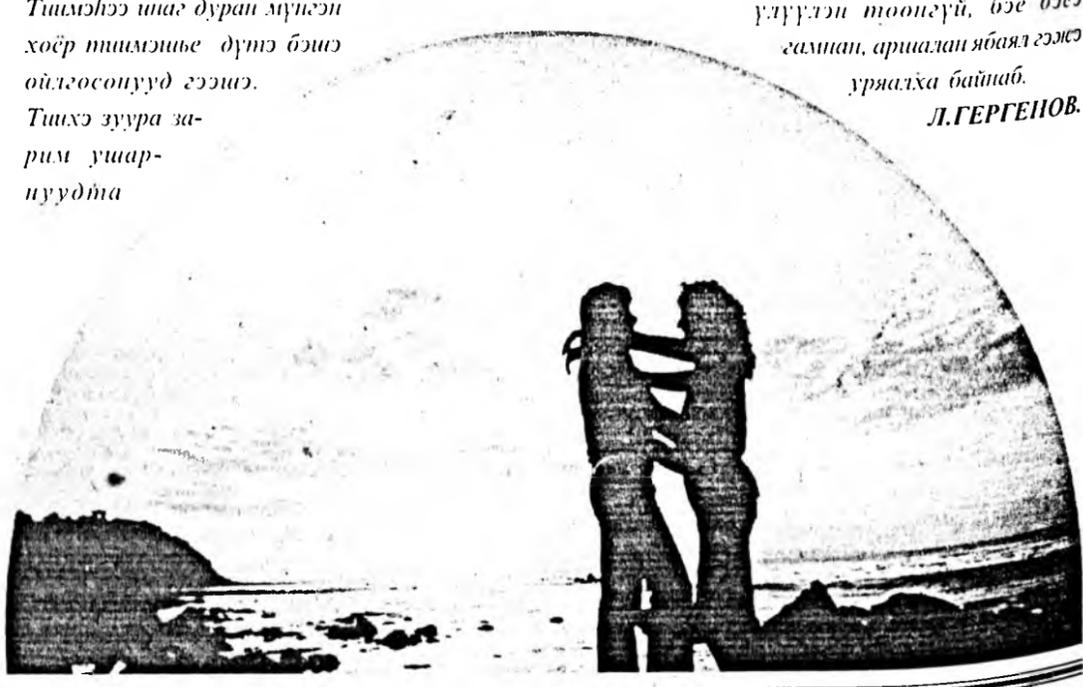
Хүн ажаллахадаа сэдхэлээ хаһаана, хүмүүжэнэ, хүргэнэ, хамаг зонтой харилсана. Тээд ажалай гол зорилгонь - мүнгэ олохо гэхэн ха юм. Баһал мүнгэн.

Ажабайдалые гурба дахин эрыюулээд ерэхэдэшнн, заал һаа мүнгэн дээрэ тудажа ерэнэ. Тиймһээ жаргал эдлэхын тула заатагүй мүнгэн хэрэгтэй, ехэ мүнгэн хэрэгтэй гэжэ тобиололдо ерэнэбди. Одоол «жаргал мүнгэн хоёр - аха дүү хоёр» гэшээшнн үнэншөө үнэн.

Намтай арсаха, памайе буруушааха хүн үсөөн байха. Юунэй түлөө, жэшээнь, шахтернууд буһалгаалнаб? Жаргалай түлөө гү? Үгы ааб даа. Мүнгэгүй дээрһээ элдэб хулгай худал, алуур, хүрэлдөө шууяан гарана. Мүнгэтэй хүн юундэ хулуухаб, шууяа гаргахаб. Мүнөө манай гүрэндэ тохёолдоһон байдал мүнгэгүйл дээрһээ ушараа ха юм.

Алхам бүхэндэ мүнгэн хэрэгтэй. Мүнгэтэй һаа, хүн алхалхадаашые бардамар, зогсооходошые бэхээр байха. Бэшэгэйнгээ эсэстэ баһал мүнөөхи «жаргал гэшэ - мүнгэн, ехэ мүнгэн» гэжэ тобиололдоо анханаа хүрэгжэ ерээб. Гайхалтайшые бэшэб даа.

Ц.ЦЫБЕНОВ.





Саягуй

Хорин зон март харада сугларжа, нимэ шиидхэбэри гаргаба: өөһэдэн ашагладаг Шэтын замы өөһэдөө ёһотойгоор заһабарилха хүсэ хүрэдэггүй шалтагаанһаа сангаар заһуулаад, гарганы мүнгыг тудэжэ байхыг хүсэжэ, эгигэмжэтэ шоурнууд болохо хальбан отогой гулава Дамдин Цэбжэдэйн, галзууд отогой Шираб-Нимбу Хубитын гэгшэдээр дамжуулан, сэрэгэй губернатор ноён Дитмарыг гуйһан байгаа. Тэрэ ноён Хорин зоной гарганыг хүнгэдхэжэ хэрэгтэ дэмжэжэ, архитектор Пингуктин болон есаул Соколов гэгшэдтэ энэ хэрэг даалгаад, тэрэ сагта Шэтын городто байһан политическэ гэмтэнээр зам заһуулаба. 14 мянган хүртээр мүнгэ гарганшалба. Гэбэшье Эбэр Түгэлдэр эхилэжэ, Сагсын Үртөө үнгэртэр заһагдаад, тэрээнхэ сааша заһагдажа шалдагддаггүй һэн. Тиймэ тула Хорин зон өөһэдөө заһадаг болоһон байгаа. Энэ замай заһабарилгын нэгэ жэлэй гарша 38 мянган түхэриг һэн. Дотоодо хэрэгүүдэй министрэй зүбшөөлөөр 1868 ондо Олон Сүүгэлэй дасан шэнээр шулуугаар баригдаба. Анаагай дасанай дээдэ дабхар хүндэдэжэ, гэнтэн аюул болохо байгаа. Тиймэһээ Зүүн Сибириин генерал-губернаторай 1866 оной августын 31-эй үдэрэй 642 тоото, Байгалай үмэнхэн сэрэгэй губернаторай 1867 оной февралын 15-ай үдэрэй 702 тоото зүбшөөлөөр дасанай дээдэ дабхар модоор баригдажа, 1869 ондо дүүрбэ.

болобо гэжэ элрхэйлбэ. Заримыень хороохо, мүн обоонуудыг үгы болгохо гэжэ губерниин ба областиин ахамадта захиралта үгэбэ. Тэрэ шалтагаанһаа боложо Буддын шажантанай буса түрэлтэндэ хашалан үзүүлһиние нэрлэбэл нимэ: дасан доторхи мүргэлэй номуудыг уншалсаһан гү, али улаан дэгэлтэй ябаһан буса түрэлтэниие штадһаа үлүү лама гэжэ үзэдэг болобо: хүдөө айлда байһан бурхан тахиха хэрэгсэлнүүдыг ламаһанарай уншалгын хэрэгсэлдэ тооложо хуряадаг болобо. Хүдөө айлай бурханай байрыг үлүү сүмэдэ тооложо, мүн хада уулада байһан обоо бүхэниие үгы болгохо гэхэ мэтээр элдэб мүргэлдэ земскэ полицейскиин ахамдаар үйлэдэгдэб. Ингэжэ Сибириин Буддын шажантанай өөрын шажанай шүтэлгын эрхэ алдагдаха болоһоноор тус бүхэндэ Сэлэнгын округой 18 отогүүдэй 1-дугаар ба 2-дугаар бригадын хасаг зон өөһэдэн дуцдаһаа оставной чиновник байһан переводчик Дамба Ванбуин гэгшыг, Дээдэ-Үдэн округой Хорин 14 отогүүдэй 8 дасанда мүргэлтэй галзууд отогой зайсан Шираб-Нимбу Хубитын гэгшыг, Шэтын округһоо Агын Степной дүүмын мэдэлэй зон урдын зассател, хүбүүд отогой Норбо Ошорой гэгшыг, зүүн хуасай Шагдар Мандайн, багша галзууд Жалсарай Зоригтын гэгшыг номолоһи, тэрэ жэлэй июнь харада дээрэ дурсагдаһан хэрэг тушаа эзэн императорай алтан шэрээнэй үмэнхэ зууршаага хэргыг даалгажа, Санкт-Петербург хүртээр ябуулаһан бэлэ.

поён генерал-губернаторһаа нимэ мэдэе ерһэн байгаа. Генерал-губернатор ноён Синельниковэй зууршалгаар бандида хамбын тушаалыг даагша Хүлэн нуурай дасанай шэрээтэ Ванчигай гэгшэ 1869 оной октябрь харада тушаалһаа сүлөөлэгдэб. Орондон Хорин хүбүүд отогһоо ламаһанарай

гэгшэд үндэрлэгшэ ехэ князин сэдхэлэй үбшыг номгоруулха гэжэ 500 түхэриг мүнгэ үргэл хэхэе һанаашархаба. Дотоодо хэрэгэй министр ноён Тимашовоор февралын 6-ай үдэр айладалтай хамта мүнгэеэ хамжуулан, үндэрлэгшэ ехэ князин ордоной капельмейстер генерал-майор Зиновьевоор

Шираб-Нимбу ХУБИТЫН



ХОРИИН АРБАН НЭГЭН ЭСЭГЫН БУРЯАД ЗОНОЙ ДОМОГ ТҮҮХЭ

ш т а д т а хамжагдаһан Асагадай дасанай гэлэн Шойдор Мархайн гэгшэ һунгагдажа, Ехэ дээдэн 1873 оной февралын 22-ой үдэрэй грамотаар Сибириин ламын шажантанай ахалагша лама бандида хамбада баталагдаһан бэлэ. Бандида хамбын тушаала да Ванчигай гэгшын байха үедэ, мүн тэрэниие тушаалһаа сүлөөлхэ үедэнь Буддын шажан урдынхиһаа үлэмжэ дэлгэрһэн юм. Тэрэ жэлэй январь харада эзэн императорай наследник үндэрлэгшэ ехэ князь ехэтэ шэрээхэжэ, бүгдэ албан зоной сэдхэлэе зобоолгожо байгаа. Столица городто тэрэ үедэ ошоод байгаа буряадтар Ванбугай, Зоригтын, Хубитын

дамжуулан бариба. Үндэрлэгшэ ехэ князь харюу баясхаланһаа дотоодо хэрэгэй министрэй канцелярар, г а д а д а шажантанай департаментын директор граф Сибуцаар дамжуулан, м а н а й буряадай түмэнхэд Ванбугай Х у б и - тын ба Зоригтын гэгшэдтэ соносхобо. Т и и г э э д к и з з ь, т э э н э й наследник т э д э н и е ө ө р ы н г ө ө ордондо хүлээн уулзахыг хүсэбэ. Тус канцелярийн мартын 12-ой үдэр 589 тоото соносхол тэдэндэ үгтэбэ. Мартын 13-ай үдэр 12 часта Аничков дворецтэ императорай наследник ехэ князьтай Ванбугай, Зоригтын, Хубитын гэгшэд шоураараа уулзажа баясхаланда хүртэжэ, ярилдаһан, бараалхалһан байна. Энэ жэлдэ ехэ князь Алексей Александрович бүхы дэлхэйг эрьежэ үзэхэе морилоод, бусаха замдаа июнның 7-ой үдэр Хорин Анаагай дасанда айлажа заалрахда, Хорин сайдууд, арад зон ехэ дээдхэе үршөөгдэһэн 14 тугуудаа дэлгэн байжа угтаба. Ахалагша тайшаа Ошорой гэдэг Хорин зоной нэрлэһэ алтаар гөсөһон сагаан мүнхэн табар дээрэ хилэмэ, даһна табяад, хадаг үргэн князине угтаба. Хорин ламаһан дасанай үдэндэ шажанай хүндэтэ ёһолоод угтажа, бурханай дүрыг

хадагтайгаар бариба. Эзэн императорай тайжыг шоураараа золгожо бараалхалһаа, өөрынгөө гэртэ заларуулжа, тэрэниие өөрын гуримаар хүндэлһэнөө Хорин зон «ородой гүрэндэ хамжаһанһаа хойшо үзэгдөөгүй ехэ золье энэ үдэр хүлээлбди» гэжэ маша ехэ баяртай байһан юм. Үндэрлэгшэ ехэ князь Алексей Александрович өөрынгөө портрет дүрыг Хорин главта тайшаа Ошоройдо Дээдэ-Үдэн окружной исправнигаар дамжуулан хайрлаһан байба. Энээнэй һүүлдэ июлийн 22-то эзэн император Зүүн Сибириин генерал-губернаторар дамжуулан, Зүүн Сибириин хамга бүхы арадуудта баясхалангай телеграмма ябуулаба. Үнэн эрхэтэ байһанаа харуулбат, ехэ князь Алексей Александровичта хэлһэн баярай угтамжыг үнэн зүрхэһөө тогтоон абанаһан гэжэ тэрэ телеграмма соо хэлэгдэнэ. Ехэ хаанай тды шэнхэн үгтэй ба үнэн зүрхэһөө мэдүүлһэн талархалыг эгигэмжэтэ зондоо тунхаг болгоһын тулада губерниин ба областиин ахамадта циркулярпа бэшгүүд эльгээгдэһэн ба Эрхүүгэй губернискэ ведомостин 9-дхи номерто хэблэгдэһэн байна. Үнгэрһэн оной август харада Санкт-Петербург городто һууһан буряадтар дотоодо хэрэгэй министртын гадаада шажантанай департамент Санкт-Петербург городой ахалагша генерал-адьютант Треповоор дамжуулан иигэжэ мэдүүлбэ: таһанарай гуйлгыг хаража үзөөд, Ехэ дээдэ эзэн император айладал үргэһэн гэгшэ, тэрэнь хадаа Зүүн Сибириин генерал-губернаторта дуулгагдаһан байна. Тиймэ соносхол абанһан тэдэ буряадтар шотагаа бусаһан бэлэ. Зүүн Сибириин главта управлениин ноён октябрийн 2-ой 1231 номерой тогтоолыг Байгалай үмэнхэни области захиралһа ноёндэ эльгээбэ. Тэрэний уха: 1. Үгэлгын эзэдэй уншалгыг хүдөө газарта үйлэдэхэ ябадалыг хинаха. 2. Ламаһанарай хубсаныг үшгөөрш илгана бэшэ, эсхэмжээрш илгана. 3. Обогүүдэй гуйгшадай гуйлгыг хуряжа болохогүй. Зүгөөр тэдэний нэрээр мүргэлэй барилга үйлэдэхыг хинаха. 4. Амнай хургууды байгаага тушаа айладал хургуулини министрэй анхарамжада үгтэбэ. Ч.ГОМБОИНАЙ оршуулга. (Үргэлжэлэлын хожом гараха).

Буряад-Монголой автономно республика 1923 ондо бии боломсоороо, архивай документүүдыг хамгаалха талаар хэмжээ абанһан байна. БМАССР-эй ЦИК ба Арадай Комиссарнуудай Совет 1923 оной декабрийн 29-дэ Архивай Түбэй управлени бии болгохо тогтоол абанһан юм. Энэ сагһаа хойшо республика соо бүхы аймагуудаар, хот, тосхонуудаар архивай документүүд суглуулагдажа эхилһэн байна. Шэнэ совет засаг тогтожо, урданай нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай, эмхинүүдэй, дасан хүмүүнүүдэй ажал ябуулгын ашаар бии болон документүүд эзэгүй хаягдажа байгаа. Тэрэ үедэ архивта хүдэлдэг байһан 3-4 хүн мэдэжэ түүхэһэн Владимир Петрович Гирченкын хүтэлбэри дотор аймаг, тосхонуудаар мори тэргээр ябажа, бүхы дайралдаһан документүүдыг суглуулжа, Берхенеудин хот эвэжэ эхилэһэн. Энээнхэ хойшо 75 жэл үнгэржэ, мүнөө Буряад Республикын Үндэһэтэнэй архивта 3280 жасанууд соо 730000 хэрэгүүд хадагалагдажа байна. Эгээн түрүүшын документүүд гэхэдэ, Сэлэнгын Троицко хүмын жаса болоно. Тэрэ 1880-ядан онуудһаа эхитэй юм. Манай архивта республикын, аймагуудай ба бүхы нютагуудай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай дүүмын, тайшаа, гувлаануудай, дасан, хүмүүнүүдэй, ород, буряад, хуушан монгол хэлэн дээрэ бэшгэдэһэн документүүд суглуулагдаһан байна. Урданай хүдөөгэй ажабайдал тухай, яжа табан хушуута адуу малаа үдхэжэ, газараа элрэгэ байһан тухай, нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаанууд ямар ажал ябуулдаг байһан тухай һонирхолтой мэдээнүүдыг документүүд соо олохот. Жэшээлбэл, Агын дүүмын жэлдэ элдэб суута зоной ажабайдал, ажал хүдэлмэри тухай материалнууд бии юм. Суута Түгэлдэр Тобоев 31 жэлэй турша соо ташаагаар хүдэлжэ, арад зондоо ехэ аша тула хүргэһэн байна. Тэрэ сагта Агын найман эсэгын зоние таряа тариха, хартаабха һуулгажа, ажабайдалаа һайжаруулхыг мидхадаг бэлэй. Түгэлдэр Тобоев өөрөө эрдэмтэй хүн хадаа буряад хүбүүдыг хургаха талаар ехэ ажал ябуулдаг байгаа. Суута эрдэмтэ, Түбэдыг шэнжэлэгшэ Гомбожан

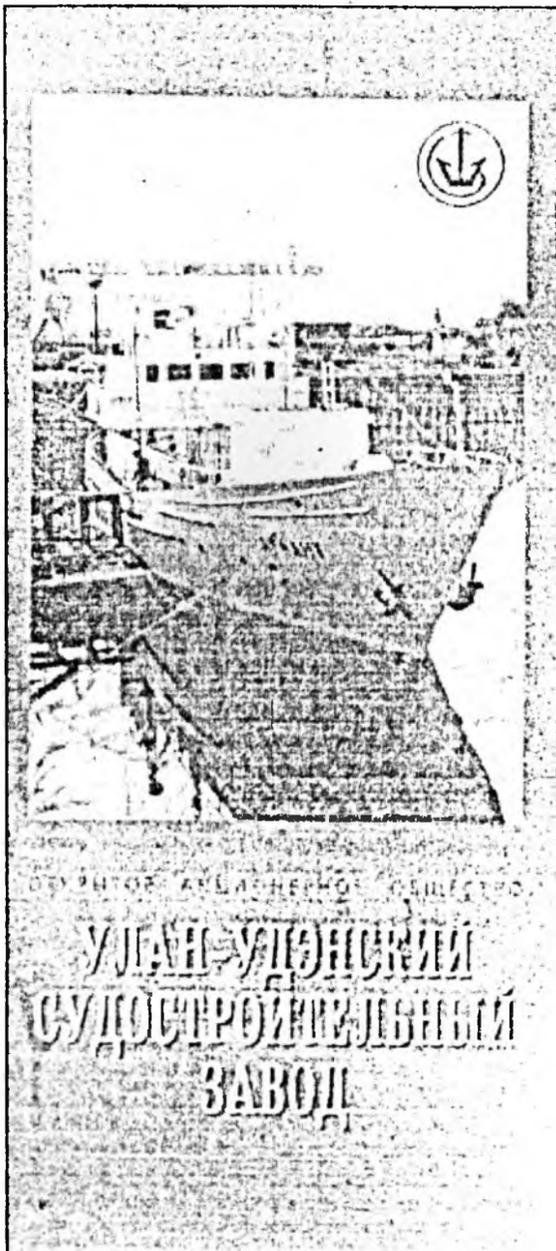
БУРЯАДАЙ АРХИВУУДАЙ АЛДАРТА ОЙ

Цыбиковтэрэ үедэ буряад хүбүүдтэй хамта Шэтын гимназида хурадаг һэн. Эдэниие хургахын тула бүхы Агын буряадууд 3 жэлэй турша соо 37224 түхэриг мүнгэ суглуулжа үгэһэн байха юм. Пуража байхадаа, Г.Цыбиковэй Агын дүүмэдэ бэшэһэн бэшгэлыг тэрэ зандаа архивта хадагалагдаһан. Буряад Республикада Совет засаг тогтожо, гүнзгыг ямар хубилалтануудай болоһон тухай, промшленность, барилга, хүдөө ажархы, соёл гэгээрэл, элүүрыг хамгаалгыг хүгжөөх ажал тухай һонирхолтой документүүд бии юм. 1920-1940-өөд онуудай хүгжэлтын гэршэнүүд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда манай республикын зоной дайсание дарахада оруулаһан хубита тухай документүүд дайралдана. Коммунист партиин, комсомолой эмхинүүдэй бии болон, хүгжэһэн, ажал хэрэг ябуулаһан тухай олон дэбтэрнүүд бии. Үндэһэтэнэй архивта гүрэнэй эмхи зургаануудай документүүд суглуулагдахаһаа гадна, суута, габьяата хүнүүдэй наһан соогоо ажаллахада бэшэжэ, зохөөжо ябаһан гар бэшгүүд, дэбтэрнүүд мүн хадагалагдана. Бүхыдөө 64 хүнэй жаса бии. Жэшээнь, таряашан Магатхан Маласагаевай жаса соо Байгалай баруун ба зүүнталын буряадуудай уггарбал, ажабайдал тухай мэдээнүүд байна. Хягтын наймаашан Михаил Немчиновэй, граждан дайнда хабаадагша Александр Асеевэй, Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша Роман Мэрдыгеевэй, түүхын эрдэмэй кандидат В.Шатиловай, элүүрыг хамгаалгын министр В.Бояновагай, СССР-эй арадай артист Г.Цыдынжаловай, философиин кандидат Е.Голубевой болон бусад олон зоной жасанууд хадагалагдана. 1992 ондо гүрэнэй ба партиин архив хөр нэгдэжэ, Буряад Республикын Үндэһэтэнэй архив гэжэ нэрэтэй болоо һэн. Эндэ 40 хүдэлмэрилэгшэд, 5 таһаг, 2 лаборатори хүдэлнэ.

Архивай хүдэлмэрилэгшэд мүнөө сагта арад зоной оюун бодолой ажабайдалыг элрэхэйлэн харуулһан, түүхын, эрдэм ухаанай, экономическа болон соёл болбосоролой талаар удаха шанартай документүүдыг суглуулжа байдаг. Эдэ документүүдыг эрдэмтэд, мэргэжэлтэд, оюутад, хурагшад ба бусадшыг зон үзэжэ, хэрэглэжэ байдаг. Нилээд олон эрдэмтэд манай архивай материалтай тугаардиссертаци бэшэнэ, элдэб номуудыг гаргана. Тэрээнхэ гадна архивай хүдэлмэрилэгшэд өөһэдөө бүхы жасануудаа үзэжэ, шэнжэлжэ, сэнтэй һонин документүүдыг олохо хэрэглэнэ, радио болон телевиденидэ, газетэдэ гаргана, суглуулбари номуудыг бэлдэжэ хэблэнэ, выставкэнүүдыг эмхидхэнэ. Ганса энэ жэлэй туршада республикын 75 жэлэй ойдо дашарамдуулан, «1946-1997 онуудай түүхын тобшо хрестомати», «Баргажан хууринай 350 жэл» гэжэ хоёр ном хэблэжэ гаргаа, Түнхэнэй аймагай 75 жэлдэ зориулжа, түүхын суглуулбари бэлдэһэн байна. Тэрээнхэ гадна хашалган хамалганда ороһон хүнүүдэй эрхыг хамгаалан, орден, медал яршангагдаһан, ямар ажал хэһэн тухай документүүдыг бэдэрһэн зон ехэ олоор архивта хандажа, харюу абадаг байна. Урда жэлнүүдтэ хорюултай байһан документүүдэй жаса мүнөө нээгдэжэ, шэнжэлэгдэжэ байна. Тэдээн соо партиин Буряадай архив хэрэгүүд ороно. Манай республикада ганса Үндэһэтэнэй архив бэшэ, мүн бүхы аймагуудта, хоёр хотодо архивууд бии. Эдэ архивууд Буряад Республикын архивуудай хэрэгүүдэй талаар комитедэй хүтэлбэри дотор ажаллана. Республикын Правительство, Арадай Хурал ба аймагуудай захиргаанууд архивуудта анхаралаа табижа, дэмжэжэ байдаг. 1995 ондо Буряад Республикын архивай жаса болон архивууд тухай хуули гаргагдаһан байна. Энэ Хуули ганса манай ажал хэрэгүүдыг хүнгэрүүлжэ бэшэ, харин

республикын түүхыг, урданай болон мүнөө сагай соёлой баялыг хамгаалжа, бүридхэжэ хадагалхада ехэ туһатай болоно. Буряад Республикын Правительствын тогтоолоор Үндэһэтэнэй архиварадуудай онсо үнэтэй һан баялыг гэлэн нэрэдэ хүртэһэн байна. Энэ олон жасануудыг хадагалжа, шэнжэлжэ, хэрэглэжэ, арад зондоо туһа хүргэжэ байдаг, түүхын баялыгтаа үнэн зүрхэһөө дураатай архивай ажалшад болоно. Олонхи хүдэлмэрилэгшэднай 15-20 жэл соо амжалтатайгаар ажаллана. Жэшээлхэдэ, Архивуудай хэрэгүүдэй талаар комитедэй түрүүлэгшэ Л.Я.Бараникова, Үндэһэтэнэй архивай мэргэжэлтэд Г.В.Слугина, О.И.Прокопьева, Г.З.Шантуева, Ф.Г.Дардаева болон залуу хүдэлмэрилэгшэд Н.В.Зангеева, Т.М.Жарникова, Д.Б.Доржиева, Л.К.Павлова болон бусад. 35-40 жэлдэ ганса архивта хүдэлжэ, ехэ ажал бүтэһэн Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Г.М.Семина, М.М.Гомбоева, А.И.Беч, И.С.Балькова, П.П.Астраханцева, Т.Ф.Баирова болон бусадшыг нүхэдөө нэрлэжэ дуран хүрэнэ. Республикын Президентэ, Арадай Хуралай депутатуудта, эрдэмтэдтэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда ажаллаһан ветерануудта болон бүхы эрхэтэдтэ хандажа, ажал ябуулгадань хабаатай документүүдэ хадагалжа, архивта оруулаа һаа, республикын түүхыг бүри баян болгохо аргатай гэжэ хэлэхэ байна. Таанай туһаар Буряадай Үндэһэтэнэй архивай ажалшад 75 жэлэй туршада суглуулжа, хадагалжа байһан түүхын гэдэһэн баялыг арад зондой аша туһада хэрэглэжэ, ерээдүй үеын зондо урданайгаа түүхыг, уг заншалыг дамжуулжа, арадайнгаа нэрэ солье үргэхэ гэжэ найдуулжа байнабди. Д.АБАГАЕВА, Буряад Республикын Үндэһэтэнэй архивай директор.

ВЕСНА НЕ ЗА ГОРАМИ



ОАО "Улан-Удэнский Судостроительный завод" в наше непростое время сумел удержаться на "плаву". Несмотря на все сложности с заказами на суда, завод нашел новый рынок. Это выпуск сельскохозяйственных агрегатов и запасных частей к сельхозмашинам. Завод освоил выпуск большой номенклатуры сельхозмашин, агрегатов и запчастей к ним. Здесь всегда можно приобрести или заказать запасные части к сенокосилкам, граблям, пресс-подборщикам, копновозам, стогометателям, зерноуборочным комбайнам «Енисей», кормоуборочным комбайнам, сеялкам. Также на заводе представлены запасные части к тракторам типа «Беларусь», ДТ-75, Т-150, К-701 и механизмы для животноводческих ферм. Выпуск сельхозагрегатов: роторный вычесыватель сорняков, каток-выравниватель КВ-4, культиватор КПЭ-3,8М с катками уже имеет положительные отклики из районов республики. И надо сказать, что завод наряду с выпуском деталей и агрегатов проводит и практические испытания. Специалисты завода непосредственно помогают сельхозхозяйствам освоить сельхозмашину. Информация и замечания по качеству продукции завода помогают принять оперативные меры по улучшению качества и надежности.

Учитывая запросы сельчан, на заводе начат выпуск конных косилок и граблей, борон «Зигзаг». Также здесь освоена реставрация сошниковых лап культиваторов КПЭ-3,8 с нанесением упрочняющего покрытия электродуговым методом электродами типа «Сармайт». В результате стойкость на износ упрочненных сошниковых лап на песчаных почвах увеличивается в 4-5 раз и упрочненные кромки лап обладают свойством самозатачивания. Реставрация сошниковых лап получила положительные отклики, в частности директора совхоза «Цолгинский» Мухоршибирского района Цыренова В.Л.

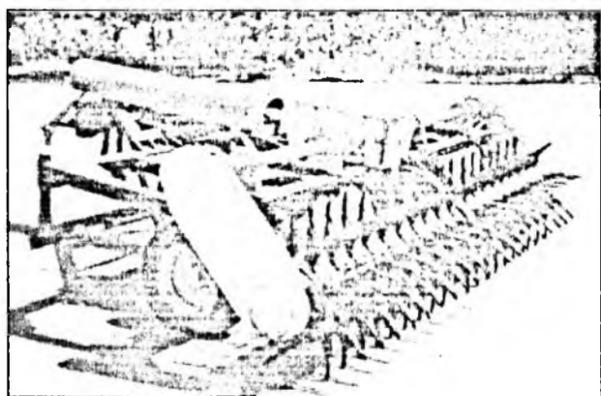
Закончилась осенняя страда, началась подготовка к весенним полевым работам. Судостроительный завод на декабрь 1998г. и январь 1999 года на запасные части сельхозмашин и на агрегаты гарантирует старые цены.

Продукция судостроительного завода - это качество, цена, техническое обслуживание специалиста в освоении машины. Если же на заводе отсутствует деталь в перечне наименований, изготовят по образцам заказчика. Учитывая все эти составные обслуживания, предприятия Иркутской области обращаются на завод с заказами. В целях обеспечения запасными деталями, агрегатами своих предприятий руководителям, фермерам надо подать заявки в декабре 1998г. Ведь и в январе 1999 года здесь сохраняются старые цены.

Судостроительный завод принимает различные формы оплаты по согласованию.

РАБОТОСПОСОБНАЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННАЯ ТЕХНИКА - ЗАЛОГ ВЫСОКОГО УРОЖАЯ! СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫЕ МАШИНЫ, ОБОРУДОВАНИЯ И АГРЕГАТЫ УЛАН-УДЭНСКОГО СУДОСТРОИТЕЛЬНОГО ЗАВОДА - ЗАЛОГ ВАШЕГО УСПЕХА!

РОТОРНЫЙ ВЫЧЕСЫВАТЕЛЬ СОРНЯКОВ



Предназначен для вычесывания длиннокорневых сорняков и извлечения стерни зерновых культур на поверхность почвы.

Извлеченные сорняки и стерня служат слоем, предохраняющим почву от ветровой и водной эрозии.

Агрегируется тракторами тягового класса 30 кн (Т-150, ДТ-75), работает по зяби и парам.

Рабочий орган представляет собой цилиндрический барабан с зубьями с горизонтальной осью вращения перпендикулярно направлению движения. Вращение барабана осуществляется от ВОМ трактора навстречу движению агрегатора.

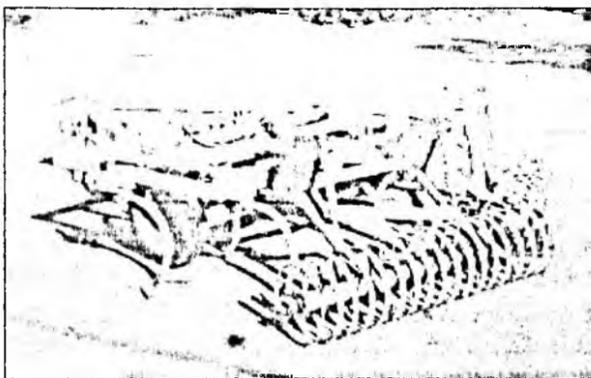
Частота вращения барабана - 30 об/мин.
Глубина обработки - до 180 мм.

Ширина захвата - 3600 мм.
Рабочая скорость - 6-9 км/час.
Производительность агрегата - 2,5-3 га/час.

Регулировка глубины обработки, перевод в транспортное и рабочее состояние производится гидроцилиндрами от гидросистемы трактора.

Применение роторного вычесывателя снижает затраты при уничтожении сорняков по сравнению с существующими технологиями в 3 раза. Отечественное машиностроение аналогичных агрегатов не выпускает.

КУЛЬТИВАТОР КПЭ-3,8М



Выпускаемый заводом культиватор КПЭ-3,8М разработан на основе серийного культиватора КПЭ-3,8.

Модернизация культиватора произведена для возможности (и необходимости) установки катков выравнивателей КВ-4.

Культиватор рыхлит почву и подрезает сорняки, катки-выравниватели измельчают почву, выравнивают поверхность поля, вычесывают сорняки и разбрасывают их на поверхности поля, при этом стебли сорняков плющатся вдоль стебля, что не дает им в дальнейшем прорасти. На глубине 3-4 см создается уплотненный влагосберегающий слой, что обеспечивает при дальнейшем посеве стабильную глубину заделки семян (что исключает «выгон»).

Применение культиватора КПЭ-3,8М с КВ-4 позволяет отказаться от дискования и боронования полей. По данным ОПКТБ СибИМЭ (г. Новосибирск) в Западной Сибири от этих операций отказались. Очистка поля от сорняков по данным опытной эксплуатации в Бурятии достигает 95-98%.

Эффективность применения КПЭ-3,8М с КВ-4 повышает урожайность полей на 2-4 ц. с гектара (данные по пшенице).

Характеристики:

Ширина захвата - 4 м.

Глубина обработки - 80-150 мм.

Рабочая скорость - 6-10 км/час

Производительность - до 3 га в час

Применение культиватора КПЭ-3,8М с КВ-4, учитывая высокую эффективность при вычесывании сорняков, выравнивания поверхности поля, отказ от дискования и боронования снижает затраты в 2-3 раза по сравнению с существующими технологиями.

Оплата за поставляемую продукцию может осуществляться в различной форме: по согласованию сторон.

**ОАО «Улан-Удэнский судостроительный завод» ждёт Вас.
Надеется видеть Вас в числе своих постоянных партнёров!**

ОАО «Улан-Удэнский судостроительный завод» гарантирует поставку запасных частей в соответствии с заявленными сроками. Цены на запасные части по заявкам покупателей соответствуют ценам производителя. Остаются без изменений в течение декабря 1998 г., января 1999 г.

НОМЕНКЛАТУРА СЕЛЬХОЗМАШИН, АГРЕГАТОВ И ЗАПАСНЫХ ЧАСТЕЙ К НИМ

1. СЕНОКОСИЛКИ

1.1. Башмак КГН-3	272,4
1.2. Башмак К-5-3А	*
1.3. Палец К-5-1	*
1.4. Прижим ножа КП2027	18,8
1.5. Пластина трения ДЗО10	12,7
1.6. Пластина трения Д1307	12,7
1.7. Эксцентрик К2010	109,5
1.8. Рычаг подъема полотна К2017	159,0
1.9. Направляющая пожевой головки КГН503	63,0
1.10. Головка (корпус подшипника) КНБ-255А	120,3
1.11. Головка (корпус подшипника) КНБ-02.2ИА	120,3
1.12. Эксцентрик КНБ 02.020	110,0
1.13. Нож КНБ 4-1/1А	*
1.14. Сегмент ножа Д-1140	7,0
1.15. Головка ножа КНБ-310	85,5
1.16. Полоса ножевая КП-5101	53,9
1.17. Пластина противорежущая 1-Н	9,6
1.18. Вал шлицевой КТП6.03.602	*
1.19. Вал шлицевой КТП6.03.601	*
1.20. Шатун КДП 11	*
1.21. Шатун КДП 34А	*
1.22. Шкив ведущий КЗНМ 01.102	660,0
1.23. Нож на роторную косилку (комплект)	42,0
1.24. Вал на роторную косилку	247,3
1.25. Шестерня коническая Z28 М5 к роторной косилке	435,0
1.26. Шестерня коническая Z20 М5 к роторной косилке	331,6

2. ГРАБЛИ

2.1. Зубодержатель	*
2.2. Зуб грабельный ГПП-6	52,0
2.3. Втулка ГВК-005	12,3
2.4. Втулка ГВК-001	12,3
2.5. Палец наружный ГВК627	10,2
2.6. Палец внутренний ГВК603	9,3
2.7. Каркас пальцевого колеса ГВК1-5-2	175,0
2.8. Ступица колеса ГВК-105	*
2.9. Ось колеса ГВК 2-5-1, ГВК 1-5-1	146,0
2.10. Граблина ГВР-6	52,1

2.11. Нож измельчителя 70,0

3. ПРЕСС-ПОДБОРЩИКИ

3.1. Зуб пружинный ПСБ56.613А	34,0
3.2. Зуб пружинный ПЕ 02.608	34,0
3.3. Зуб пружинный ППВ 6805	34,0
3.4. Скот подборщика ПРП-16	*

4. КОПНОВОЗЫ, СТОГОМЕТАТЕЛИ

4.1. Палец КУН 02.170	*
КУН 02.280	*
КУН 02.290	*
КУН 02.360	*

5. ЗЕРНОУБОРОЧНЫЕ КОМБАЙНЫ «ЕНИСЕЙ-1200»

5.1. Вал к КПП «Енисей-1200»	1700,0
5.2. Диск вариатора жатки	373,0
5.3. Пружинный палец подборщика	42,0
5.4. Моторный шкив	1011,0
5.5. Кожух вентилятора	391,0
5.6. Лопасть вентилятора	292,5
5.7. Палец шатуна	*
5.8. Комплект накладок к шатуну	*
5.9. Прижим ножа	18,8
5.10. Сегмент ножа (с насечкой) КИС0205412А	8,1
5.11. Пластина противорежущая	9,6
5.12. Палец ЖВН-6	83,3
5.13. Пластина трения	12,7
5.14. Нож (длина 5м.)	*
5.15. Нож (длина 6м.)	*
5.16. Полоса ножевая (длина 5м, 6м.)	*
5.17. Палец ЖВН-6 двойной	115,5

6. КОРМОУБОРОЧНЫЕ КОМБАЙНЫ

6.1. Брус противорежущий КИС0103502А	361,0
6.2. Нож КИС 01034426Б	*
6.3. Нож КИС 0150523Б	*
6.4. Грабли КИС 0203606В	*
6.5. Зуб пружинный ПБ16.01.607	*
6.6. Вал привода КИС 0216010Б	*

7. СЕЯЛКИ

7.1. Кронштейн «гитары» высевающего аппарата	690,0
7.2. Комплект шестерен m=6	*

7.3. Комплект шестерен m=5	*
7.4. Втулки установки шестерен	*
7.5. Втулки из полиамида	12,3

8. ТРАКТОРА типа «БЕЛАРУСЬ»

8.1. Блок шестерен II и IV передачи	*
8.2. Блок шестерен III и V передач	*
8.3. Шестерня I передачи	*
8.4. Блок шестерен IV и V передач	*
8.5. Вал привода ВОМ	*

9. ТРАКТОРА типа ДТ-75, Т-150, К-701

9.1. Шестерни, блоки шестерен	*
-------------------------------	---

10. ШЕСТЕРНИ, ЗВЕЗДОЧКИ ДЛЯ ПРОЧИХ МЕХАНИЗМОВ ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ ФЕРМ

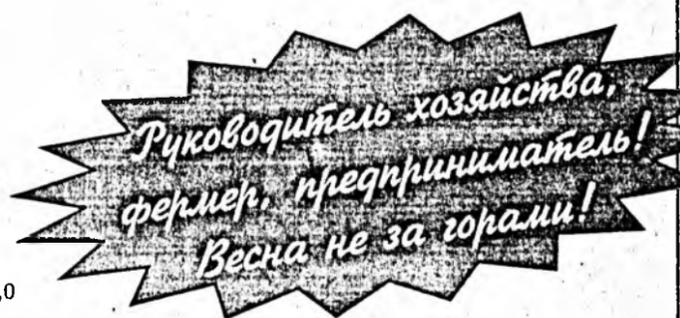
11. АГРЕГАТЫ

11.1. Сеялки точного высева	23000,0
11.2. Роторный вычесыватель сорняков	50000,0
11.3. Каток-выравниватель КВ-4	19600,0
11.4. Культиватор КПЭ-3,8М с катками-выравнивателями КВ-4	40000,0

* - позиции изготавливаются по индивидуальным заказам, цены договорные.

А Д Р Е С:

670000, Россия, Бурятия, г. Улан-Удэ,
ул. Корабельная, 32.
(3012) 21-96-62 - Генеральный директор
(3012) 21-28-03 - зам. ген. директора
по производству и экономике
(3012) 21-63-00 - зам. ген. директора
по снабжению и общим вопросам
(3012) 21-33-55 - служба маркетинга и
сбыта
(3012) 21-96-62 - факс



с 21 декабря 1998 года

**21 ДЕКАБРЯ,
ПОНЕДЕЛЬНИК****ОРТ**

16.00 Новости
16.15 «Новые приключения Синдбада»
16.55 Звездный час
17.35 До и 16 старше...
18.00 «Жестокий ангел»
19.00 Новости
19.15 Угадай мелодию
19.45 Здесь и сейчас
20.05 Человек в маске
20.45 «Улицы разбитых фонарей»
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.45 «Охотники за новостями»
«Смерть в прошедшем времени»
23.40 Взгляд
00.25 Новости
00.40 Юрий Шевчук, Гарик Сукачев и другие в программе «Чеченская война. Вечер памяти»
01.20 Линия кино. Франсуа Трюффо: «Четыреста ударов»
03.20 Программа передач

РОССИЯ

8.00 Доброе утро, Россия
10.15 Дежурная часть
10.35 Программа передач
10.55 Товары почтой
11.00 Санта-Барбара
11.45 Музыка, музыка...
12.00 Вести
12.35 «Петербургские тайны»
13.30 Зеркало
14.30 Мультфильм «Возвращение блудного попугая»
14.40 Музыка, музыка...
14.55 Магазин недвижимости
15.00 Вести
15.30 Телесериал «Женщина»
16.20 «Богатые и знаменитые»
17.15 Мультфильм
17.35 Арадай Хуралда
17.55 Улгур
18.15 Мы и налоги. Итоги конкурса «Требуй чек»
18.25 Пульс
18.50 Рек-тайм
19.00 Байгал
19.15 Дела деревенские
19.35 Сегодня - День энергетика
20.20 Рек-тайм
20.30 Республиканские новости
20.50 Реклама
20.55 Голоса России

**22 ДЕКАБРЯ,
ВТОРНИК****ОРТ**

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Жестокий ангел»
12.05 Смехопанорама
12.50 Домашняя библиотека
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.05 «Ставка больше, чем жизнь». Закл.с.
15.05 Футбольное обозрение
15.35 Мультсериал - «Большое путешествие Болека и Лелека»
15.55 Программа передач
16.00 Новости
16.15 «Новые приключения Синдбада»
16.50 Счастливый случай
17.35 До 16 и старше...
18.00 «Жестокий ангел»
19.00 Новости
19.15 Угадай мелодию
19.45 Здесь и сейчас
20.05 Тема
20.45 «Улицы разбитых фонарей»
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.45 Людмила Целиковская и Михаил Жаров в комедии «Воздушный извозчик»
00.05 «Парижские тайны» Эльдара Рязанова
00.45 Новости
01.00 Тихий дом
01.30 Программа передач

РОССИЯ

8.00 Доброе утро, Россия
10.15 Дежурная часть
10.35 Программа передач
10.55 Товары почтой
11.00 Санта-Барбара
11.45 Музыка, музыка...
12.00 Вести
12.35 «Петербургские тайны»
13.30 Диалоги о животных
14.30 Мультфильм «Возвращение блудного попугая»
14.40 Музыка, музыка...
14.55 Магазин недвижимости
15.35 «Женщина»
16.25 «Богатые и знаменитые»
17.15 Мультфильм
17.35 Арадай Хуралда
17.55 Улгур
18.15 Мы и налоги. Итоги конкурса «Требуй чек»
18.25 Пульс
18.50 Рек-тайм
19.00 Байгал
19.15 Дела деревенские
19.35 Сегодня - День энергетика
20.20 Рек-тайм
20.30 Республиканские новости
20.50 Реклама
20.55 Голоса России

**23 ДЕКАБРЯ,
СРЕДА****ОРТ**

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Жестокий ангел»
11.15 Что? Где? Когда?
12.30 Мультфильм «Мальчик с пальчик»
12.50 Домашняя библиотека
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.05 Станислав Миклуцкий в комедии «Ева хочет спать»
15.35 «Большое путешествие Болека и Лелека»
16.00 Новости
16.15 «Новые приключения Синдбада»
16.50 Зов джунглей
17.15 Детские анекдоты
17.35 До 16 и старше...
18.00 «Жестокий ангел»
19.00 Новости
19.15 Угадай мелодию
19.45 Здесь и сейчас
20.05 Человек и закон
20.45 «Улицы разбитых фонарей»
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.45 Комедия «Елки-палки»
00.20 Док. детектив «Пули для генсека». Дело 1969 года.
01.05 Новости
01.20 Программа передач

РОССИЯ

8.00 Доброе утро, Россия
10.15 Дежурная часть
10.35 Программа передач
10.55 Товары почтой
11.00 Санта-Барбара
11.45 Музыка, музыка...
12.00 Вести
12.35 «Петербургские тайны»
13.30 Диалоги о животных
14.30 Мультфильм «Возвращение блудного попугая»
14.40 Музыка, музыка...
14.55 Магазин недвижимости
15.00 Вести
15.30 «Женщина»
16.20 «Богатые и знаменитые»
17.15 Мультфильм
17.35 Арадай Хуралда
17.55 Улгур
18.15 Мы и налоги. Итоги конкурса «Требуй чек»
18.25 Пульс
18.50 Рек-тайм
19.00 Байгал
19.15 Дела деревенские
19.35 Сегодня - День энергетика
20.20 Рек-тайм
20.30 Республиканские новости
20.50 Реклама
20.55 Голоса России

**24 ДЕКАБРЯ,
ЧЕТВЕРГ****ОРТ**

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Жестокий ангел»
11.10 Тема
11.55 В мире животных
12.00 Клуб путешественников
12.30 Мультфильм «Яудесный колодец»
12.50 Домашняя библиотека
13.00 Новости
13.15 Вместе
13.55 КВН-98
14.05 «Процай, шлана» в криминальной драме «После войны - мир»
15.25 «Большое путешествие Болека и Лелека». Закл.с.
16.00 Новости
16.15 «Новые приключения Синдбада»
16.50 Классная компания
17.05 Умники и умницы
17.35 До 16 и старше...
18.00 «Жестокий ангел»
19.00 Новости
19.15 Эти забавные животные
19.45 Здесь и сейчас
20.05 Чтобы помнили. Леонид Харитонов
20.45 «Улицы разбитых фонарей»
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.45 Рождественский концерт 3-я ежегодная церемония вручения национальной премии «Золотой граммофон»
01.25 Новости
01.45 Жан абен и Ален Делон в классическом детективе «Мелодии из подвала»
03.30 Программа передач

РОССИЯ

8.00 Доброе утро, Россия
10.15 Дежурная часть
10.35 Программа передач
10.55 Товары почтой
11.00 Санта-Барбара
11.45 Музыка, музыка...
12.00 Вести
12.30 «Петербургские тайны»
13.30 Диалоги о животных
14.30 Мультфильм «Возвращение блудного попугая»
14.40 Музыка, музыка...
14.55 Магазин недвижимости
15.00 Вести
15.30 «Женщина»
16.20 «Богатые и знаменитые»
17.15 Мультфильм
17.30 «Первые поцелуи»
Информационно-музыкальная программа
18.05 Детское время
18.30 Блок оперативных передач
19.00 Байгал
19.15 Рек-тайм
19.25 Криминальная хроника
19.45 Город «У»
20.10 От первого лица
20.30 Республиканские новости
20.50 Рек-тайм
20.55 Анонсы
21.00 Вести
21.30 Подборка

**25 ДЕКАБРЯ,
ПЯТНИЦА****ОРТ**

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Жестокий ангел»
12.00 Чтобы помнили
12.40 Смак
13.00 Новости
13.15 Вместе
13.55 КВН-98
16.00 Новости
16.15 Любимая сказка «Морозко»
17.40 Мультфильм «Кот в сапогах»
18.00 «Жестокий ангел»
19.00 Новости
19.15 Джентльмен-шоу
19.45 Играй, гармонь любимая
20.15 Здоровье
20.45 «Улицы разбитых фонарей» на «Поле чудес»
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.45 «Детектив «Отель Бертрам»
00.40 Новости
01.00 Ночной кинозал. Экскурсия в театральную комедию «Виктор, Виктория»
03.10 Программа передач

РОССИЯ

8.00 Доброе утро, Россия
9.15 Тысяча и один день
10.15 Дежурная часть
10.35 Программа передач
11.00 Санта-Барбара
11.45 Музыка, музыка...
12.00 Вести
12.30 «Петербургские тайны»
13.30 Диалоги о животных
14.30 Мультфильм «Винни Пух»
14.40 Музыка, музыка...
14.55 Магазин недвижимости
15.00 Вести
15.30 «Женщина»
16.20 «Богатые и знаменитые»
17.15 Мультфильм
17.30 «Первые поцелуи»
Информационно-музыкальная программа
18.05 Детское время
18.30 Блок оперативных передач
19.00 Байгал
19.15 Рек-тайм
19.25 Криминальная хроника
19.45 Город «У»
20.10 От первого лица
20.30 Республиканские новости
20.50 Рек-тайм
20.55 Анонсы
21.00 Вести
21.30 Подборка

**26 ДЕКАБРЯ,
СУББОТА****ОРТ**

9.00 Детектив «Разорванный круг»
10.30 Мультфильм «Три дровосека»
10.45 Слово пастыря
11.00 Новости
11.15 Непутевые заметки
11.35 Пока вся дома
12.10 Утренняя звезда
12.55 Армейский магазин
13.25 Играй, гармонь любимая
13.55 Крестьянские ведомости
14.30 Все путешествия команды Кусто
15.25 Смехопанорама
16.00 Новости
16.15 Клуб путешественников
17.05 Симфонические тайны
17.35 Дисней-клуб
18.30 Колесо истории
19.15 Ералаш
19.30 Золотая серия. «Вокзал для двоих»
22.00 Время
22.45 Мировое кино. Знаменитая комедия «Кто подставил кролика Роджера»
00.40 Футбольное обозрение
01.10 Новости
01.25 «Батз-3». «Предатели» (Закл.с.)
02.20 Программа передач

РОССИЯ

9.00 Фильм для детей «Приключения в стране игрушек»
10.35 Мультфильмы
11.00 Доброе утро, страна
11.50 Сто к одному. Телеигра
12.30 Любовь с первого взгляда
13.00 Подиум
13.30 Домашние хлопоты
14.00 М/фильмы
14.50 К 60-летию кинорежиссера Бараса Халзанова худ. фильм «Сон в начале тумана»
16.15 Худеегэй ажабайдал
16.40 От тепла добрых душ матерей Земли
17.05 Дела деревенские
17.20 «Незаконченная война». К 9-ой годовщине ввода войск в ДРА
17.35 Актуальные интервью. Дефугат Гос. Думы РФ С.Будажапов
18.05 Примите поздравления
19.00 Моя семья
20.00 Национальный музыкальный фестиваль «Площадь звезд-98»
21.00 Вести
21.30 Подборка

**27 ДЕКАБРЯ,
ВОСКРЕСЕНЬЕ****ОРТ**

9.00 Комедия «Женатый холостяк»
10.30 Дисней-клуб
11.00 Новости
11.15 Непутевые заметки
11.35 Пока вся дома
12.10 Утренняя звезда
12.55 Армейский магазин
13.25 Играй, гармонь любимая
13.55 Крестьянские ведомости
14.30 Все путешествия команды Кусто
15.25 Смехопанорама
16.00 Новости
16.15 Клуб путешественников
17.05 Симфонические тайны
17.35 Дисней-клуб
18.30 Колесо истории
19.15 Ералаш
19.30 Золотая серия. «Вокзал для двоих»
22.00 Время
22.45 Мировое кино. Знаменитая комедия «Кто подставил кролика Роджера»
00.40 Футбольное обозрение
01.10 Новости
01.25 «Батз-3». «Предатели» (Закл.с.)
02.20 Программа передач

РОССИЯ

9.00 Лауреаты открытого форума телевидения России «Лазурная звезда»: год 1998-й. «Волшебный микрофон»
9.30 Служу Отечеству
9.55 «Лазурная звезда»: год 1998-й. «Утренний экспресс».
10.30 Почта РТР
11.00 Доброе утро, страна
11.35 Сам себе режиссер
12.00 Аншлаг
12.30 Городок
13.00 Русское лото
13.40 Мир книг
14.00 Неделя в Санта-Барбаре
15.00 Вести
15.30 Федерация
16.10 Парламентский час
17.10 Закон и порядок
18.00 Диалоги о животных
19.00 Боевик «Мужская компания»
20.10 Совершенно секретно
20.55 К-2 представляет
22.00 Зеркало
22.55 Премьера на канале. Борислав Брондуков в комедии «Хиппи-ниада, или Материк любви»
00.20 Дежурная часть
00.45 Кинозал. Фильм «Фокусник»
9.00 Аьнг Ус - детям: м/ф «Шел
14.05 3 недели урча
14.10 ок-шоу «Сделай шаг»

АРИГ УС

9.00 Аьнг Ус - детям: м/ф «Шел
14.05 3 недели урча
14.10 ок-шоу «Сделай шаг»

АРИГ УС

9.20 Мис «Серебряный конь» 22 с.
9.50 Сериал «Флиппер 2» 22с.

АРИГ УС

21.00 Вести
21.30 Подборка
21.45 Два ролла

АРИГ УС

21.00 Вести
21.30 Подборка
21.45 Два ролла



хүшүү хөрбоһо гаргаха, шуһа ханаха, төөнхэ, хурим түрэ хэхэ, хэрлэдхэ, хоорондоо дайсад болохо, эм найруулха, замда гараха гэхэ мэтын үйлэүүдые тэбшэхээр. Бэри тухай, наһа барагша тухай асуудалаар дасанда хандагты. Энэ үгэр хүнэй

шудалха, бурханай ном уншаха мэтын үйлэүүдтэ һайн. Гэбшье сор гаргажа шатааха, эд зөөри, мал хажуу тээшнэ үгэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, сангарил хураха, маани сахиха, суглаа зарлаха, гүрэм уншуулха, тушаал хүлээн абаха, ехэ хэрэг үүсэхэ, нохой тэжээхэ, шулуу шорой хүдэлгэхэ, аралжаа наймаа хэхэ, газар малтаха

XVII ЖАРАНАЙ ШОРОЙ ШАРА БАР ЖЭЛ (1998-1999 ОНУУД)

ҮБЭЛЭЙ ДУНДА ХҮХЭ ХУЛГАНА НАРА

Буряад литэ	3	4	5	6	7	8	9
Европын литэ	21	22	23	24	25	26	27
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Һара понед.	Мягмар Марс вторник	Һагба Меркури среда	Пүрдэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	хара бар	харагшан түүлай	хүхэ лүү	хүхэгшэн могой	улаан морин	улаогшан хонин	шара бимэн
Мэнгэ	всагаан	7 улаан	бсагаан	Бшара	4ковсон	3хүхэ	2хара
Һуудал	түмэр	огторгой	улан	ула	могон	хүл	егл

Гарагай 2-то шэнын 3 (декабриин 21).

Хара бар, 8 сагаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, хэшэг буян уриха, далага абаха, сан табиха, бариса бариха, үзэгтэ, зурхайда хураха, бисалгал хэхэ, тангаригаа болуулха, наһа, утадхалгын ном уншуулха, дасан (дуган), субарга, бурхан, ном бүтээхэ, арамнайлаха, сэргэ бурхан шүдхана, алтаар, мүнгөөр эд бүтээхэ, зураг зураха, хубсаһа эсэхэ, аршаанаар бөө ариудхана, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, буян үйлэдхэ, абаһанаа бусааха, мал үүсэлхэ, городто ажал эрхилхэ, агнаха, модо отолхо, нүүхэ, хадаг табиха, бэри буулгаха, шэнэ газарта гэр бариха, эм найруулха, дайсанине дараха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, бүжэг наада эрхилхэ мэтын үйлэүүдтэ һайн. Гэбшье бэлбэһэн хүнтэй дүтэ харилсаха, угаал хэхэ, хүбүүдые сэргэтэ мордохуулха, үхибүү хүлдэ оруулха, бага хүүгэдые ондоо тээшнэ эльгээхэ, бэлэг үгэхэ, хүншүү хөрбоһо гаргаха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, худаг малтаха, гэрһээ хэрэглэл газартаһа гаргаха, замда гараха мэтын үйлэүүдые сээрлэхээр. Энэ үгэр хүнэй үһэ абабал, эд зөөрээр, малаар баян болохо.

Гарагай 3-да шэнын 4 (декабриин 22).

Харагшан туулай, 7 улаан мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр. Бурханда, Наранда, һарада, бусад юртэмсүүдтэ мүргэхэ, тэнгэри тахиха, гүрэм уншуулжа, заһал хүүлэхэ, буян үйлэдхэхэ, ехэ хүниие бараалхаха, эм залаха, дайсанине ада шүдхэр дараха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, үбэлэй хүйтэндэ мал адууһаа онсо һайнаар харууһалха мэтын үйлэүүдтэ һайн. Гэбшье нохой абажа тэжээхэ, нохой үгэхэ, үбшэ эмшэлхэ, мал үүсэлхэ,

үһэ абабал, бэеын юрэнхы тамир һайжарха.

Гарагай 4-дэ шэнын 5 (декабриин 23).

Хүхэ луу, 6 сагаан мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, хэшэг уриха, бүлэдөө далага абаха, нүүхэ, нүгэлөө наманшалха, харюулга хэхэ, ламые бараалхаха, муу үйлэ буруудхана, Аюушын һахил хүртэхэ, наһанай хүсэ арьбажуулха, бурханай ном уншаха, аршаан найруулха, дасан (дуган), субарга, сэргэ бурхан, ном бүтээхэ, тэдэниие арамнайлаха, буян үйлэдхэхэ, гэр бариха, бууса түхээрхэ, замда гараха, харини газарта ошохо, холын аянда ябаха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, ада шүдхэр помгоруулха, дасанда орохо, хии бараа сараха, түмэрөөр юумэ хэхэ мэтын үйлэүүдтэ һайн. Зүгөөр ехэ уһа гатаха, дошхон газар помгодхохо, агнаха, загаһа бариха, амганай ами хороохо, бузар гаргаха, хүниие үзэн ядаха, онгосо, һала дархалха, хүүргэ, модон тээрмэ бариха, шуһа ханаха, төөнхэ, наһа барагыһе хүдоолхэ, модо отолхо, модоор дарха хэхэ мэтын үйлэүүд хорюултай. Энэ үгэр хүнэй үһэ абабал, эд зөөри арьбажаха, мал үгэхэ.

Гарагай 5-да шэнын 6 (декабриин 24).

Хүхэгшэн могой, 5 шара мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр. Бурханда, мүргэл шүтэһэнэй зүйлүүдтэ мүргэхэ, лүн абаха, үргэл үргэхэ, наһа утадхалгын ном уншуулха, амгалан байдалай түлөө хэрэг бүтээхэ, лусууд тахиха, хубсаһа эсэхэ, гэрэй һуури табиха, гэр бариха, замда гараха, харини газар руу ошохо, аяншалгада ябаха, ваджрын, пүрбын харюулга хэхэ, сар хургаха, ном оршуулха, дасан (дуган) һэргээхэ, бурхан арамнайлаха, засаг түрэдэ ошожо, амйн шухала асуудалаа табиха, тараг бэрхихэ, айраг халааха, үзэг

мэтын үйлэүүдые сээрлэхээр. Энэ үгэр хүнэй үһэ абабал, шэг шарай һайжарха.

Гарагай 6-да шэнын 7 (декабриин 25).

Улаан морин, 4 ногоон мэнгын, модондо һуудалтай үдэр. Хулгана һарада морин үдэр тудахадаа, тэрсүүд - харша удхатай, тон муу гэгдэдэг. Иймэ үдэр алибаа һайн үйлэ үйлэдхэтгүй. Энэ үгэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл шуужан гараха, тэмсэл болохо.

Гарагай 7-до шэнын 8 (декабриин 26). Дүйсэн үдэр. Дасанда Отошын хурал болохо.

Улаагшан хонин, 3 хүхэ мэнгын, хиндэ һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, тантрын таршинуудые уншаха, бисалгал хэхэ, баясхалһанай найр хэхэ, гэрэй һуури табиха, шэнэ гэр бариха, шэнэ газарта түбхинхэ, тараг бэрхихэ, айраг халааха, дасан дуган, мүргэл шүтэһэнэй бусад зүйлүүдые бодхоохо, тэдэниие арамнайлаха, ада шүдхэр помгоруулха, наһа утадхалгын ном уншуулха, буян үйлэдхэхэ, эд бараа, үхэр худалдажа абаха, хониншой мяха, арһа, ноһоо хэрэглэхэ, лусууд тахиха, лусуудай, уһанай балин гаргаха, дошхон газар помгодхохо, эм залаха мэтын үйлэүүдтэ һайн. Гэхэ зуура модо отолхо, тэнгэри тахиха, шулуу шорой хүдэлгэхэ, газар малтаха, тээрмэ бариха, тангариг үргэхэ, шуһа ханаха, төөнхэ, хубсаһа эсэхэ, замда гараха, һамга абаха мэтын үйлэүүд сээртэй. Энэ үгэр хүнэй үһэ абабал, наһан ута болохо.

Гарагай 1-дэ шэнын 9 (декабриин 27).

Шара бишэн, 2 хара мэнгын, галда һуудалтай үдэр. Хулгана һарада бишэн үдэр тудахадаа, модон хөһи гэхэ гү, али тон муу гэгдэдэг. Гимнэһээ нимэ үдэр алибаа һайн үйлэ үүсхүгэй, өөр өөрынгөө ажал хэжэ үнжэхэ гэнэ. Энэ үгэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

О ВЛАСТИ МАГИЧЕСКИХ КУЛЬТОВ И МИФОВ В ВАЦИСТСКОЙ ГЕРМАНИИ

Публицист К.Львов в газетной статье «Оккультный рейх» на основе недоступных нам материалов дал дополнительные сведения об идеологии германского национал-социализма (Аргументы и факты (АиФ), №39, с.9). Сейчас мы решили продолжить разговор по этой тематике, немного коснувшись актуальности идей и реальности фашизма в современной России.

По мнению К.Львова, идеология нацизма состояла из трех элементов - это ярый расизм, вера в превосходство немцев и мистицизм.

В Германии тогда функционировало около 50 институтов для обоснования теории и реалити нацизма и объяснения наследия предков-арийцев для тогдашних немцев. Зачем понадобились колонии тибетцев, индусов-знатоков теософии для германского рейха?

Как известно, они считали себя арийцами, поэтому им надо было найти свои истоки. По заключению «изысканий» СС, арийская цивилизация превратила оазис Гоби в безжизненную пустыню. Для оправдания целей войны нацисты неизменно утверждали, что им надо вернуться к истокам, во-первых, в результате завоеваний они не получили бы власть над всем миром. Эта власть находилась, по их мнению, в рае тибетского буддизма - Шамбале. Советские солдаты нашли около 1000 умерших тибетцев в форме СС. Другим направлением для достижения целей господства над миром была чаша святого Грааля, находящаяся, по их мнению, в Пиренеях, которую должен был достать ее О.Скофцени (АиФ, №35, с.9).

Сейчас сделаем одно лирическое отступление от вышеизложенного. Автор этих строк знал одного бурята, побывавшего в плену у фашистов. По его уверениям, нацисты обращались с ним в плену по-человечески и даже относились к нему с уважением, как к монголу. По-видимому, дело склонилось к Гоби, в разговоре они почтительно отзывались о грозном завоевателе мира Чингис хане.

В опубликованной нами статье было рассказано о теории ледяного мира и теории полой Земли, которые явились главными идеологемами нацизма, покоящегося на древнегерманских мифах и древнеиндийской мистике и демониологии.

По-видимому, высшее руководство нацизма было хорошо знакомо с основными положениями «Тибетской книги мертвых» и близких к ней источников. Они не имели хорошего представления о реинкарнации. Сам Гитлер считал себя воплощением императора Фридриха. Об этом писал личный шофер Гитлера Эрих Кемпка «... Мы вошли в комнату, где застрелился шеф. Над письменным столом одиноко висел портрет Фридриха Великого» (Э.Кемпка, Я сжег Адольфа Гитлера. М., 1991, с.60). Очевидно, фюрер верил в реинкарнацию, придавал ей значение преемственности исторических лиц.

Сейчас стиховеды верят вполне серьезно в то, что древнескандинавские и древнегерманские руны имели и имеют магические силы, как заклинания. Таким образом, по мнению К.Львова, 2 руны, означавшие победу, действительно дали повод для

начала новой мировой войны, благодаря этим пояснениям стало ясно, почему избрана ими дата - 22 июля 1941 г.

Возвратясь к тибетцам, надо сказать, что они были умерщвлены как несостоявшиеся оракулы, с одной стороны, а с другой, возможно, они сами застрелились, чтобы не попасть в руки советских воинов. Тибетцы, индусы были призваны обеспечить победу нацистам, однако ход истории шел против рейха. Тибетцы, оказавшись заложниками, не смели говорить правду, боялись смерти.

Уничтожение людей в концлагерях носило не только ритуальный характер - забавление древнегерманских богов, но в настоящее время стал известен экономический характер. Фашисты изымали у жертв золотые зубы, все драгоценности с трупов. Все это было обращено в деньги, припрятано в швейцарских банках. За все эти злодеяния Германия ныне оплачивает пенсию тем евреям, кто пострадал в годы войны.

У многих кочевых народов существовал обычай принести сердце пленного врага в жертву воинскому знамени, этот обряд в какой-то мере был перенят фашистами. По сведениям К.Львова, У.Черчилль имел советника по оккультизму для выяснения мотивов действий фашистского рейха (АиФ, №39, с.9). Впрочем, в этом нет ничего удивительного, если учесть, что все это существовало на Востоке испокон веков.

Перенесемся в российскую современную действительность. Давно пишут в газетах о баркашовцах, показывают их по телевизору. Определенная часть молодых и юных русских и славян объединены под эгидой А.П.Барканова, отсюда и это название. Они издают газету «Русский порядок», поют эмблему «коловрат» - свастику, по их мнению, она имеет древнерусское происхождение. Они называют свое объединение Русским национальным единством (РНЕ).

Они против смешанных браков. В статье А.Шатрова (Общая газета, 1998, 17-23 сент. (№37), с.5) написано, что «баркашовцы договаривают об ином месте в третьем рейхе принципе, когда немцы, обитавшие за пределами Германии, могут вернуться в рейх только с землей, на которой они проживали. Так произошел аншлюс Австрии. Что-то подобное, считают баркашовцы, возможно и в СНГ» (Шатров, с.5). Как-то по НТВ показывали баркашовцев в Нововоронеже в форме со свастики-коловратом, отдававших честь по-фашистски.

Говорят, что все это лишь подражание последним наци, но не фашизм.

Крах советской системы, образование эфемерных государств, утрата сверхдержавы, финансовые катаклизмы, неудачные реформы и резкое падение жизненного уровня в России породили в СНГ крайний национализм у одних, воинственный шовинизм у других. Движение баркашовцев по-правовому не санкционировано, следовательно, действует вне закона. Таким образом, в России, где старшее поколение с оружием в руках спасало от коричневой чумы страны европейского континента, на гробне экономических кризисов гребят призраки фашизма, это карикатура на российскую действительность. Кто они, эти баркашовцы, покажет время.

В.РАДНАЕВ,
кандидат филологических наук,
г. Москва.

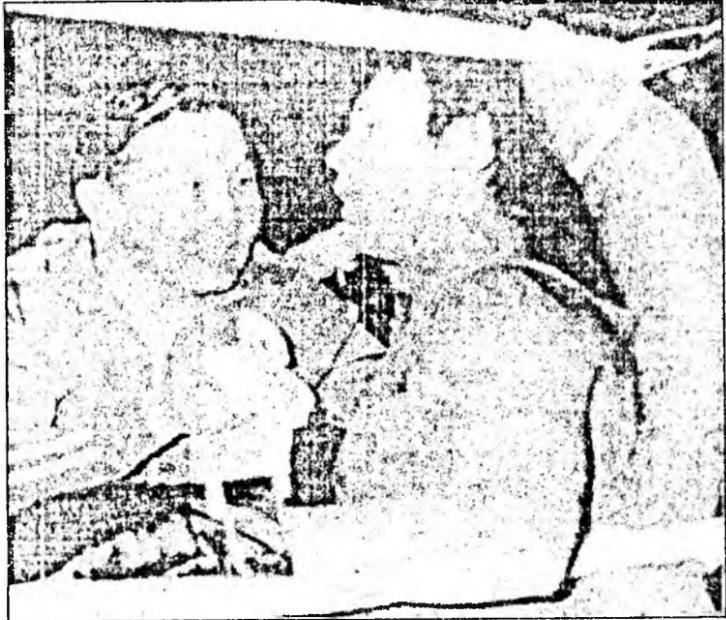
Буряад ороной солото хүнүүд



БЭЛГЭН ХҮСЭЛЭН

АНТОН АТАРХАНОВ
Ахууд өмнөдөг хамтын
ажалттайгаар дүүргэмээрээ,
бага наһанайнгаа хүсэлэн
бэлгээн хуулиан тула Эрхүүгэй
физическэ культурын тех-
никумда хурахаа ороо бэлэй.

БАГША - хүн түрэлтэнэй эгээл эртэ урдн мэрэгжэлүүдэй
нэгэнийн мүн. Багша хүн сэлмэг найхан шарайтай, сээр
сагаан сэдхэлтэй, оюун ухаан бодолтой, эльгэ нимгэтэй,
зулгы зохид зантай, зондо хүндэтэй, зориг ехэтэй байха ёһотой.



Бурядай багшанарай институтдай физическэ хү-
мүүжүүлгын факультедэй доцент, РСФСР-эй габьяата тренер
Антон Андреевич Атарханов имэл багшанарай нэгэнийн
байхан юм. Антон Андреевич бэлигтэй бэрхэ багша, хурган
хүмүүжүүлэгшэ, хоригшо байхан гээд тэмдэглэлтэй. Наял
хада таби гаража ябатараа, зохеохы ажалтайнгаа түлэг дунда,
наһа бараһан багшынгаа дурасхаалы шабнартай нангинээр
сахиха, хэһэн хэрэгтень үргэлжэлүүлжэ байна бшуу. Үхэрэй
хоёр эбэр шэнгэнүүд хүбүүднэй ехэнүүд боложо, дээдэ
хургуули дүүргээд, эсэгынгээ хэжэ, бүтээжэ үрдээгүй юумэ
үргэлжэлүүлжэ хүсэлэнтэй. Эгээл иимэхээ «моной үндэһэн
газар доогуур, хүнэй үндэһэн газар дээгүүр» гэжэ дэмы
хэлсэдэггүй ха юм даа.

"НЮДЭНДӨӨ ГАЛТАЙХАНААР РИНГДЭ ГАРА!"

Гараха түрэхэһөө һоһоу-
шархуу, али бүхи юумэндэ
түбэндэ хүбүүн шотагайнгаа
лолоон жэлэй хургуули
амжалттайгаар дүүргэмээрээ,
бага наһанайнгаа хүсэлэн
бэлгээн хуулиан тула Эрхүүгэй
физическэ культурын тех-
никумда хурахаа ороо бэлэй.

дабажа хургадаг юм. Буря-
дай боксернуудай хүртэһэн
медалууд тушаа хэлэхэдэ,
Антон Андреевич Атархановай
ажал хэрэгүүд тухай дурдан-
гүй байжа болохогүй. Тэрэ
Бурядай боксын хургуули
байгуулагшадай нэгэнийн
болоно гэжэ хэлэхэ эрхтэйби-
ди. Тэрэний найхан шаһар
шэнжэлүүд: эһэрхы сэдхэл,
зохеохы ёһоор хүдэлжэ
шадабарн, эрдэм мэдээ ба дүй
дүршэл республнкын мүнөө үсын
боксернуудай бүхи амжалтын
үндэһэ һуури болоно бшуу.
«Нюдэндөө галтайханаар рингдэ
гара!» - гэжэ Антон Андреевич
шаһн бүхэндөө хэлэхэ байхан
юм. Энэнь ямар удагтай байгааб
гэхэдэ, үнэн сэхээр тэмсэхые,
гоё найхан наада харуулахые,
илажа гараха этнэгдэ най-
далтайгаар тулаахые уряадаг
байхан гэхэ.

болон зуугаад мастерта
кандидадууды хурган хоригон
байха юм. Республикынгаа
суглуулагдамал командын
ахалагша тренерээр хүдэлжэ
үгэдөө А.А.Атарханов ондоошье
дээдэ хургуулинуудта хурадаг,
спортын бусад бүлэгүүд болох
клубуудта ородог бэлигтэй
бэрхэ боксернуудай хураасал
бэлгэһэ хариуһандаа абажа,
гансал тэдэндэ бэшэ, мүн
тренерүүдтөн шуухаа заабари
зүбнжэ үгэдэг, али бүхи
туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлэж
байгаа.

Оронойнгоо, мүн уласхоо-
рондын рингүүдээр ялас гэмэ
амжалта, илаата туйлажа, үндэр
нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэһэн
олоң тоото шаһнар-хурагшад
соһоон заримынь дурдаха
дурн хүрнэ. Уласхоорондын
классай спортын мастер
Валерий Стрельников, спортын
мастернууд Бадма Жигмитов,
Михаил Дворкин, Владимир
Ильин, Павел Федотов, Валерий
Турлай, Яков Цуй Ю-Сен, Юрий
Фролов, Михаил Долматов,
Сергей Железняк, Валентин
Авдусинов, Владимир Агафонов,
Александр Кондаков, Виктор
Намжилов, Николай Антонов,
Иван Любчик, аха дүүнэр
Владимир болон Геннадий
Плюснинүүд, Александр Ме-
ведев, Георгий Оскорбин,
Валентин Николаев, Юрий
Вдовин, Геннадий Красносев
болон бусад тухай түбхын
түрүүлэн дурдагтай. Бадма
Жигмитов Бурядай боксер-
нуудай дундаһаа түрүүлэн СССР-
эй суглуулагдамал коман-
дада оруулагданан, түрүүлэн
спортын мастер болоһон юм.
Валерий Стрельников 1971 ондо
СССР-эй чемпион болоод, тэрэ
жэлдэ Испаниин нислэлэ
Мадрид хотодо үнэргэгдэһэн
Европын чемпионатда хабаа-
данан намтартай. Павел Фе-
дотов РСФСР-эй арадуудай
Спартакиадын ба Россиян
Федерациин чемпион, Виктор
Намжилов РСФСР-эй гурба
дахин чемпион болоһон
адартай. Александр Кондаков
1975 ондо РСФСР-эй арадуудай
VII Спартакиадада мүнэн
медалиар шагнаданан, ГДР-тэ,
Алжирта, Алма-Атада, Москвада
үнэргэгдэһэн уласхоорондын
мүрсыоонүүдтэ хабаадахада,
дэлхэйн ба Олимпын наа-
дануудай мүнэн медалуудта
хүртэгшэ, Европын гурба удаа
чемпион Симеон Куцовые,
Европын шаһбай хүсэтэ
боксернууд Шварцые (ГДР),
Русевские (Югослави) илажа
гараһан юм тэмдэглэлтэй. Юрий
Фролов Ленинград хотын
суглуулагдамал командын
ахалагша тренерээр хүдэлһэн,
уласхоорондын категориин
судья болоһон байгаа. Тинн
мүнөө тэрэ Африка түбинн зүүн
захадахи Сейшельскэ арал-
нууд гэдэг республнкын
суглуулагдамал командны
хоринно. Бэлгэһэ шаһнарнын
туйлаһан амжалтанууды, үндэр

нэрэ зэргэнүүдые тооложо
бараһагүй.
Республикынгаа оло дахин
чемпион, Балтын флордой гурба
дахин чемпион, зонын, болон
Россиян ехэ ехэ мүрсыоонүүдтэ
илаата туйлаһан Владимир
Ильин 1965 ондо Бурядай
багшанарай институт дүүргэ-
жэ, физическэ хүмүүжүүлгын
кафедрада үлөөгдэжэ, Антон
Андреевичтэйнгээ «баруун
гарын» болоод, хамта хүдэлжэ
байхадан, үшөө нэгэ шаһинь -
Валерий Стрельников эндэ
ажалахаа ороо һэн. Эдэний
хамтаараа хүдэлжэ үгэдэ энэдээд
хургуулиин боксернууд ехэ
амжалта туйлаһан юм гэхэдэ,
алду болохогүй.

Предмэдэ гүнзгы һайнаар
мэдээлэ, ажалша бүхэриг,
мэргэжэлдэ дуратай, эмхид-
хэхи ехэ бэлиг шадабаритай
байхан дээрэһэ А.А.Атарханов
Россиян Федерациин түрүү
бэрхэ тренерүүдэй тоодо оро-
һон байгаа. Антон Андреевич
ехэ хүсэ шадалаа, эрдэм мэд-
ээсээ нийтын хүдэлмэридэ зор-
иуулааг байһан юм. 1957 ондоо
1959 он хүрэтэр тэрэ городской
Советэй депутатаар хурагдаа
һэн. 1961 ондо бүхэсоюзная
категориин судьягай норматив
дүүргэһэн байгаа. Монголой
Арадай Республикын Боксын
федерациин гуйлгаар тэрэ
хүршэ оронойнгоо бокс
хүжөөлгэдэ туһалхын тула 1962
ондо тиншэ ошоһон юм.
Энэһэнийн түлөө тэрэндэ
«МНР-эй физическэ культурын
отличник» гэхэн нэрэ зэргэ
олгодоо һэн. СССР-эй спортын
20 гаран мастерые хурган
бэлдэһэнийншээ түлөө Антон
Андреевич Атарханов «РСФСР-
эй габьяата тренер» гэхэн үндэр
нэрэ зэргэдэ мүн лэ энэ жэлдэ
хүртгөө бэлэй. Багшалаан ехэ
ажалаһын болон нийтын
элбэхитэй хүдэлмэрини түлөө
1964 ондо тэрэндэ «Бурядай
АССР-эй соёлой габьяата
хүдэлмэригшээ» гэхэн хүндэтгэ
нэрэ зэргэ олгодоо бэлэй.

Институдай эрдэмэй бүлэг
залуу мэргэжэлнэ ехэл дур-
гайгөөр таһинан байгаа.
Шаһнарнай тэмдэгтэй динлом,
гүнзгы эрдэм мэдээ, али бүхи
шэнэ юумэ бэлдэһэн абын...
«Ёһотой эрдэмтэн болохо
аргатай байһан. Тинмэхээ эндэ
гэжэ, аспирантурада хураха
«ёһотойш», - гэжэ кафедрадан
тэрэндэ хэлэхэ һэн. Зүгээр
Атарханов оорынхээрээл байба:
«Би тренер болохооб...»

Боксоор түрүүлэн совет
олимпын чемпион болоһон
Владимир Сифронойн толотомо
илаата республикнай спортдо
дуратайшуудые урма-
шуулжа байгаа. Бурядай бокс-
сын хүмүүжэмэлүүд Влади-
мир Сифронов, Велингтон
Барашников Эсгэ оронойнгоо
боксын түүхэдэ толотомо
хуудаһанууды бэлэһэн юм.
Хүбүүд секцидэ бэшүүдхэдэ,
хурасал хоригло хэжэ захиала-
даа, суута чемпионуудайнгаа
адар соло тухай ой ухаандаа
орууддаг һэн.

Тин түрүүлэн онсо оорын арга
дүрэтэй, бар хүсэтэй хүбүүдые
олоной дундаһаа зүбөөр шэлэжэ
олоод, хурган хоридог тренер
байһанаа Антон Андреевич
харуулан юм. Спортдо бээ
зориулаһан залуушуудай оюун
бэлгтэй хүмүүжүүлэгшэ, аха
нүхэр байһанаа элрэхийдэг
бэлэй. Бокс хадаа хүнийе
хүмүүжүүлхын тула айхабар
ехэ арга боломжонуудтай,
иматгал тэдэниие зүбөөр
хэрэглэжэ шадаха шуухаа гэжэ
А.А.Атарханов һайн ойлгодог
байгаа. Баскетбол, футбол,
гимнастика, хүнгэн атлетикэ,
сана, тамарага, хүндэ атлетикэ
болон бусад зүйлүүдые Антон
Андреевич хорилгануудтаа
орууддаг һэн. Гимнастикаар
упраженинуудые шадамар
бэрхээр гүйсэдхэхэдэнь, ху-
рагшаднын ганхаладагынье
байхан юм ха.

Эдиршүүлэй болон за-
луушуулай мүрсыоонүүдтэ
амжалта туйлахадамнай, хэдэн
хүбүүдые, тэрэ тоодо намайе
суглуулагдамал командын
хорилгодо хабаадахые уряаг-
ша һэн. Энэнь маанадта
ехэ хүндэтэй нааб даа.
Суглуулагдамал командын
гэшуудэй бидэниие тон ха-
луунаар, анхаралтайгаар
угтаһынь элхэнээр һанашаб,
- гэжэ республикын оло дахин
чемпион Валерий Турлай
дурсана. - Ехэшүүдхээ жэшээ
абаха гэжээ маанадта юун-
һэшье үнтэй сэгтэй һэн. Эндэ
Антон Андреевичтэй габьяа,
оруулан хубига тон ехэ байгаа.

Институдай эрдэмэй бүлэг
залуу мэргэжэлнэ ехэл дур-
гайгөөр таһинан байгаа.
Шаһнарнай тэмдэгтэй динлом,
гүнзгы эрдэм мэдээ, али бүхи
шэнэ юумэ бэлдэһэн абын...
«Ёһотой эрдэмтэн болохо
аргатай байһан. Тинмэхээ эндэ
гэжэ, аспирантурада хураха
«ёһотойш», - гэжэ кафедрадан
тэрэндэ хэлэхэ һэн. Зүгээр
Атарханов оорынхээрээл байба:
«Би тренер болохооб...»

Тин түрүүлэн онсо оорын арга
дүрэтэй, бар хүсэтэй хүбүүдые
олоной дундаһаа зүбөөр шэлэжэ
олоод, хурган хоридог тренер
байһанаа Антон Андреевич
харуулан юм. Спортдо бээ
зориулаһан залуушуудай оюун
бэлгтэй хүмүүжүүлэгшэ, аха
нүхэр байһанаа элрэхийдэг
бэлэй. Бокс хадаа хүнийе
хүмүүжүүлхын тула айхабар
ехэ арга боломжонуудтай,
иматгал тэдэниие зүбөөр
хэрэглэжэ шадаха шуухаа гэжэ
А.А.Атарханов һайн ойлгодог
байгаа. Баскетбол, футбол,
гимнастика, хүнгэн атлетикэ,
сана, тамарага, хүндэ атлетикэ
болон бусад зүйлүүдые Антон
Андреевич хорилгануудтаа
орууддаг һэн. Гимнастикаар
упраженинуудые шадамар
бэрхээр гүйсэдхэхэдэнь, ху-
рагшаднын ганхаладагынье
байхан юм ха.

Тэрэний ажал ябуулга
Бурядай багшанарай инсти-
тудтай нягта холбоотой
байгаа. Тингэжэ ассистентхээ
декан хүрэтэрөө ургаһан юм.
Физическэ хүмүүжүүлгын
факультедэй доцент байгаа.
Антон Андреевичтэй бэлэһэн
гуша гаран зохеолнуудай
дундаһаа боксдо зориулагданан
дүрбэн номын спортсменүүд
болон мэргэжэлтэдэ тон ехэ
туһатай гэжэ тэмдэглэлтэй.
Эдэнь ямар номууд бэ гэхэд,
«Ринг дуудана», «Гоё найхан
боксын нааданай түлөө»,
«Бурядай бокс», «Спортсмен-
үүдэй шэгнүүрээ гээлгын
зохистой арганууд» гэхэн
номууд болоно. Арадай гэг-
гэрэлэй отличник А.А.Атарха-
новай зохеолнууд боксын
нааданай теори зохеогшодго,
мүн боксернууд болон
тренерүүдтэ туһатай юм.

А.А.Атарханов хаба шадал-
даа, эрдэм мэдээсээдэ түшгөл-
дэдэг, хурагшадтаа өөртөөл
адли батаар найдадаг, хамта
ажаладаг хүндэтөө, шаһнартаа
хүндэтэй ёһотойл габьяата
багша, тренер байһан юм.

Наһанайн пүхэр Лилия
Ошорова Константинова Бу-
рядай багшанарай инсти-
тудтай психологиин кафедрада
ахалагша багшаар хүдэлһэн
байгаа. Энэ эбтэй эстэй бүлэ
угаа үргэлжэлүүлжэ хоёр
хүбүүтэй, тэдэнь дээдэ эрдэм
хургуулигай гэжэ дээрэ хэлэхэ
һэн.

Шаһнарнын
НЭРЭ ХҮНДЫЕНЬ
ДЭЭНШЭЛҮҮЛНЭ
ГУШААД ЖЭЛДЭ Бур-
ядай багшанарай ин-
ститудта хүдэлхэдөө, Антон
Андреевич олон мянган ерээдүйн
багшанары хургажа гаргаханаа
гадна, хэдэн зуугаад бэлигтэй
бэрхэ, онсо ёһэдэйн арга
дүрэтэй, шаһнаһа шаһна-
тай, бэрхэншээ түбгүүдхээ
тунхарихагүй, зориг ехэтэй,
мэргэжэлтэй спортсменүүдые
бэлдэһэн байгаа. Уласхоорондын
классай спортын мастернууд,
спортын табяад мастернууд

Тэрэний ажал ябуулга
Бурядай багшанарай инсти-
тудтай нягта холбоотой
байгаа. Тингэжэ ассистентхээ
декан хүрэтэрөө ургаһан юм.
Физическэ хүмүүжүүлгын
факультедэй доцент байгаа.
Антон Андреевичтэй бэлэһэн
гуша гаран зохеолнуудай
дундаһаа боксдо зориулагданан
дүрбэн номын спортсменүүд
болон мэргэжэлтэдэ тон ехэ
туһатай гэжэ тэмдэглэлтэй.
Эдэнь ямар номууд бэ гэхэд,
«Ринг дуудана», «Гоё найхан
боксын нааданай түлөө»,
«Бурядай бокс», «Спортсмен-
үүдэй шэгнүүрээ гээлгын
зохистой арганууд» гэхэн
номууд болоно. Арадай гэг-
гэрэлэй отличник А.А.Атарха-
новай зохеолнууд боксын
нааданай теори зохеогшодго,
мүн боксернууд болон
тренерүүдтэ туһатай юм.

Наһанайн пүхэр Лилия
Ошорова Константинова Бу-
рядай багшанарай инсти-
тудтай психологиин кафедрада
ахалагша багшаар хүдэлһэн
байгаа. Энэ эбтэй эстэй бүлэ
угаа үргэлжэлүүлжэ хоёр
хүбүүтэй, тэдэнь дээдэ эрдэм
хургуулигай гэжэ дээрэ хэлэхэ
һэн.

Бокс хадаа үсэд нэтрүү,
үршэмтэй шаһна тулаадаа-
дуудта спортсменэй бар хүсэ
зэргэшууддаг, тэрэний сэдхэл
соёлые баяжууддаг, илаатын
сүлжэ тэрэндэ олгодог, абарн
шаһгынь хатуужууддаг, али
бэрхэншээ түбгүүдые

Бокс хадаа үсэд нэтрүү,
үршэмтэй шаһна тулаадаа-
дуудта спортсменэй бар хүсэ
зэргэшууддаг, тэрэний сэдхэл
соёлые баяжууддаг, илаатын
сүлжэ тэрэндэ олгодог, абарн
шаһгынь хатуужууддаг, али
бэрхэншээ түбгүүдые

Тэрэний ажал ябуулга
Бурядай багшанарай инсти-
тудтай нягта холбоотой
байгаа. Тингэжэ ассистентхээ
декан хүрэтэрөө ургаһан юм.
Физическэ хүмүүжүүлгын
факультедэй доцент байгаа.
Антон Андреевичтэй бэлэһэн
гуша гаран зохеолнуудай
дундаһаа боксдо зориулагданан
дүрбэн номын спортсменүүд
болон мэргэжэлтэдэ тон ехэ
туһатай гэжэ тэмдэглэлтэй.
Эдэнь ямар номууд бэ гэхэд,
«Ринг дуудана», «Гоё найхан
боксын нааданай түлөө»,
«Бурядай бокс», «Спортсмен-
үүдэй шэгнүүрээ гээлгын
зохистой арганууд» гэхэн
номууд болоно. Арадай гэг-
гэрэлэй отличник А.А.Атарха-
новай зохеолнууд боксын
нааданай теори зохеогшодго,
мүн боксернууд болон
тренерүүдтэ туһатай юм.

Б-М.ЖИГИТОВ,
журналист.

ЗУРАГ ДЭЭРС: А.А.Атар-
ханов забһарлалай үсэдэ
Г.Оскорбинго заабари үгэжэ
байна.

Россия габьяата тренер
Антон Андреевич Атархановай
дурасхаалда зориулагданан
боксоор Бурядай гүрэнэй
университедэй туруу һуури
ээлхын түлөө XVII муры-
сөөн декабриин 18-20-до
БГУ-гай Спортын байһан соо
үнгэргэгдэхэнь.



(Үргэлжлэл. Эхинийн ноябриин 26-най, декабриин 3-най дугаарнуудта).

Зурааша харюусанагүй. Шүүхэтэ энэбхилхээр саашална. Чингис хаан үнийн морин дээрээ хуушанхай, нүдэнүүдээ ехэ болгон, «ялас-ялас» гүүлэжэ, нийдэхээ байһан харсага мэтэ холо тала руу харашанхай, хамараа харнайлан, шууса амина. Тала дайдаг агуухэ хаана айна хайтар ехээр татана хан. Гэнтэ байтараа, «Урагшаа» гэнэдэл хашхараад, тойроод байһан зоноо даран алдажа, хоёр тэвшэн хахалһаар, холо хараһан зүг тэвшэн хүлэг мориёо табижархина... Чингис хаанай хашхархань, монгол мориной түбэрөөн дуулдаһаар, аалидана.

ЗУРААША (хойноһоо). Хэй! Агуухэ хаан! Агуухэ хаан! Биши яаха болоноби, ийхэдээ?! Чингис ха-а-ан!... (Заримашуул энэбхилхээр). Ши өөрөө яаха хүмши намгүйгөөр, Чингис хаан?! Миний хэһэн Чингис хаан! Бусыш даа хөөргөө гэнэм! (Гүйһэнгөө, амиа абажа ядана). ...Ай даа, миний зуудахи Чингис хаан... Мойһон Харахан хойноһоо хүсэжэ ерэнэ. МОЙҮН ХАРАХАН. ...Яагаа гэсэбши даа... бурхан зайлуул.

ЗУРААША. ...Хосорхошнил хаан... хэн шамайе ойлгохоб, шабараар хүүлэһэн миний зуудахи Чингис хаан...

ХИИГАНУУР (саахануур бии болоһоор). Хэншье шамайе ойлгохогүй! Моеһон Хараханшье!

МОЙҮН ХАРАХАН. Хэринш даа, баарһамни...

ХИИГАНУУР. Ябаг, тонилог саашан! Нөөргөө хамаг үйлэ, үзэгдэл хууридаа түргэн бусуужан! Тэрэл зандаа байхабди! Гансаал ши энэ тониһон Чингисээ хэхээ болхош!

ЗУРААША. ...«Тэрэл зандаа» гэнэ гүш?! «Тэрэл зандаа» намайе болиһон, халаһан уран зурааша гэхээ ханаа гүт?! «Тэрэл зандаа» ши хэндэшье хэрэггүй нэгэ үдэрэй ажалгуудаа хэхээ ханаа гүш?! Эндэ тэндэ гогдигоножо байгаа, хуу үрдэе, бэлгтэй зоноо хардаад, худалаар энэбхилхээр «Тэрэл зандаа» ябахая ханаа гүт?! Болигты гэнэм, таанад... Үшөө бусаха миний зуудахи Чингис хаан...

ХИИГАНУУР (муухайгаар энэбхилхээр). Тонилоо тэрэши! Шабар хааншн бидэ хоёрой зүүдэн гэншэ, ойлгоо гүш?! ЗУРААША. Зүүдэн бэс! Өөрөө тонилоо наашни дээрэ һэн. Хаанда тархья...

ХИИГАНУУР. Миний ухаан нөөргөө бусаа. Дууһан бусаа. Ши, тинхэдэ тэрэл зандаа, зүүдэн соогоо байнаш, ан үшөө юун юм бү мэдэе. Болиһон хүн байнаш даа, халаһан. Эндэшье халаһан, тэндэшье Чингисээ халаһан! Шамһаа холуур байха хэрэгтэй. Моеһон Харахан, юуцда дүтлөөбш энэбхилхээр?

МОЙҮН ХАРАХАН. Тонилоо энэбхилхээр! Тонилоо үлэм!

ЗУРААША (гэнтэ шаггаар). Бүхы дэлхэй доһолуудан байһан, бүхы монголшуудай агуухэ Чингис хаан! Бусыш нөөргөө! Дахинаа монгол угсаатанши уг угаараа, байра байдалаараа дэлхэй тала дайдаар тарашоол! Гуйнаб шамайе, бусыш! Би шамайе хэһэн «Далан дабхар бэлгтэй дарханшн» дуудаж байнаб! Бусыш даа, зуудахи миний Чингис хаан! Шиний хатан Бөртэ, миний Моеһон Харахан

ЧИНГИС ХААН

(Хоёр үйлэтэй, зүүдэндэ үзэгдэхэн зүжэг)

НААДАХА НЮУРНУУД:

1. ЗУРААША - уран зурааша, скульптор
2. ХААН - зураашын шабараар хэһэн Хаан
3. ХИИГАНУУР - уран зурааша
4. МОЙҮН ХАРАХАН - скульпторай эхэнэр
5. САГААН ТОЛГОЙ - наһатай үбгэжөөл
6. ҮРГЭН ҮБСҮҮН - залуу, хүдэр хүбүүн
7. ШҮҮНЭТЭ - заримдаа «Шэхэгүй үнэгэн нүдэтэ» болохо. «Шэнэ монголшье», «Шэнэ буряадшье» гээ хаа, үлүү болохогүй.
8. МОРИНОЙ ЭЗЭН
9. ТАНИА ХҮН
10. ХҮГШӨӨ - бултанаймнай эжы
11. 1-дэхи ХҮДЭР ХҮБҮҮН
12. 2-дэхи ХҮДЭР ХҮБҮҮН
13. ОЛОН ЗОН - гудамжаар ябадаг, ресторана соо, хүхилдэдэг элдэб олон зон, залуушуул.
14. ХАТАРША БАСАГАН

аб админууд ха юм!

МОЙҮН ХАРАХАН. Хэринш даа, баарһамни... Дахин эхилдэ үзэе. Дуулана гүш намайе, - дахин эхилдэ үзэе.

Холы-ы даа оодоржо байһан мориной түбэрөөн дуулдана. Үлөөшэ зоной заримашуул - «Харыт! Харыт! Тэрэ баруужаа баруун хада тэвшэн оодорбо. Мүнөө зүүлжэ, зүүн хада тэвшэн зурьба!» - гэхэн абяануул дуулдана...

ХИИГАНУУР. Тэрэтай ондоо хүн! Ондоо хүн гэнэм! (Зураашага). Тонилоо гыш, шабар хаандаа! Тонилог гэнэм эндэһээ!

ЗУРААША (урагшаа зүдхэн). Чингис хаан! Хүлээгыш намайгаа! Хүлээгыш! Бу орхинш даа намайгаа! Хайшан гээд намгүйгөөр... Би шамай хэһэн ха даа, үр сайтар шамтаяа байһуулби!

Зурааша гүйһөөр эсэнэ. Зогсоно. Хүндөөр амина... Аалихан гал унгарна... Мориной түбэрөөн, Чингис хаанай хашхараан аалихан дуулдаһаар. Монголой уртын дуун эдэлэнэ. Нэгэ хэды болоод, галай бии болоходо, Улаан-Баатар хотын заха, тала газар. Булжамуур шубуун дуугаа дуулана. Томо шулуун дээрэ эсэжэ хүлээрһэн Зурааша уруу-дуруу бууна. Шөг шарайнь ямаршье үйлэдэ хамаатай бэшэ, нүдэнэйнь харааншье хоһоронхой. Тинхээр байтар, Зураашын «Сэдхэл» дуугаржа эхилэнэ...

СЭДХЭЛ. ...Нээрэшье болиһон хүн хаб даа... Нэгсгүй ошог хамаг уран зураашын үйлэс хараһан ажал... байдал. Эжыдэ бусахамни. Нютагаа бусахамни. Адуу мал харана аабзаб... Хэсүү болоо юм наань, хаа-яа хүхэ мүнхэ тэнгэри оодэ хаража хэбтэдэ, дэгдэнэ аабзаб. Холһоо мориной түбэрөөн дуулдажа эхилэнэ. Хэнийшьеб хашхарха, хуугайлаха дуулдана. Шагһаһаар байтар «Урагшаа» гэнэдэл болоно ха-яа. Зурааша тэрэ дороо түргэн бодожо, самсаа тайлан эхээр далаана.

ЗУРААША. Агуухэ хаан! Чингис хаан! Наашаа! Наа-шаа! Энэ би байнаб! Шиний дархан!

Чингис хаан Зураашын хүхирхые дуулажа, тэрэ дороо мориёо тэрээн тэвшэн татан гүйлгэжэ ерэнээр, хүнгэхшөөр морин дээрэһээ хүрэн буужа, эхэл зоригтой, хүхюутэй Зураашада дүтэлнэ.

ХААН. Агуухэ миний дархан! Ардагай аманда арайхан

хүрэхэ миний монгол. Энэхэн саг зуура үргэн найхан монгол талынгаа үбсүүн дээгүүр монгол хүлэгтээ харсага мэтэ хии татан гүйлгэхэдөө, би бүхы монголшуудай Чингис хаан, үнй үнгэрһэн наһаяа сахилгаан сагай турша соо үзэхэн шэнги болооб. Тинхээр, миний дархан, биши тон ехээр баярлабаб, уярбаб! Монсогорхон түхэл бэсэш тэбэрхэмни, миний заахан монгол... Миний агуухэ дархан... (Зураашы тэбэршье).

ЗУРААША. Бишье жаргалтайб, агуухэ хаан! Нэмэхэн ногтэлшөө нулимса арша гэнэ, тинхээр бүришье Чингис хаанай эсэжэ руу бухашана.

ХААН. Дархан, али гэнэб бэшэ моридай? ...Дархан гэнэм? ...Ай даа, баарма.

ЗУРААША. ханаагаа бү зобогты, агуухэ хаан. Хүлэг морида заатагүй бии болохо. Бүхэлү хүнидөө гүйлгөө наа, үүрэй сайтар үрдихэбди гээ һэмшайт. Мүнөө ябагаар ошоо, зай гү, агуухэ хаан. Тэрэ тэрэхэн манай хото хүртээр. Харыг, ямар найхан гэсэб даа манай монголой тала дайда! Балай ондоо болоогүй бэшэ гү, агуухэ хаан? (Чингис хаан тала дайда хараһаар, харюусанагүй). ...Агуухэ хаан, суг ябаха, ходоодоо суг байха ёһотойбди... ойлгыт даа намайгаа.

Чингис хаан Зурааша хоёр Улаан-Баатар хото тэвшэн гэнэхэнэдэ. Зурааша үбсүүгээ урагшань түлхин, гарнуудаа дорюухан хүдэлгэн юушьеб хаанда хөөрэнэ. Тинхээр, үбсүүгээ түлхинэн зандаа, үшөө тархья дэлхэй үргэн абяагүйхэн ябана. Монголой урданай уртын дуун эдэлэнэ... Зураашын «Сэдхэл» дуугарна.

СЭДХЭЛ. ...Чингис хаан намайе «агуухэ дархан» гэбэл. Өөрөө агуухэ хаан хэлэбэ гэншэ. Яахамнайб «агуухэ» гэншээршын, гансаал түрэл тоонго тала дээрээ тарайжа хэбтэхэгүйб! Хэрэгтэйб үшөө арад зондоо. Би уран зураашаб... Нэн түрүүн эжыдэ ошоод ерэхэб даа...

Үргэн даа, гоё даа мүнхэ Монголой тала дайда, хада уулагуул! Хайшаншье хархадни, олон түмэн адуу мал бэлхэнэ. Шубууд жэргэнэ, дуулдана... Зурааша эхэл халуунаар Чингис хаанда юушьеб хөөрэнэ. Эднэй хойноһоо тархья нэжэрэн, монгол морин турян гэнхэлэнэ...

Баир Эрдыеев

хэлһые Чингис хаан ойлгожо ядан байна.

ЗУРААША. Агуухэ хаан, энэ хатарһан хүүхэндэ мүнхэ харбайха гэнэл даа. Хүлисэгты, намдатнай мүнхэн үгы ха юм. Хуу тугаар налагаа һэмнайб...

ХААН. Тингээ наа, намага хэлһэн болоно би даа... (Шүүһэты шэртэн хаража). Энэ ямархан уг гарбалтай хүдэ хүн гэншэб? (Хаан дэсшээ хаража.) Ай халаг, хаан эсэгэ тэнгэри миний үгы. Нүхэн соо гэншэ гүбди?

ШҮҮНЭТЭ (энэбхилхэн). Одоол бү мэдэе.

ХААН. Ши, басаган, түрүүн хубсалаад ер!

ШҮҮНЭТЭ. Тингээ наа, хүндэтэ хаан, энэ манай хүүхэнэй хатар алгаар албадаха болонот, юуцдаб гэхэдэ энэбхилхээр хүүхэнэй намда хүдэлдэг юм... (Басаганга.) Үтэр хубсалаад ер, хаанай хэлэхэ байхада... Зай ши, хаанай дархан, энэ шоу-нааданнай дүүрэхээр болоогүй юм гү?

ЗУРААША. Алим бэ, тээд моридайни?

Шүүһэты хармаан сооһоо телефон гаргажа, хөөрлэдэнэ.

ШҮҮНЭТЭ. Энэ шиний хаанай манай хүүхэндэ алта харбайгаа наань, тэрэ дороо хүлэг морида бии болохо.

Хубсаланхай хатарша басаган бии болоно. Шүүһэты тэвшээ хараг гэнээр, Чингис хаанда дүтэлнэ. Хаан энгэрһэнь тулам гаргана.

ХААН. ...Шамда хэды шэнээн алтан хэрэгтэйб, салдагаар хатардаг монгол басаган?

ШҮҮНЭТЭ. Хэды үзэнш даа, шиний дуран. Гансаал һүүлдэнь минийн гээд алта харбайхьяа бү мартаарай, хаан...

ХААН. Таһа хаза гэнэм хэлээ! Тухайлжал байнаб уг гарбалышн! (Басаганга.) Үбдэхэ гэнэм, яяр яцдан!

ШҮҮНЭТЭ. Зай, зай, үбдэгэ. Хатарша басаган үбдэгэ-лэнэ. Хаан туламаа нэжэ, ацхаар алта абажа...

ХААН (бараа зэргэ абяагүй байһанаа, Зураашага). Моеһон Хараханшн хаана гэншэб?

ЗУРААША. ...Гэгэдэ. Таһай хойноһоо, хаан, үхэтэрөө гүйхэдэ мин гэгэдэ бэшэ юм гү.

ХААН. Али би Моеһон Хараханшн энэхэн хүүхэнэй хажууда үбдэг дээршн...

ЗУРААША (эхээр үзрэн). Болигты, хаан! ... Моеһон Харахан... Гуйнаб тание, болинт.

ХААН. Далан дабхар бэлгтэй дарханай хажууда Моеһон Хараханһаа байха мянган эхэнгүүд...

ЗУРААША. Тингээ наа, агуухэ Чингис хаан, бээ хатан үбдэг ерэд, үбдэгэлг...

Хаан Зураашы һонһоор хаража. Зай.

Алтатай гараа хатарша басаган тэвшэ болгоходонь, нүгөөдөнш тэрэ дороо гараа харбайна. Хаан гэгтэ хатарша басаганай тархи дээршн алтая адхажархина... Түхэршн алтануудай ханхинһаар мухарихадань, саг зуура соһоһон, гайхалһан зонуудай дуулдаһа заримашуул шуумайн мухихэ, түүшэб... Ресторанай ажална хүдэр хүбүүшье унашаба. Мүлхэһэдэ олон эл боложо байна. Үсөөхэн эл харан зогсоно. Тэдэн соо Үргэн үбсүүтэ харагдана. Шүүһэты абяагүй харан зогсоно.

ХААН. ...Мүнөөшье хүртээр алтанай «хан» гэхэдэ, мэдэгтэ алдана заандаа ха юм даа, хоёр хуатэ хүн гэншэмнай... Нэгэ «хан» гэхэдэ, нилээд олон хүнэй монсогор тархи мухариха... (Зогсожо байһан хунууды хаража.) Таанад юуцда зогсобот? Түүгыт! Мүлхит! Али үшөө нэгэ тулам тайлахамни гү?

(Үргэлжэлэһы хожом гараха).

Нуурай үгэгэ



ЗАХА хизааргүй үргэн сээжээ дэлгээн нуурай элхэн дээрэ би ори асаараа хэбтэнэб. Наратай хан зунай үдэр нуур дээрэ тгтонхой. Уһанай нюруу иранай халуун туяа соо уража, залхуурангыар, үлэ дээг хүдэлнэ. Бишье баһа жанхайб. Халашаһан элхэн өсөгтэн бэешемни аятайгаар гтнэнэ.

Дүтэхэнэ элхэнэй иршаганаха абьян гэнтэ эхэндэмни дуудлаба. Нюдоо ойлогтоод, эрьежэ арахадамни, хүнэг барихан эгэ эхэнэр ерөжэ ябаба. Тэрэ нгэйжо уһа удхаад, нуурай эрьдэ элхэн дээрэ мэрюулээтэй хэбтэнэн онгосо тэрэ хуушаба.

Би сүлөөтэй сагтаа энэ нуурай эрье дээрэ ходо ерөжэ аяраха дуратай хүмби. Эцдэ хүнэй ябадаггүй, угаа сүлөө эрар юм. Гансал хаа-яаниннь энэ эхэнэр уһандаа ерэгшэ. Бидэ гөр бэе бээ оло дахин гаралсаашье һаа, хоорондоо итэ хоорэддэгшгүйбди. Тэрэ уһаа удхажа, хүмэрюулээтэй онгосо дээрэ хуужа халта амараад, аалихан халирһаар, саашаа ябагша хэн.

Тэдэ мүнөө тэрэ онгосо дээрэ үни хууба. Ябахаяашье түхээрнэгүй янзатай. Холо хойно, нуурай нүгөө захата, үлэ мэдэг хүхэрэн харагдаһан үлдүүдье шэртээд лэ хуужал туһа.

Бишье баһал хүдэлэнгүй хэбтэнэб. Гансал һоно батаганаанай дунгинһээ, заһадай нүүд-шаад булгилхань шэмээгүй байдал эбдэнэ.

- Наашаа ерэл даа,- гэжэ намайе эхэнэр дуудлаба.

- Юу хэлэхээ шиндэбэ гэшэб,- гэжэ һанаад, залхууран бодожо үмдээ үдэбэб.

Гар хүлөөшье хүдэлэнгүй, юушье һанангүй, хуурай эбшээндэ бээ эльбүүдэн эбтэхэнэ ондоо намда юунышье хэрэггүй хэн. Тэдэ ахабши? Хүнэй дуудахада, ошохол баатай боложо, хажуудань дүтэлэн зогсожоб.

Түхэрээн сагаан нюуртай, эдэр тэгшэ бээтэй, түһөө нуураараа нюдэндэ дулаахан эхэнэр. Тухайлахата, минни түгэн хаш. Гайхалтай үмэниннь гэхэдэ, богонор эрүүрүүлһан хара үһэниннь эхэдэ сайшанхай.

Зүүн хойноһоо үлэ мэдэг эбшээлэб. Шинбагаршаг хара түгэн нүдоороо тэрэ намайе дараалтайгаар шэртэн уртаба.

- Ши эрүүл хүн гүш?- гэжэ тү зуура абяагүй байһанай түрүдэ тэрэ асууба.

- Тиймэб,- гэбэб.

- Хаанахинайбши?

- Тэнгэриниби.

- Манай нютагта юу хэхээ эрхэриһэнь буугаабиши?

- Дархалхаяа. Би модошо эрхэн хүмби.

- А-а,- гэжэ мүшхэгшэмни түрүдэ татаад, дуугай болошобо.

Эхэнэрэй аятай зоолэн ололой нуурай жөжөхэн ололой шалшаганан наадахые нүууһана. Тэдэ абяаниннь эрхэгүй хоонһон, галгүй байба.

- Ши гэр бүлэтэй хүн гүш?- гэбэб эхэнэр аалихан.

- Угы,- гэбэб. - Түрүүн байгаа һаа. Тэдэ һамгантаяа тэнгэриез түрүдэ хубаажа шадангүй түрүдэбди.

- Тиймэл хүмшни даа гэжэ, тэдэ ходо, ори гансаараа эбтэхэдэмни, би үни таагаал түрүдэбди,- гэжэ нүгөөдэмни баһа эрхэгүй болошобо.

Тэнгэри нуур хоёрой эрхэһон хүбөөһоо сахали түрүдэ үзэгдэжэ, хурса эрхэһонгоор абяа үгөөд, дахин түрүдэ болошобо.

- Шамда хүндэ гүш?- гэбэ түрүдэбди.

- Хүхюүтэй юмэн үгыл даа, гэжэ харюусабаб.

- Бишье баһа ори гансаарханаа ажаһуудаг хүмби даа. Тингээд лэ шамайе һайн ойлгоноб,- гэжэ тэрэ намайе хайрангыар хараба. Би абяагүй тамхилбаб.

гарахамни.

- Нүхэ газар олохош,- гэбэ хажуудахамни. - Би мүнөө бууза хэхэб.

Газарнь нэгэ машина болохо шэнэһэн түлээн хэбтэбэ. Нүхыень олоод, хахалжа эхилэбэ.

- Хүндэ, ехэ хүндэ,- гэжэ тэрэ нюураа альгаараа бүглэбэ.

- Тэрэшни хаанаб? Хэзээ һалаа зомта?- гэбэб.

- Угы, бидэ һалаагүйбди. Тэрэниемни алаа,- гэбэ Сэрэн-Ханда арай дуудхаар.

- Хэзээ?

заяанайнгаа заабаряр юм гү даа, энэ нуурай эрьдэ ушаршоод хуунабди.

- Бидэ хоёрой уулзаагүй һаа, дээрэ хэн гү?- гэбэ би.

- Хамаагүй, уулзаа уулзаагүйшье һаамнай, юунинь хубилха һэм, юунышье хубилхагүй,- гэжэ Сэрэн-Ханда иишэ тишээ хэлтэлээнэ.

Маанадай сэдхэлдэл зобонһон нуур үбшэндоо тэсэжэ ядан тэршэлэнэ.

- О-о-о! О-оо! Зүрхэмни, зүрхэмни тээрхэнь!- гэжэ Сэрэн-Ханда гэнтэ хүхирөөд, харайн бодошобо.

Би өөрөөшье, нэгэ мэдэхэдэ, хүл дээрэ найгалзан байнаб.

Һалхин улам шангадаба. Нуур хүүенэ-хааяна. Гэнтэ харанхы сооһоо томо хара долгин мушхаран гаража ерээд, бүхы юумемнай, архинь хоонһон шэлүүдье, эдгээдгүй үлэһэн бууза, сүүмхэ, амһартыемнай хамажа абаад, үгы болошобо.

- Намайе абаашыш, юундэ хаяабиши? Би шамда хэрэггүй болоо гүб?!- гэжэ Сэрэн-Ханда эбүүдэнэһэй хоолойгоор хара долгиндо гү, али алуулһан нүхэртоо гү хашхарба. - Намайе тооногүй гүш? А-а, тиймэбди, тингээ һаашни, би өөрөө шамда ошохоһомни!

Тэрэ урагшаа даб гэн, шааяһан-шууһан нуур руу түршээбэ. Би хойноһоонь дахадан оробоб. Нүнини хүйтэн долгид намайе угтан, сээжэ руумни шангаар сохино, сохино...

Хүзүүсээ уһан соогуур түмтэрэн: «Сэрэн-Ханда-а! Сэрэн-Ханда-а!» гэжэ ооглоноб. Би өөрөөшье хүсэд һайн мэдэнгүйб, хайшан гэжэ Сэрэн-Хандыне олоо хүмбиб, нэгэл мэдэхэдэ, тэрэниие эрье дээрэ шэржэ гарганхай, шал нойтон бэешень таһа тэбэрээд зогсожоб байбаб. Энэ галзуурһан һүниин нуурай адар томо хүсэнэй урдаһаа бидэ хоёр данше хүсэгүй ахирханаа зоболонто бүхы сэдхэлээрэ мэдэрибди...

Гэнтэ Сэрэн-Ханда минни гарһаа мулта хүрэн, шэб харанхы руу үгы болошобо. Хүсэ тэнхээрэй, эсэһэнэ, готшоһон гү һайтон элхэн дээрэ унашоб һэмби...

Хойто үдэрны тэрэ нютагһаа ябажа, хэдэн жэлэй үнгэрхэдэ, гэдэргэе бусаа бэлэйб. Нуурайнгаа үноохи эрье дээрэ ошожо, үни удаан хуугааб. Хүмэрюулээтэй онгосо түрэл зандаа амаржа хэбтэб. Гансал Сэрэн-Ханда хүнгөө баряад уһандаа ерэнгүй. Би тэрэниие хүлээжэ ядаад гэртэнэ ошобоб.

Танил гэршые үгы, гансал һууринь харлажа байба. Дүтэхэнэ нэгэ бишыхан хүбүүн наадажа ябаба.

- Хүбүүхэй, наашаа ерэл даа,- гэжэ дуудлаба. Тэрэни хажуудамни ерэбэ.

- Эцдэ һуудаг эхэнэр хаанаб? Мэдэнгүй гүш?- гэжэ хурабаб.

- Мэдэнб. Нөдөндө зун һаһа барашоо,- гэжэ хүбүүн харюусаба.

- Яагаад?

- Зүрхэниннь байшоо гэжэ хүнүүд хэлсэһэн хэн. Эцдэ хоонһон үлэһэн гэршыень хэн хаана абаашаа юм, би мэдэнгүйб, ахаган,- гэжэ хүбүүхэй зэмтэй шэнги дуугай болошобо.

- һайнши даа, сэхыень дуугааш,- гэжэ би хүбүүнэй тархи эльбээд, саашаа халирбаб. Гэдэргэеһье эрьежэ хараха хүсэн намда үгы хэн.

Тэрэ нуурайнгаа эрьдэ дахин хэхээдэһье бусагагүйб. Зунай халуун элхэ гэххэбэл, сахалин уйдхартай хашхараа шагнабал, харанхы һүни һалхинда болон гэншэһэн нуурай зоболон шагнабал, Сэрэн-Хандаһа ханабал, минни зүрхэн тэсэхгүй, тээршэхэ...

А.ПЕРГЕНОВЭЙ зураг.

Илья Намсараев

НУУРАЙ ЗОБОЛОН

(Рассказ)

- Зай, танилсаа даа,- гэжэ хажуудахамни гараа харбайба.

- Минни нэрэ Сэрэн-Ханда.

Би нэрээ хэлэбэб.

Бидэ хоёрой танилсаалгын халуун дээрэ үшоо халуу нэмээхэ гэжэ шиндэһэндэл, зунай наран хүхэ тэнгэрини алас оодэ дүүдин элин, гэрэлээ үшоо шангадахаба.

- Али мүнөө хайша ошохоһи?- гэжэ Сэрэн-Ханда хураба.

- Угы би хаанашье ошохогүйб. Үдэшэ болотор эндээ байхаб,- гэбэб.

- Тингээ һаа, минни газар монсогор түлээн бин юм. Тэрэнием хахалжа үгэхэгүй гүш?- гэжэ Сэрэн-Ханда эшэһэнше, гуйһанше хэбэргэһээр хандаба.

- һанаагаа бү зобыш даа. Туһалаад үгэхүү,- гэжэ хүнэгтэй үһыень барибаб.

- Өө, тэнгэрини хүндэ түлээгэ халалуулаа золтой байгаа гүб,- гэжэ Сэрэн-Ханда мийһэлээд, онгосо дээрэһэнь бодоб.

Бидэ хоёр зэргэлээд, нуурһаа саашалбабди. Холо бэшэ тосхон харагдана. Айлуудай эгээн хойто захата хүрээжэ ерэбэбди.

- Орогты,- гэжэ Сэрэн-Ханда намайе айландал хүндэлжэ, хореогийнгоо эрнэг селижэ, газараа оруулба.

Хэзээ заяанай хуушан хара гэрхэн урдэмни үзэгдэбэ. һамигар-һамигар сонхонь хаалгаатай, үмхиршэһэн улауу булантай гэр мэнэ мэнэ үхэхээ, сагаа хүлээшэһэн үтэлхэн хүнтэйл адлишуул. Эрэгүй эхэнэрэй байдал нимэл ха юм даа.

- Нүхэргүйшье һаа, хүхэтэй хүн гүш?- гэжэ асуубаб.

- Зүб таагааш. Нэгэниннь үгы, нүгөөдэнь бин,- гэгэн харюу дуудлаба.

- Таажа ядахань эндэ юун байхаб. Ганса эхэнэр эрэ хүниие хэрэглээ бээ.

- Зай, зай, дан утаар хэлээ гаргангүй, шүүдоороо хабшалши,- гэжэ нүгөөдэмни бурд гэбэ.

Гэртэ оробобди. Юрын лэ хүнэй ажабайдал. Хуушан шифоньер, буфет, ори гансахан түмэр орон, багахан телевизор. Ханадань сэгсгээр шэмэглээтэй нэгэ залуу эрэ хүнэй фото-зурагай үлгөөтэй байхыень богонһо алхажа ороһоор оёороо һэмби.

Сэрэн-Ханда ябууд электрочайнигаар сай шанажа, эдэз хоол суглуулаад, намайе хүндэлэб. Бидэ хоёр хоорондоо нэгэһье үгэ андалдангүйбди. Хэлсэхэһье тааруу юмэн намда отго оддоногүй. Баһа Сэрэн-Хандаһашье тиймэ хаш, шэмээгүйхэн сайгаа һорожол хууна. Нуурай эрьдэ танилсаһаһаа абан, манай хоорондоо түгшүүритэй хүндэ харилсаан тогтоод, яашье һалажа үгэхээе болое хэн.

- Зай һайн даа, садааб,- гэжэ би яаралтайхан бодобоб. - Түлээшени хахалхаяа

Зунай үдэр ута даа, юушье хэхэ үрдихэш. Үдэшэ болотор түлээнь яаралгүйхэн хахалжа дүүргэбэб. Үдэрэй халуун бууража, үдэһын һэрюунэй бууха үдэ сүүмхэ барихан Сэрэн-Ханда гэгтэһээ гаража ерэбэ:

- Хахалжа дууһаа гүш? Һайн бэлэйш,- гэжэдэнь, нюдэн соонь баярай ошон халта ялайгаад, залиршаба. - Уулзаһан, танилсаһан газартаа ошоё даа.

Бидэ хоёр нуурай эрьдэ, үнөөһил газартаа бусажа ерэбэбди. Долгин, унтажа хэбтэһэн нялаха нарай үхибүүндэл, шал-нял тамшаан, һэбшээндэ үлгэдүүлнэ. Нойрыень һамарган таһалхаяа айһандал, сахалинууд хааяанинь аалиханаар абяа гаранад.

Сэрэн-Ханда газетэ дэлгэжэ, сүүмхэ сооһоонь хоёр шэл сагаан архи, томо табагаар дүүрэн бууза, термостэй сай гаргажа, сэржэмээ үргөөд аягалба.

- Вари даа, минни түрүүһин дүрхяра. Эрэгүй ганса һамгадта ходо иигэжэ туһалжа ябыш даа,- гэжэ, салгидама архи намда барива. - Дүүрэн тогтоо.

- Угы, би гансаараа яажа уухабиш? Хоолойдомни орожо үгэхэгүй,- гэжэ гол таһа арсабаб.

- Зай яалай, би ехэ үнинэй архи уугаагүйб. Мүнөө шамтай баринуул даа,- гэжэ Сэрэн-Ханда зүбшообэ.

Бидэ хоёр тоншолдоод, түрүүһынгээ дүрхяра тогтоожорхибобди. Буузаа эдинэбди. Тэдэ хоорондоо үгэһье хэлсэнэгүйбди. Сэрэн-Ханда архая дахин гүйлгэбэ. Энэ үдэ наран баруун-хойно, хара хүхэ тайгын орой дээрэ буужа байба. Һэбшээн хургдан эршэдэжэ, жэжэхэн долгинууд бин болоод, мүнөө һая гэрэл мэтэ ялайһан нуурай сэлмэг шэг шарай уршалааташаба. Наранай туяа долгиндо һэжэгдэн эбдэржэ, эхэнэрэй нюдэ толотуулан ницдэнэ.

Би архияа даражархибаб. Сэрэн-Хандаһашье ууба. Минни досоо архини охинһоо халуу бүлэе бусалжа эхилэб. Зоригтойһье болобоб.

-Шамда хүндэ гүш?- гэжэ Сэрэн-Хандаһаа асуубаб.

-Арбаад жэлэй саана.

- Тэрэ гэгээр гансаараа гүш?

- Тиймэб.

Һэбшээн бүри хурсадаба. Буржагархан бишыхан долгинууд бээ бээлэн, томо долгид боложо, нуур дээрэ багтажа ядаһандал, шахасалдана.

- Ушоо нэгэ нэгые ууя,- гэбэ Сэрэн-Ханда. - Досоомни ехэ муу байна.

Зэргэ уубабди. Би тамхилнаб. Сэрэн-Ханда нуур шэртээд лэ хууна. Хэдыдэ наран ороо юм, нэгэл мэдэхэдэмнай боро хараан таһаржа, нуурай сайбар долгид туулган хара үнгэтэй болон хубилшаба.

- Ууябди, архияа ууябди,- гэжэ Сэрэн-Ханда шэшээрһэн хоолойгоор гүбэрбэ.

Мэнэ һая уйдхартай, дуугай хууһан эхэнэр һалхинда ордоһолһон нуур шэнги хубилжа эхилэб. Абари зандань һүрөөтэй шэрүүн маяг бин болобоб. Харанхы соо хүнхинһэн нуурай долгиной эршэмтэй хүсэн Сэрэн-Хандын сэдхэлэй уян мэдэрэһыень дайран хүдэлгэжэрхө. Баһа минниһье сэдхэл энэ нуур шэнги хэлбэлээжэ захалба.

- Намда ямар хүндэб даа. Би хэды шэнээн энэ үнгэрһэн арбан жэл соо зобообиб? Хүнэй үгөөр хэлэхэнь аргагүйл. Ши намайе ойлгоно гүш?- гэжэ, Сэрэн-Ханда зүрхээ альгаараа дараба. - Эндэ шинни ори гансаарханаа хуухыешни харахадаа, нам шэнги зол жаргалгүй хүн хаш даа гэжэ таагаа бэлэйб.

- Би зүб хэлэнэ гүб, хэлэл даа,- гэжэ, нам тээшэ тонгойжо, хоолойгоо шэшээрүүлэн шэбэнэбэ.

- Зүб,- гэжэ, би тархья ганхуулбаб.

Сэдхэлени аймшагтай үбшэнтэйгоор яншажа, нэгэ дороо һанаа амар хууха аргамни һалаба...

Бидэнэр үшоо нэгэ-нэгэ дүүрэн аяга уужархибабди. Минни тархи соо нуур дээрэ мэтэ һалхилан шууяжа, шаяжа эхилэб. Сэрэн-Хандаһашье урагша хойшоо найгана. Бидэ хоёрой зоболониие бээдэ шэнгээн абажа, маанадые абархаяа һэдһэндэл, харанхы соо нуур һалхинда эшхэрнэ, гэншэн ёолоно. Ингэжэ бидэ хоёр золгүйшүүл, хуби



Залуу наһан - залитай үел:



АЙЛ АЙМАГААРАА, ХҮН ЗОНООРОО

Яруунын аймэгта «Хүүгэдтэ туһалыт» гэжэ марафон үнгэрөө һэн. Аймагай соёлой байшан соо дүүрэн зоной дунда хүүгэд олон байгаа.

Марафонтой үедэ хүүгэдтэ туһаламжын жасада 16 мянга 292 түхэриг дамжуулагдаһан байна. Жшээлэн нэрлэбэл, аймагай хүдөө аж ахуйн управлени-815 түх., Нархатын рабкооп - 1000 түх., мезлесхоз - 1000 түх., гослесхоз - 3000 түх., Дабан-Горхойной уурхай - 2000 түх., ЖКХ - 2420 түх., Нархатын хүдөөгэй захиргаан - 1055 түх., аймагай хүн зоний социальна талаар хамгаалгын таһаг - 1500 түх., «Туяа», «Одон», «Наран» магазинууд, РПС - 2000 түхэригэй эдэс хоолой зүйлүүдые, аймагай захиргаан - 1000 түх., Нархатын совхоз - үеэ, «Нешун» АО-заһага гэхэ мэттэй олон олон предпритишууд, эмхи зургаанууд, олзын хэрэг эрхилэгшэд хандиб үргэлэһэн байна.

Гадна аймагай хууриг тосхоноудай зон, жэжээһэн, Эгэтын-Адагайхид - 1075 түх., Ульдэргын - 1096 түх., Комсомольскын шотагай захиргаан - 2010 түх., Гоондо - 615 түх., Гүүндэ - 290 түх., Нисэнгэ - 1238 түх., Тэлэмбэ - 1152 түх. мүн бусадые айл эсэлгээрээ үри хүүгэдые дэмжэһэн юм.

Декабрь харын дуунтар аймаг соо хүүгэдэй үндэсдэһэн гунал, хубсаһан суглуулагдаха. Үүһэн ба тулюур байдалтай бүлэгүүдэй хүүгэдтэ шимэ хубсаһан үгтэхэ юм.

Марафонтой үедэ хүүгэд эдир артистиар хонгёо хүхиур дуу, хатар наадааруу сугларгашадые баярлуулаа. Цыдын Юмжистовэй хүтэлбэрилдэг хатарай жэжээтэ «Ая ганга» ансамбль харагшадай халуун альга ташалгаар үдэжээдөө һэн.

Аймагта хүүгэдэй мүнэһэн тэдхэмжэ наатаһан заһаана. Олон хүүгэдтэй бүлэгүүдэй, үүһэн үлбэр үбшэн хүүгэдэй аша туһада жэжэ бүрүи шимэ марафон үнгэржээ байха тухай үгэ хэлэгшэд дурадханаһан байна. Бүянтай, дэмбэрэлтэй энэ үйлэ хэрэгые, найхан сөдхэлэй үүсхэлые аймагай зон бултадаа дэмжэхэ гээд найдагдана.

Соёлна ОЧИРОВА. Нархата хууриг.

ХАТАРАЙ ШЭМЭГ - «УЛЬГЭРӨӨ»

- Зай, басагад, «Ульгэр» хатартаа гарая! - гэжэ шанга тодоор Владимир Дабасевич хэлэхэдэ, 8 басагад хүнгэн гүйдлөөр тайзан дээрэ гарана. Басагадай уян пугархай хатарые хужарлан хаража хуухадамни, багшань зүбшэл заабари хэлэхэ юм.

Усть-Ордын округой үхибүүдэй хатарай «Алтан бэлиг» студийн репетицидэ байхадаа, мэргэжэлтын нюдэн заатагүй дутуу дундануудые олодог лэ байна даа гэжэ һанаа һэм.

Округой түб тосхоной үхибүүд мэргэжэлтэ хореографай хүтэлбэри дор эдэб арадуудай хатарнуудта һаял һуража эхилбэ ха юм даа.

Анхан соёл гэгээрэлэй училищидүүргээ, Захааминда хүдэлхэн, үүлээрнэ «Байгал» ансамблда хатарһан, мүнөө «Алтан бэлигэй» хүтэлбэрилэгшэ Владимир Дабасевич Гилязов хоёр жэлэй туршада энэ бүлэг үхибүүдые еһотойл хатаршад болгоо бшуу.

Анхан табан лэ басагадтай эхилэ һэм. Түрэлхидтэйнь хөөрөлдөөд, түлбэритэ хэшээлнүүдые ябуулжа эхилэб. Нэгэ жэл соо олон хатарнуудые һураад, округ дотор, областинь зиндаагай хэмжээ ябуулгануудта хабаадаа бди. Тингэжэ эндэ мэдээжэ болоходомнай, хатаржа һураха хүсэлтэй үүл яһала олон болоо, - гэжэ Владимир Дабасевич хөөрэнэ. Байгша оной хабар хүүгэдэй дунда үнгэргэгдэһэн арадай



хатарнуудай Россия конкурседо хабаадажа, «Алтан бэлиг» лауреадай нэр зэргэдэ хүртэһэн байна. Мүнөө энэ коллектив «арадай» гэнэ шүндэтэ нэр зэргэдэ хүртэхэ хүсэлтэйгөөр ажалаа ябуулна.

Арба-хори минутын забарта, амарха сагай үгтэхэдэ, үхибүүд багшаяа тойрон сугларһад. Жаахан зөөлхэн гараараа хэн нэгэн толгойнь эльбэрдше абана, нүгөөдүүлнэ багшынгаа мур дээрхээ харагдахагүй тооно аргаахан абана хэбэртэй. Тайзан дээрэ шанга журам байгуулан багшань үнэн дээрэ намдуу зөөлэн зангай хүн байбал даа.

Хурамхаан тоонто шотагтай Владимир Дабасевич Гилязов багшаа уран зурааша болохо хүсэлтэй байгаа. Тэд залуу наһанай хүсэл бодолууд хабарай һалхин мэтэ ха юм. Нэгэ үдэрэй турша соо хуби заяагаа

тад ондоогоор шийдхэжэ, В.Д.Гилязов хореограф болоһон намтартай. Тэдэ бэлигтэй хүнэй талаан хэзээдэшье харагдаха. Хубсаһа нэхэжэ, оёжо шададаг Владимир Дабасевич хөөрхөн эдир хатаршадтаа уран шадамараар хубсаһа зохиодог юм.

«Алтан бэлигэй» басагад бараандаа шахуу хургуулинн хүүлээр хатарай дээдэ хургуулида орохо хүсэлтэй-нүүд. Тингэһэн хатарай онсо шэдитэй танилсуулан түрүүшын багшын нэрэ басагадта хоёдоо һайханаар һанагдажа ябаха. Багша хүнэй эгээн гэхэ хүсэл энэл болоно бэшэ гү?

ЕШИГМА ЦЫБЕНОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В.Д.Гилязов шэнэ хатарта хургана.

Авторай фото.

БУРЯАДААР, ОРОДООР ТЭГШЭ БЭРХЭНҮҮД



Буряадай гүрэнэй универсигедэй буряад хэлэ бэшэгэй факультедтэ буряад болон ород хэлээр олимпиаданууд һаяхан үнгэргэгдэбэ. Буряад хэлэнэй олимпиадын туримаар бүлэг бүхэнһөө 6 хүн хабаадаха аргатай байгаа. Тингэһэн эндэ эгээл бэрхэнүүд сугларжа, эрдэм мэдээсэ болон бэлиг шадабария туршалсаа һэн.

Түрүүшын шатада 45 очкоһоо дээшэ абагшад 2-дохи, үүлшын шатада хабаадаха эрхэдэ хүртөө. Нэгэдэхи курсын оюутадай дунда Дашин-Доржо Болотов 52

очко абаад, түрүүшын хуурида гараа. Тэрэ оройдоол нэгэ очкогээр хоёрдохи хуури эзэлһэн Баярма Санжимитоговаһаа урид гараһан байна. 49 очкотой Энгельсина Саргаева удаадахи шангай хуури эзэлэ.

Эгээл шанга тулалдаан хоёрдохи курсын оюутадай дунда болоо гэжэ һанагдана Юуб гэхэдэ, эндэ түрүү хуури эзэлһэн 54 очкотой Дарима Соднонова, хоёрдохи хуурида гараһан Павел Барлуковиче 2 очкогээр, гурбадхи хуури эзэлһэн Дарима Доржиева 3 очкогээр шүүгээ.

Мүн гурбадахи курсын оюутадай дунда шаша мурьсоон болоо. Эндэ Жаргал Намтаров 43 очко абажа, түрүүдхэн байна. 40 очкотой Лариса Дашиева, 33 очкотой Эржена Доржиева гэгшэд удаадахи хууринуудые эзэлэ һэн.

Дүрбэдэхи курсын оюутан Оюна Цыцковада түрүү хуури эзэлхын тула оройдоол нэгэ очко дутаадаг. Эндэ 46 очкотой Оюун-Бэлиг Мушкожаргалова нэгэдэхи хуурида гараа юм. 37 очко абаһан Эржена Сангадиева гурбадахи шангай хуури эзэлэ.

Ород хэлэ бэшэгэй таһагай оюутад ород хэлээр мэдээсэ турналсаһан байна. Түрүүшын шатада тус таһагай бүхи оюутад хабаадаа. Эгээл олон очко абагшад хоёрдохи турта гараһан байна. Нэгэдэхи курсын Туяна

Абашеевагай, хоёрдохи курсын Викториа Эрдышевскагай, 3-дахи курсын Сурена Барьбуевагай, 4-дахи курсын Наталья Аюроватай тэмсэхэ оюутад олодоогүй. Ирина Абидуева (I курс), Цырена Саиданова (III курс), Анжелика Цыбиктарова (III курс), Сэсэг Цыренжапова (IV курс) гэгшэд шанга тулалдаанай хүүлээр хоёрдохи хууринуудые эзэлһэн байна. Удаадахи шангай хуури Алена Лубсанова (1-дохи курс), Сайна Шагдурова (2-дохи курс), Сэсэг Жанова (3-дахи курс), Валентина Степанова (4-дохи курс) гэгшэдэ хүртөө юм.

Эдэ олимпиаданууд дээдэ шатын хэмжээндэ үнгэргэгдөө гээд тэмдгэлэжэ хэрэгтэй. Иймэ олимпиаданууд хубүүд, басагадай хүгжэлтэдэ горитой эхэ нүлөө үзүүлнэ, - гэжэ факультедэй декан Сергей Гармаевич Ошоров хэлһэн байна. Мүн литература оюутадай үхибүүдэй мэдэ дээшлүүлхын тула энэ предметээр олимпиада һаяр үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Борис БАЛДАНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Дарима Соднонова. Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

ДУУЛЬШ НАМДАА...

1992 онһоо хойшо манай республикада «Жэлэй эгээл хайн дууш» («Лучшая песня года») гэнэ конкурс үнгэргэгдэжэ гээшэ. Жэл бүри хүгжэм дуунда дураташууд олоороо сугларжа, дуунай һайндэр дэлгэрдэ заншалтай. Конкурсын эмхидхэгшэд гэхэдэ, Арадай уран бэлигэй республиканска түб, Буряадай гүрэнэй телерадиокомпани, Залуушуулай хэрэгүүдэй, аяншалгын, физическэ культура болон спортын талаар гүрэнэй хороон болоно.

Мүнөө жэл тус конкурсын дүнгүүд декабрийн 21-дэ 18 сагта Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй театрай байшан соо согсологдохо юм. Эндэ мэргэжэлтэ киноинтервьюа мэргэжэлгүй хүгжэм зохиолшодой бэлиг шадабарияа туршалсаха.

Дыжит МАРХАДАЕВА.

ЦВЕТ В НАШЕЙ ЖИЗНИ

Вы уже наверняка слышали, что цвет предметов или одежды влияет на самочувствие.

Французский ученый М.Дереньер разработал целую классификацию действия различных цветов на эмоциональное состояние человека:

Оранжевый - согревает и бодрит, стимулирует активную деятельность, вызывает душевный подъем, создает чувство благополучия и веселья, радости;

Голубой - освежает, побуждает к размеренным и спокойным движениям, действует успокаивающе, под его влиянием падает мускульное напряжение, однако слишком продолжительное его действие может вызвать угнетение и усталость;

Синий - освежает, успокаивает, уменьшает частоту пульса, снижает физическое напряжение, сочетание синего с белым и серым создает иллюзию прохлады и спокойствия;

Красный - возбуждает, привлекает внимание к окружающему миру, горячий цвет, при небольшой интенсивности вызывает ощущение теплоты, при кратковременной работе повышает работоспособность, а при длительной - в окружении красных предметов возникает утомление;

Желтый - теплый, веселый, солнечный цвет, пробуждает хорошее настроение, оказывает тонизирующее действие на нервную систему;

Зеленый - повышает работоспособность, приемлем при длительной работе, так как снижает утомляемость, успокаивает, обостряет зрительное восприятие, болеутоляющий, гипнотизирующий цвет;

Серый - вызывает апатию и скуку, светло-серый может быть холодным или теплым в зависимости от сочетания с другими цветами. Например, в сочетании с синим или зеленым он холодный и успокаивает, а с красноватым или желтым - теплый, возбуждающий;

Коричневый - теплый цвет, но располагает к мрачному настроению, в сочетании с серыми оттенками вызывает тревожное состояние;

Черный - тяжелый, мрачный цвет, угнетает, однако рядом с контрастным белым дает благоприятный эффект.

ЗУРХЭ СЭДЬХЭЛЭЙ МҮРНҮҮД,
ЗҮБШЭХЭ ЁНОТОЙ ЗҮЙЛНҮҮД

ХАРАГШАД ТЕАТРТЫН ЕРЭНЭЭР...

Нааян Х. Намсараевай нэрэмжтэ Буряадай академическэ театрай тайзан дээрэ «Самоубийство влюблённых на острове Небесных Сетей» гэхэн шэнэ жүжэгэй премьерэ харуулагдаа. Энэ жүжэгы япон классик М.Тикамацу найруулан юм. Анха



түрүүшлэхтэ тус театрай тайзан дээрэ япон классикай жүжэгэй харуулагдахадань, залаар дүрэн зон сугараа блэй. Энэ жүжэгы искусствын габьята ажал ябуулагша, режиссёр Владимир Кондратьев



буряад хэлэн дээрэ оршуулан юм. Буряад Республикын арадай уран зурааша Бальжинша Доржиев, композитор Б.Наранбаатар болон балетмейстер Нелли Дугаржапон гэгшэд жүжэг дээрэ хүдэлөө.

Гол рольнууды Буряад Республикын артистнар Солбон Галсанов, Эржена Жамбалова, Должин Тангатова гэгшэд гүйсэдхөө.

Сагай хэды хүндэшь наа, театрайхиднай харагшадаа баяжуулаар, мүн харагшаднайсье театртаа ерэнээр.

Светлана ЖИГЖИТОВА.

Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ фото.



ЭХИН МҮРНҮҮДЭЙНЬ ҮНДЭР СЭГНЭЛТЭ

Буряад Республикын болон Буряадай номой хэблэлэй 75 жэлэй ойтой дашарамдуулан, шүлэг бэшэдэг үхибүүдэй мурьсөөн үнгэрэгшэ хабар сонсохогодон байгаа. 60 гаран эдир шүлэгшэд мурьсөөндэ шармайн оролсоо. Республикын нэрэтэй солотой поэдүүд зохёолнуудын шалгажа хараад, дун гаргаба. Хэд илагшад тусхай диплом болон үнэтэ бэлэгүүдтэ хүртэхэн бэ гээбэл:

- Аха классуудай гунда
1. Бадмажапова Гэрэлма, Захааминай Санагын дунда хургуулийн 9-дэхи классай хурагша.
 2. Самбуева Мэдэгма, Хэжэнгын 2-дохи дунда хургуулийн 9-дэхи классай хурагша.
 3. Дондокова Саяна, Буряад үндэһэн 1-дэхи лицей-интернадай 11-дэхи классай хурагша.
- Дундуур классуудай гунда
1. Жамьянова Эржэна, Агын округтой Агын аймагай хүдэнтэй дунда хургуулийн 7-дохи классай

- хурагша.
2. Базарова Туяна, Захааминай Дабаатын дунда хургуулийн 7-дохи классай хурагша.
 3. Дашапилова Баярма, Захааминай Дабаатын дунда хургуулийн 7-дохи классай хурагша.
- Эгэл бага наһатайшуулай гунда
1. Борохитова Баярма, Хэжэнгын Ородой-Адагай дунда хургуулийн 5-дахи классай хурагша.
 2. Дампилов Аюор, Захааминай Дабаатын дунда хургуулийн 3-дахи классай хурагша.
- Дээрэ дурсагдагша эдир шүлэгшэднөө гадна мурьсөөндэ хабаадаһан бусаднь үхибүүдэй шүлэгүүд Буряадай номой хэблэлэй барлан гаргадаг «Хонхо сээг» гэхэн заншалта номой ээлжээтэ ботн соо хэблэгдэхэ.
- Ородоор шүлэг бэшэгшэд сооһоо илагшадай нэрэнүүд «Правда Бурятин» сониндо толилогдоо.
- Бэлигтэ АЮРОВ.

«МЫСЛЮ ПО ДРЕВУ»

Привет, «Уурэй солбон»! Пишут тебе студенты БГУ. Почитайте, как «распекаются мыслью по древу» наши преподаватели и студенты:

- Сидите столбом и не улыбайтесь.
- А вы тут сидите и ждете только, когда же конец замолчит.
- Афанасий Никитин ходил по своим пуждам за 3 моря.
- Когда я поняла, что часов мне мало, я стала сокращаться.
- Чтоб я вас больше с вашей драмой парадигмой не видела.

Ну давайте, напрягите свои головки.

Нет проблем

Ц ТЕБЯ ДЕПРЕССИЯ?

- Не ставь перед собой очень сложные задачи и не вваливай на себя слишком большой груз ответственности.
- Не принимай серьезных решений, таких, как переезд, смена работы, развод, не обсудив проблему с близкими друзьями или родственниками из числа тех, которым ты доверяешь.
- Избегай оставаться в одиночестве. Проводи время в обществе других людей. Старайся говорить с ними о вещах, не имеющих отношения к депрессии.
- Делай то, что улучшает твоё настроение. Иди в кино, отправляйся на спортивную площадку поиграть в мяч и т.п.
- Выполняй физические упражнения.
- Доставляй себе радости. Лекарством для тебя может стать то, что повышает твоё настроение, вечер в опере, посещение дискотеки, что угодно.
- Пусть тебя не тревожит, что твоё состояние сразу же не улучшилось намного. Нужно время, чтобы тебе стало значительно лучше.

СУДЯТ ЗА ТО, ЧТО РЕШИЛ СТАТЬ ОТЦОМ

Получат ли российские ВИЧ-инфицированные право иметь детей

В САНКТ-ПЕТЕРБУРГЕ приостановлено первое в России судебное разбирательство над 28-летним ВИЧ-инфицированным гражданином, в августе этого года обвиненном по ст.122 (ч.1) Уголовного кодекса за вступление в половые отношения со своей неинфицированной женой, последствием чего стала ее беременность.

В столице постоянно рождаются дети ВИЧ-носителей, и никто не заключает их за это под стражу. Почему? Ответ прост: потому что милиции и прокуратуре об этом неизвестно...

Жена обвиняемого написала официальное заявление в суд, что по доброй воле и в полном сознании захотела забеременеть от ВИЧ-инфицированного супруга. При этом

ее даже не испугала страшная цифра - 7 процентов младенцев неизбежно наследуют ВИЧ от родителей, и медицина пока бессильна вмешаться в это соотношение. Не смутило будущую женщину - мать и полторогодовалое ожидание окончательного диагноза: есть у ребенка ВИЧ или нет, врачи смогут сказать только спустя 18 месяцев после родов.

Отношение государства к ВИЧ-инфицированных граждан продолжают оставаться неурегулированными, хотя это касается уже тысяч людей.

В питерской истории неприглядно выглядят врачи, наблюдавшие подсудимого. Где же была та мощная психотерапия, ведь в течение трех лет доктора наблюдали семейную жизнь этой пары и слышали их разговоры о том, как они хотят ребенка?



Сейчас под возникший публичный шумок, общественные организации ВИЧ - инфицированных намерены добиться в парламенте отмены ст.122 УК, дабы стало невозможным уголовное преследование за сам факт вступления ВИЧ - носителя в половую связь. Правоохранительные органы, напротив, требуют ужесточить репрессии. Не слышно только голосов в защиту ребенка.

СПРАВКА:
По расчетам Всемирной организации здравоохранения, в мире насчитывается 32,6 миллиона человек с ВИЧ/СПИДом (5,8 - прирост в 1997 году), кажую минуту ВИЧ - инфекцией заражаются 5 человек в возрасте от 10 до 24 лет.

За 11 месяцев этого года в России заразилось 3259 человек. Общее число ВИЧ-носителей в стране - 10283 (418 из них - дети). 112 детей родилось от ВИЧ-инфицированных женщин. В Санкт-Петербурге зарегистрировано 356 ВИЧ-инфицированных (за 9 месяцев 1998 года - 100 новых случаев).

По материалам «Общей газеты» подготовила Т.САМБЯЛОВА.



УРДА ҮЕЫН БЭЛИГТЭН

Ахай, дүүхэйд хэрэлдээ
Айлшанаа хонолго
буляалдаа.

Хатаралдажа ябахдаа
Хамар, амьш хараагүйб,
Хашалдажа наадахдаа
Ханшар хүхыш хараагүйб.
Оодоролдожо ябахдаа,
Оморюу, үргыш хараагүйб.
Озолдожо наадахдаа
Оймho гуталыш
хараагүйб.

Зарим дуунуудынь бэшгээр
бэш юм даа. Уураг тархидам
дараатай гашалшоод ябаг лэ даа.

Эдэ дуунууд буряадай шог
нааданай дуунууд (чагтуканууд)
шэнгээр юундэшьеб намда
hanaгaдaг юм. Тeд тэрэ Ташханэ
шэнги уран үгэтэй дууша,
зохёолшо хүн хомор байха даа.

Энэниень ойлгодоггүй хүнүүд
галзуутай, хамуутай гэдэг байхан
юм.

Илангаяа минии үетэн, мэндэ
ябан ахамашье хүнүүд манай
аймагта мартаагүй байха даа.

Мэдэхэ, таниха байхан олон
хүнүүдэй «хая саашань», галзуу
Ташханэгээр юундэ зугаа хэбши
гэхэ хүнүүдые олоор мэдэдэгби.
Уран бэлигынь ойлгоогүй, муу
тэшинь ханадагууднаа ямар үрэ
гарахаб даа.

Тэрэ үедэ эждэмшье хоблоон
хүнүүд байхан юм даа.
- Хүбүүнши галзуу Ташханэйн
баруун гар болошоод ябана, - гэжэ.

Бидэниен - гунадин, албаннаа
бусажа ерэншэдые азаргадин,
гэхэнэ абан хамгатай эрэншүүлээр
уулзахадаа:
- Зай, гунжяа хэр эбилгэнш?
- гэхэ мэтээр энеэлэгдэг байхан
юм.

Нютагтамнай Тагирзан
Голотовский гэжэ татаар хүбүүн
ажаллан юм. Нэгтэ үглөгүүр
шэнхэн ботинкатай ажалдаа
ерхэдэн, Ташханэ харан
сасуугаа:

Таһаралдахай шоргоолжон
Талын бута гоёогоо,
Таталгатай ботинка
Тагирзаани гоёогоо.
Готиролдуухай
шоргоолжон

Голой бута гоёогоо,
Гололотой ботинка
Голотовскине гоёогоо.

Энээнэй удаа Тагирзамнай
«шоргоолжон» гэжэ дабхар
нэртэй болошоо лэн.

Эрхүүгэй областин Алайрай
аймагнаа уг гарбалтай Банзар
Бангутович Ташханэ тусгаар эрдэм
номдо бураад ябаа наа, магад, уран
зохёолшошье болоод,
зохёолнуудаараа бүхы Буряад
орон соогуур мэдэжэ, суутай
болохо байхан алам? Шогууша
дорюун зантай, уг изагуурнаа
ухдхатай Ташханэ тухай
дурсахадаа, инмэ тобшолол хэмээр
лэ байна.

Сагай сагаан самарян соогуур
ялас гэмэ имэ бэлигтэй хүнүүдэй
нэрэ мартагдаха ёногүй. Уг нэриень
үргэлжэлүүлэн, үнинэйнгөө
сонидо зохёон дуунуудынь
толилуулхые дурадханаб.

Цыбикжаб НАЙДАНОВ,
уран зохёолшо, ажалай
ветеран.

РЕДАКЦИНАА: ЗЭДЭ,
ЗАХАМИН СООГУУРНИЛЭЭН
СУУТАЙ ЯБАН ЭНЭ ХҮН
ТУХАЙ ОНДООШЬЕ ДУРСЛА-
ГАНУУД ДУУДАЖА БОЛОХО
ГУ? ЗОХЁОН ДУУНУДАЙНЬ
ҮГЭНҮҮДЫЕ ҮНДЭР НАБАТАЙ
ОНДООШЬЕ ЗОН МАГАД
МЭДЭЭГ БАЙЖА БОЛОХ ГҮ?
ЭНЭ ХҮН ТУХАЙ, ЗОХЁОЛНУУД
ТУХАЙНЬ МЭДЭХЭ НАА,
«БУРЯАД ҮНЭН» СӨНИЦОЙ
РЕДАКЦИ РҮУ БЭШЭГ-
МЭДЭЭСЭЛ ЭЛБЭЭГҮТ ГЭЖЭ
ГУЙХА БАЙНАБДИ.

БАЯСУУЛЖА, ОМОГОРХУУЛЖА
ЯБЫШ ДАА!

Түхэрээн сагаан Түгнэ
нютагнаа гарбалтай Буряад
орониймнай алдар солото
дуушан Вячеслав Бальжинимаяев
эдэ үдэрүүдтэ 50 наһанайнгаа
алтаг ойе угтаи, олон тоото
нютаг зоноороо, хани
нүхэдөөрөө баяр жабхаланта
оршон байдалда найрлажа байна.

Нютагайнгаа бэлиг түгэлдэр
хүбүүе наһанайн энэ найхан
баяраар үнэн зүрхэнһөө
халуунаар амаршалаад, буряад
арад түмэнэйгөө соёлые бүри
үндэр дээрэ үргэжэ, уянгата
хонгёо аялгааа бүри
зорилготойгоор ханхинуулжа,
үргэн уужам Буряад орон соогоо
үндэр нэрэе нэрлүүлжэ, нютаг
зоноо олон удаан жэлүүдтэ
баясуулжа, омогорхуулжа ябыш
даа гэжэ юрөөгөөд, хоёр шүлэгөө
зорюулааб.



ТҮГНЫМНАЙ
ХУБҮҮН ДУУЛАНА
ДУУН

МАНАЙ БООМ
НЮТАГ

Боом, Боом, манай Боом -
Болбосон түхэлтэй нютаг.
Боом, Боом, манай Боом -
Боди сэдхэлтэнэй нютаг.
Түгнэ голой эрьедэ
Түбхинэнэн тоонтотойбди.
Түрэл Буряад ороноо
Түшэн нууһан түүхэтэйбди.
Добо-Худай, Байрдаашын,
Домог суута Хабшараангын
Энэ үнэр угсаатан
Эбтэй найнаар хамтараабди.
Баян-Хара, Мунхамнай,
Бажагарнай тахилтай юм.
Үндэр Улаан-Хадамнай
Үршөөлтэй юм, адистай юм.
Үлзы найхан Гол-Толгой
Үбгэдэмнай наашатай даа.
Үеын нүхэд эдиршүүл,
Үхибүүднай наадатай даа.
Боом, Боом, манай Боом -
Болбосон түхэлтэй нютаг.
Боом, Боом, манай Боом -
Боди сэдхэлтэнэй нютаг.

Түгнымнай хүбүүн дуулана,
Түрэл нютагаа дуудана,
Үндэр хадая дурдана,
Үргэц талаая суурхуулана.
ДАБТАЛГА: Уран бэлигтэ
Дуушамнай!
Улад зондоо зориулана,
Ухаан зүрхын
баясуулана,
Урма зоригын
бадаруулана.

Түгнымнай хүбүүн дуулана,
Түрэл Буряадаа магтана.
Олон түмэний шагнана,
Омог аялын дабтана.
ДАБТАЛГА.

Түгнымнай хүбүүн дуулана,
Түрэл дуунуудын
шэнхинэнэ,
Хүдөө талаа ажалай
Хүгжэм боложо жэнгирнэ.
ДАБТАЛГА.
Гунгаа ЧИМИТОВ,
Түгнэ нютагта
түрэншэ позт.

ЛУЧШАЯ ПЕСНЯ ГОДА

Традиционный республиканский конкурс «Лучшая песня года» проводится с 1992 года. Этот праздник собирает многочисленных поклонников, жажущих новых встреч с любимыми композиторами, талантливыми певцами.

Инициаторами проведения конкурса выступают Республиканский центр народного творчества. Конкурсы «Лучшая песня года-98» и конкурс «Лучшая песня для детей» проводятся совместно с БГТРК, с Комитетом по делам молодежи.

Профессиональному жюри во главе с народной артисткой СССР Г. Б. Шойгарбаевой и зрительскому жюри, которое будет выступать в качестве судей предстоит нелёгкая задача-выбрать из огромного количества конкурсантов самых достойных.

У конкурса-98 благородная цель-выявление новых талантливых имён, популяризация детской музыки, обогащение репертуара детских музыкальных коллективов, активизация творческой деятельности молодежи, развитие сотрудничества между композиторами-профессионалами и любителями.

Композиторам-профессионалам А. Андрееву-лауреату 1997-го года за песню «Усть-Ордын вальс», П. Дамирапову-трехкратному лауреату конкурсов за песни «Сэлэг үгэшэ», «Грэхэб гэз бэлэши», «День твоего рождения», С. Манжигееву, Ю. Иргинцеву предстоит отстаивать свои права в серьёзной конкуренции с композиторами-любителями, такими как В. Малдаев, двукратным лауреатом, автором песни «Осенним утром», «Гитара», с Т. Медведевой-лауреатом конкурса-96, выступившей с Т. Милотиной с вокальным дуэтом «Ночь», с Ц. Шойжинимаяевым-лауреатом предыдущих конкурсов за песню «Түрүүшын дурэн», с Б. Батордоржиевым, И. Шагнаевой, А. Доржиевым и со многими другими.

Заключительный концерт состоится 21-го декабря в 18 часов в театре оперы и балета.

Приглашаем вас в эту атмосферу музыки и песен, любви и чистоты, ваша грусть станет светлой, заботы далекими, а беды нестрашными и родится новая надежда - всё забудется.

В. ДАШИНМАЕВА,
заведующая РИО РЦНТ.

ТАШХАНЭЙН



Банзар Бангутович
Ташханэ гэшэ үнгэрэн
дайнай хүүдэ, минии
нютагайнгаа завхоз нэрэтэй
ажаллажа байхада,
аймагтамнай хүдөө ажахын
инструктораар хүдэлхэн юм.
Манай Бургалтай нютагай
«Большевик» колхоздо
хабарай тарилга болон
намарай хуряалгада районой
нобдой даабаряар ходоодоо
ерэдэг бэлэй.

Энэмнай дүшөөд онуудай
хүүд багаар лэн. Дондэон
Будаевагай Цыденжап
Шагшасв фронтхоо
бусаагүй байгаа. Ташханэие
гэртэ байлгадаг Дондэон
хүлэдэг болошонон юм.
Ташханэйн Долгор
хамганчинь Виктор
хүбүүнтэе аймагай түбтэ
ажалуудаг лэн. Дондэон
хүгшэн 1991 ондо 83-тайдаа
наһа баранхай. 23 ондо
түрэншэ Долгор
басаганинь, 39 ондо түрэншэ
Миша хүбүүнийн мүнөө
ажалуудаг. Ташханэйн
Долгор хүгшэн 83 наһантай
болошье наа, хүнгэн
ажалуудаг.

Бургалтай нютагай болон
бүхы аймагай зон Ташханэе
эхээр ноирходог, халуутай,
галзуутайгааршье зарим
хүнүүд тоолодог байгаа.

Тэд бидэндэ, хорёод
наһанай үетэндэ айхабтар
ноирхолтой лэн даа.
Илангаяа би ехээр
ноирходог, олиг,
мундуугаар дуулахадань
ноирходог, мэтэр ойлгоод
өөршье нажаалдажа хоолой
адлидхан дуулалсахадам угаа
хүхидэг «бага Ташханэ»
гэжэ нэрлэдэгшье лэн. 7 үеын
Ташханэйн Банзар гэшэб
гэдэг байхан юм. 1954 ондо
лэн гү даа, хоолодо мууданан
шалтаганнаа боложо, Омск
хото ошожо, операцияда
ороод наһа бараа гэжэ
дуулаа лэнби.

Уе сагай үнгэрбэшье, дуу
зохёолдо нэрлэдэгтэй, бэлиг
шадбаритай байхан энэ
хүнгэй зохёолнуудай дэжхые
олоной һонорто дурадхая.

Алаг нохойд
хэрэлдээ
Ангай яһа
буляалдаа,

Хоёр нохой хэрэлдээ
Хониной яһа
буляалдаа,

Хоёр худагы хэрэлдээ
Хоноһон айлшанаа
буляалдаа.

Үүдэн шүдэм зохолно
Үхэрэй мяха ханаалби,
Үбэр бөм зохолно
Үхид, басагадые ханаалби.
Араан шүдэм зохолно
Ангай мяха ханаалби,
Ара бөм зохолно
Алая басага ханаалби.

Халхагар ехэ амандам
Хандагайн гуя багтаагүй,
Ханиха дуранаа хүрэхэдэ
Халуун орондонь
багтаагүйб.

Хүлхэдэг ехэ амандам
Хүдэринин гуя
багтаагүй.

Хүзүүдэхэ дуранаа
хүрэхэдэ
Хүнжэл доронь
багтаагүйб.

Углуу хотоной үүдэнһээ
Үхэрэй толгой бултас гээ.
Үеын худагын үбэрһөө
Худын толгой бултас гээ.
Тулгатай хотоной
үүдэнһээ
Тохигор эбэр бултас
гээ,
Торгон хүнжэлэй
оёорһоо
Ташханэйн Долгор
бултас гээ.

Дэрэн дээрэ багтахагүй
Дэгнүүл толгой эльбээгүйб,
Дэгэл соогоо багтахагүй
Дэлэн хүхынь баряагүйб.
Орон соогоо багтахагүй
Ондолин ууса

эльбээгүйб,
Озолдоходо багтахагүй
Ород хамар баряагүйб.

...1947 оной апрель нара
гаранхай байгаа. Нютагаймнай
олон хүгшэдэй (хүгшэдшье
гэжэ даа, тэрэ үедэ 40 хүрөөгүй
хамгад) үрэншэй тарья аршажа
байхадань, Банзар үбгэн нэгэ
машина обёос Эдэ станциһаа
асарба. Тиин хамгадай
буулгажа байха үедэ Арданова
Буда хүгшэниемнай шанга
гэгшээр нугабишалжа ерээд лэ
Ташханэйн ингэжэ дуулахые
мартадаггүйб:

БАЙГША ОНДО РОССИИ ПРОФСОЮЗУУДАЙ 80 ЖЭЛЭЙ ОЙ, БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРОФСОЮЗУУДАЙ СОВЕДЭЙ 50 ЖЭЛЭЙ ОЙ ГҮЙСЭНЭ. ОЙНУУДАТ ЗОРИУЛАГДАХАН БУРЯАД ОРОНОЙ ПРОФСОЮЗУУДАЙ ЭДЭБХИТЭДЭЙ БАЯРАЙ СУГЛААН 1998 ОНОЙ ДЕКАБРИЙН 18-ДА БОЛОХОНЬ.

ЭНЭ УШАРААР ПРОФСОЮЗУУДАЙ СОВЕДЭЙ ЭМХИДХЭЛЭЙ ТАЬГЫЕ ДЛАГША ОЛЬГА НИКАНОРОВНА КОТОВАТАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН ДОРООЛИЛОГДОНО.



үнгэрбэ. 38 делегат хунгаадахан аад, 108 делегат хүдэлмэридэнь хабаадаа. 19 хүнөө бүридэһэн ажалай президиум болон 12 хүнөө бүридэһэн (Сталин, Молотов, Ворошилов, Каганович, Берия, Маленков, Микоян, Хрущев, Шверник, Андреев, Булагин, Косыгин) Хүндэлэлэй Президиум хунгаада.

ВЦСПС-эй үнгэргэгдэхөөр хараалагдахан Х съезддэ бэлдэхэ талаар зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдэбэ. Профсоюзуудай соведуудые байгуула тухай ВЦСПС-эй Пленумэй шийдэхбэриие конференцидэ

хинаха, түсбэлэгдэ хабаадаха, ажалые сахилгын асуудалгуудта, ажалай салын хүдлэһэй гуримда хамааралсаха эрхэтэй байгаа. Профсоюзууд социальна страхованиин жасые хүтэлбэрилдэһэн.

Яагаад гүрэн профсоюзуудые орон дотор бэлүүлэгдэжэ байһан социальна-экономическа онсо шухала зорилгонуудые шийдэхэгдэ хабаадахыень урмашуудат гэм?

1957 оной августда СССР-эй профсоюзуудай 50 жэлэй ойдо зориулагдахан ВЦСПС-эй ойн баярай пленум дээрэ профсоюзуудта Лениний орден барюулагдаа бэлэй.

1972 оной март нарада профсоюзуудай туг дээрэ Лениний хоёрдох орден зүүгдэгдэбэ.

1987 оной март нарада СССР-эй профсоюзуудай 16-дахн съезд дээрэ профсоюзууд Октябрьска революциин орденээр шагнагдаа һэн.

Буряад Республикын профсоюзуудай совет мүнөө ямар байдалтай?

Тон түрүүн профсоюзуудай совет профсоюзуудые байгуулгын эхи табига, тэднэй түүхэдэ тодорхой мур орхиһон бүхы хүнүүдэй аша габьяе хүндэлдэгшье, энээгээр омогордохогшье юм. Тэдэ гайхамшагта хүнүүд республика дотороо хүндэлэгдэхэ ёһоороо хүндэлэгдэдэг. Бултыень тоолохонь бэрхэтэй, гэбшье профсоюзай зургаануудта 20 жэлһэ дэһэн хүдэлһэн хүнүүд тухай хэлэхмни. Тодорхойбол, С.И.Андреев, М.А.Блинов, Б.П.Болдаанов, Н.П.Березовская, Т.Б.Бартаханов, Б.М.Губин, В.К.Гаврилова, К.Ж.Дондубов, В.И.Найдёнов, А.С.Комиссаров, Н.А.Мархаев, А.П.Синицкий, Н.Е.Совгир, С.К.Чебукин, М.Ф.Поздеев, И.А.Секерин, Э.П.Хаззагаева, В.М.Шокин болон бусад болоно.

Мүнөө үедэ Буряад Республикын профсоюзуудай совет 14 республиканска профсоюзна эмхинүүдые болон профсоюзуудай республиканска комитетдгүй 13 профсоюзна эмхинүүдые нэгдүүлдэг.

Профсоюзуудай советэй гэшүүдтэ 2622 эхин профсоюзна эмхинүүд, тэднэй зэргэнүүдтэ 221 мянган гэшүүд, тэрэ тоодо 19,5 мянган студенттэр, нурагшад тоологдодог.

Предприятинуудые усалхалгатай болон панхарууталгатай, колхозууд, совхозуудай хандаралгатай, ажалгүйдэлгын хүжэрэлгэтэй дашарамдуулан, хүдэлгшэдэй тоо 2 дахин хорожо, мүн эды шэнэһээр профсоюзуудай гэшүүдэй тоо хороо. Гэбшье профсоюзууд ажамадарһан зандаа, эмхи бүридэлгэнүүдэ бүрин байгалаһан, өөһдын нанал бодол, нэрэ хүндэтэй байжа, өөрынгөө ойн баярнуудые омог зоригтойгоор угтажа байна.

Владимир ВОЛЬСКИЙ хоорэлдэбэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: О.Н.Котова; республикын профсоюзуудай ветеранууд.

АЖАЛШАДАЙ АША ТУЬАНУУДЫЕ ХАМГААЛХАН ЗАНДАА

Ольга Никаноровна, Буряад ороной профсоюзууд яагаад тогтоһон түүхэтэй?

XX зуунай эхиндэ Дээдэ-Үдэдэ, Троицкосавскда, Кабанскда хүдэлмэришэн анги бүридэжэ захалаад, хүндэ гэгшын хашалта дарлаалтада ородог байгаа.

Россия промышленна талаараа хүгжэһи районуудта хүжэрһэн хубисхалай долгин зах хольн хизаарнуудтаһые хүрэжэ, Байгал шадархи профсоюзууд бин боложо эхилэһэн.

Түрүүшн профессионална союзууд Буряад орондо 1917 оной февралдин хубисхалай хүлээр эмхидхэгдэһэн байна. Металлистуудай, хэблэлгшэдэй, колбаса хэгшэдэй, хилэмэ баригшадтай, арһа элдэгшэдэй, худалдаа найманһанай-промышленна алба хаагшадтай, багшанарай, гар урһа хэгшэдэй профсоюзай багхан эмхинүүд байгуулагдаба.

1917 оной июнин 29-дэ Дээдэ-Үдэ хотодо Байгал шадархи шотагуудай профессионална союзуудай холбоон бин болобо. Байгал шадархи шотагуудай профсоюзуудай делегадуудай түрүүшн съезд 1918 оной мартын 3-4-дэ үнгэрөө һэн. Тэрэһэн дээрэ Совет засагые гүйсэд дэмжэхэ тухай шийдэхбэри абтаһан байгаа. Байгал шадархи шотагуудай профсоюзуудай 2-дохи съезд 1918 оной июль нарада үнгэржэ, 15 профессионална союзуудай 24 делегат хүдэлмэридэнь хабаадажа, Устав баталагдаһан байна.

Республикын профсоюзай эмхинүүдэй ажал ябуула олон түмэнэй эдэбхи зоригой бадарһан, стахановска хүдлөөһэй эхилһэн 30-40-дэхи онуудта улам бүри эршэдэһэн байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ профсоюзууд тэдхэдэг эршүүгүй, үншэрһэн, дайһан газарһаа зөөжэ асаргадаһан айл бүлэнүүдтэ туһа хүргэдэг, «Бүхы



юумсэе фронтод, бүхы юумсэе Илаалтын аша туһада» гэһэн уряатай социальна мүрысөө эмхидхэдэг байгаа.

Дайнай хүлээр арадай ажалые нэргэһэн хүтжөөгдэ, социальна ажабайдалые зохиадуулгада туһа хүргэхэ ябадал профсоюзуудай гол зорилгонь байһан юм.

1948 ондо Буряад-Монголой АССР-тэ профсоюзуудай областной 16 комитет, 1000 тухай фабрично-заводской мест-коммууд хүдэлдэг һэн. Фабзавкоммуудай дунда эгээл тононуудынь гэгбэл, Эдын үнгэтэ металл олзоборилдог комбинатай, Сэлэнгын леспромхозой профкомууд, ПВЗ-гэй, мяханай комбинатай, оньхожоруулагдамаал шэлэй заводой, машзаводой завкомууд, ВСЖД-гэй 3-дахн ангиһн райпрофсоюз гэхэ мэтэ болоно.

Ольга Никаноровна, профсоюзуудай совет байгуула тухай шийдэхбэри хэзэ абтаһан гээшэб?

1948 ондо Буряад-Монголой профсоюзуудай халбаринууд хоорондын I конференци бэлдэжэ үнгэргэхын тула ВЦСПС-эй эмхидхэлэй бюро байгуулагдажа, тэрнэй I-дэхи секретаряар М.М.Могнонов хунгаадаһан байна.

1948 оной ноябрин 13-14-дэ БМАСР-эй союзууд хоорондын I конференци

хабаадагшад хайшааһан байна. Юундэб гэхэдэ, нийтэ нэгэн политика зөхөөхын тула шотаг шотагуудта бүхы профсоюзуудай нэгдэмэл оролдог хэрэгтэй байгаа.

Буряад-Монголой АССР-эй Профсоюзуудай Советэй Түрүүлэгшээр М.М.Могнонов хунгаадажа, энэ тушаалда дүрбэн зарлаһай туршада, 1957 он хүртээр хүдэлһэн байна.

Саашанхи жэлнүүдтэ профсоюзай зэргэнүүд олошоржо байгаа. Хэрбэе 1948 ондо Буряад орондо профсоюзай 82,5 мянган гэшүүд тоологдодог байгаа һаань, 1989 ондо тэднэй тоо 479 мянганда хүрөө. 1990 онһоо хүдэлдэг предпритинуудай тоогой хороһон ушарһаа профсоюзуудай гэшүүдэй тоо 1990 ондо 422 мянганһаа 1998 ондо 221 мянга хүртээр үсөөрөө.

Совет үедэ профсоюзуудые нилээд хүндэтгэһөөр «Коммунизмын хургуули» гэжэ нэрлэдэг байгаа. Энэ үедэ профсоюзууд үйлэдбэриин, нуудал байдалай, соёлой халбариде үргэн эхэ эрхэнүүдые ашагладаг һэн. Эдэ эрхэнүүдые профсоюзуудта гүрэн үгэһэн байна. Гүрнэй зорилго гэгбэл, ороной ажабайдалые нийтын, социальн арга хүсэлүүдээр хүтэлбэрилэхэ гэһэн байна. Энэ ушарһаа профсоюзууд захиргаанай ажал ябуулгыс

Россия профсоюзуудай үүнһээ эхилдэг бэ?

1905 онһоо 1998 он хүртээр профсоюзууд эхин социализмын, НЭП-эй, социализмын, коммунизмын шотагууи гараад, мүнөө үүрхүүрэй экономикын шэлжэн хольн эрхэ байдалда шэнээр үйлсэл абажа байна.

1928 оной ноябрь соо ВКП-гэй ЦК-гай Пленум дээрэ шотти болон профсоюзуудта баруун оппортунист хэлбэри болон тухай заагдаад, эрээнтэй тэмсэхэ тухай шисологдоһон байна. ВЦСПС-эй Пленум зарлагдажа, ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ М.П.Томский, тэрнэй тала баригшад ВЦСПС-эй Президиумэй бүридэлһөө гаргагдаа һэн. ВЦСПС-эй түрүүлэгшын тушаал усадагдажа, имагтал 1944 ондо шэнээр тогтоогдоһон байна. Харин 1928 ондо 5 хүнөө бүридэһэн секретариат байгуулагдаһан юм.

1930 ондо профпартадые эсбэрлэлгэ тухай тогтоол абтажа, эмхидхэлэй талаар убаглан шэнэдхэлгэ эхилэбэ.

1930 оной февраль соо профсоюзудые эмхидхэлгэ тухай шийдэхбэри абтаһан байгаа. Жэд үнгэрһэн хойно ВЦСПС-эй Пленумэй шийдэхбэрээр профсоюзууд жэжэдхэн хубаагдаһан байна. 47 профсоюзай орондо 23 болобо.

1937 ондо хамалганай гурбадахи шата эхилжэ, профсоюзуудта горитой эхэ тохиоло үзүүлэгдэбэ. Профкадринуудай олонхын хамалганда ороһон байна. Юундэб гэхэдэ, бүри 1935 ондо И.В.Сталин профсоюзуудта ушарһан уналга доройтоло тухай тунхаглаһан байгаа.

ВЦСПС-эй IX болон X съездын үеий хоорондо (1931-1949 онууд) ВЦСПС-эй Президиумэй бүридэлдэ 35 хүнөө 7 хүн үлэһэн, ВЦСПС-эй бүхы шахуу секретариууд, халбарин профсоюзуудай ЦК-зуудай 21 түрүүлэгшэ, профсоюзуудай соведуудэй 21 түрэдбэрлэгшэ, «Труд» жэжэтын 5 редактор, ВЦСПС-эй халбаруудай 8 даагшад хамалганда ороһон байна.

1937 оной май соо союзууд хоорондын зургаанууд болодог профсоюзуудай соведуудые агуулаха тухай ВЦСПС-эй VI Пленумэй тогтоол абтаад, имагтал 1949 ондо тэдэ шэнээр байгуулагдаа һэн.

ПРОДАЮ срочно дачу, мягкую мебель, технику, спальный гарнитур, холодильники, кровати, столы, стулья, секретер, карнизы, швейную машину и др. Тел.: 41-13-35.

Три сундука разных размеров, декоративно расписанных в национальном стиле. Тел.: 25-48-96.

Меняю полдома с документами на Плотнякде, сад, огород, неплановый. Тел.: 46-62-98.

Меняю медицинский аппарат, помпу, холодильник, метал. гараж в р-не «Восточных ворот». Тел.: 44-83-93.

КУПИЮ ЗИЛ-130 бортовой, в хорошем техническом состоянии. Обращаться: 671455 Кижингинский район. с.Орот Заятуеву Банру.

малую мед. энциклопедию 4-5-6 том 1991 г. выпуска под редакцией Покровского. Тел.: 33-60-31.

МЕНЯЮ 3-комнатную благоустроенную квартиру в Сотниково на 2-комнатную в городе (без доплаты). Адрес: бульвар Карла Маркса, 4-34, после 18 ч.

2-комнатную благоустроенную квартиру в центре города Кривой Рог на равноценную или 1-комнатную в г. Улан-Удэ. Тел.: 37-15-76.

1-комнатную квартиру в г. Чите КСК 4 этаж, ухоженная, солнечная сторона, двойная дверь на квартиру в Улан-Удэ. Тел. в Улан-Удэ: 34-12-85. Тел. в Чите: 25-64-36.

Автомобиль Тойота-Кроуп 1989 г. выпуска на двухкомнатную квартиру в Железнодорожном районе + доплата. Обращаться: 34-82-35, 33-52-50.

3-комнатную квартиру, 77 кв.метров в брусом доме в п.Солдатский на 3-комнатную благоустроенную квартиру. Имеются обширный участок, автономное отопление, капитальный гараж со

смотровой ямой, теплица, скважина, летняя кухня и прочие надворные постройки. Рассмотрим все предложения. Тел.: 22-89-73.

2-комнатную квартиру (переделанную под 3-комнатную) 1 этаж, без балкона, металлическая дверь, решетки, ухоженная, кухня 8,5 кв.м., КПД, телефон, 47 квартал и 1-комнатную малосемейку, 3-ий этаж, балкон, кирпич, район телецентра на 3-4-комнатную уличной планировки. Тел.: 33-71-17.

УСЛУГИ Подготовка детей к школе: обучение чтению, математике, каллиграфии, развитие памяти, мышления. Тел.: 22-04-09.

Принимаем заявки на проведение погодноних утренников, вечеров с Дедом Морозом и Снегурочкой. Тел.: 22-04-09.

Обучение плаванию. Тел.: 25-48-87.

РАБОТА Всем! Обработка полуфабрикатов фармацевтической промышленности в домашних условиях 4000 руб. в месяц. Оплата еженедельно. Конверт с о/а + купон б/о. 660006 Красноярск а/я 10772.

РАЗНОЕ Семья снимет 1-комнатную квартиру или частный дом на 6 мес. в районе ТСК, Комушки, Химчистки. Тел.: 22-90-54.



в столь престижной энциклопедии помещена персональная статья о преподавателе Железнодорожного лицея № 1 г. Улан-Удэ Валентине Васильевне Буяевой.

В этом лицее она работает с 1974 года, участник Российских педагогических чтений, отличник профессионально-технического

диагностики и мониторинга обучаемости. Разработала программу коррекции знаний и технологию применения системы упражнений по черчению, которая базируется на психологическом и физиологическом процессах пространственного представления, а также на личностно-ориентированном обучении.

В.Буяева проводит научно-экспериментальную работу, результатом которой является разработанная технологическая карта применения заданий и тестов, дано психолого-педагогическое обоснование применения упражнений. В результате учащиеся лица имеют хорошие знания и становятся призерами республиканской олимпиады по черчению, принимали участие в российских олимпиадах по черчению.

Профессионализм, доброжелательность и внимательное отношение к людям спискали ей авторитет и уважение.

Мargarита ЮРИНА, методист,

Лариса ТЮМЕНЦЕВА, зам. директора.

НА СНИМКЕ: В.В.Буяева.



образования, преподает техническое черчение и материаловедение.

Мыслящий, требовательный к себе педагог. Уроки проводит с применением развивающих форм и методов, разрабатывает нетрадиционные формы обучения, такие, как деловая игра, уроки-зачеты, уроки программированного обучения, конкурсы, имитация экскурсий. Занимается исследовательской работой, владеет методикой

ПО ДЕЛАМ И АВТОРИТЕТ

В МОСКВЕ вышла в свет «Энциклопедия профессионального образования» под руководством академика Российской академии образования и Нью-Йоркской академии наук С.А.Батышева.

Это первый в мировой и отечественной практике энциклопедический учебник, настольная книга преподавателя, мастера производственного обучения, учителя, руководителей всех типов профессиональных учебных заведений, служб занятости и отделов технического обучения предприятий.

Заслуживает внимания, что

ЧТО В ИМЕНИ ТВОЕМ?

изображается синеветвным, обычно с четырьмя лицами и двенадцатью руками

ДЭНЖИДМА (тиб.) - опора; эпитет земли, земного шара

ДЭНЗЭН (тиб.) - держащая счастье. Название сокровищницы Куверы - бога богатства

ДЭНСЭМА - женск. ф. от Дэнсэи

ДЭНСЭН (тиб.) - хорошая истина

ДЭШИН (тиб.) - великое благо

ДЭШЭГ (тиб.) - блаженно пришедший; эпитет Будды

ДЭШЭГМА - женск. ф. от Дэшэг

ЕВА (евр.) - подательница жизни; жизнь. Ева, согласно иудейскому, христианскому и мусульманскому религиозно-мифологическим представлениям, жена Адама, первая женщина и праматерь рода человеческого

ЕВГЕНИЙ (гр.) - благородный

ЕВГЕНИЯ - женск. ф. от Евгений

ЕВГРАФ (гр.) - хорошо нарисованный, писанный красавец

ЕВДОКИМ (гр.) - прославленный, доброслав

ЕВДОКИЯ (гр.) - доброслава

ЕВЛАМПИЙ (гр.) - прекрасно светящийся

ЕВПРАКСИЯ (гр.) - делающая добрые дела, добродетельница

ЕВСТАФИЙ (гр.) - постоянный, устойчивый

ЕВФРОСИНЬЯ (гр.) - радостная

ЕГОР - то же, что Георгий

ЕКАТЕРИНА (гр.) - чистая, непорочная. В традиции Запада начальное «е» везде отсутствует: Катерина, Кэтрин, Катарина, Катажина

ЕКИМ - то же, что Иоаким

ЕЛЕАЗАР (евр.) - божья помощь

ЕЛЕНА (гр.) - толкования петочны: избранная, светлая, факел и т.п. В греческой мифологии спартанская царица, прекраснейшая из женщин

ЕЛИЗАВЕТА (евр.) - божья клятва, обет богу

ЕЛИСЕЙ (евр.) - бог помог, спас; спасение. Пророк в Израильском царстве, живший около 850-800гг. до н.э.

ЕМИЛИАН, ЕМЕЛЬЯН (гр.) - ласковый, приветливый, веселый

ЕНДОН (тиб.) - достоинство; добродетель; знание

ЕРЕМЕЙ (гр.) - посвященный Гермесу, т.е. Меркурию, богу торговли

ЕРМИЛ (гр.) - обитающий в Гермесовой роде (при храме)

ЕРМОЛАЙ (гр.) - народ Гермеса, Меркурия

ЕРОФЕЙ - то же, что Иерофей

ЕФИМ (гр.) - благочестивый

ЕФРЕМ (евр.) - от европейского «Эфраим» - имени одного из древнеевропейских племен

ЕШЕ, ЕШИ (тиб.) - всеведение, совершенство мудрости

ЕШИДОЛГОР (тиб.) - всеведущая белая освободительница, т.е. Белая Тара. См. Дара

ЕШИДОРЖО (тиб.) - алмазная мудрость; ваджра мудрости

ЕШИНХОРОЛО (тиб.) - колесо (чакра) мудрости.



ДУЛМАЖАП (тиб.) - покровительствуемая Спасительницей, т.е. богиней Тарой

ДУНЗЭН (тиб.) - держащий время. Эпитет Ямараджи (бур.: Эрлиг-хан) - владыки мертвых

ДЫЛГЫР - то же, что Дэлгэр

ДЫЛЫК - то же, что Дэлэг

ДЫЛЫКЖАМСО (тиб.) - океан счастья

ДЫМБРЫЛ - то же, что Дэмбрэл

ДЫМБЫЛ - то же, что Дэмпи

ДЫМЧИК - то же, что Дэмчок

ДЫНДЫП - то же, что Дондуб

ДЭЖИД (тиб.) - блаженство, благополучие

ДЭЖИДМА - женск. ф. от Дэжид

ДЭЛГЭР (бур.) - пространный, обширный

ДЭЛЭГ (тиб.) - покой, счастье; эпитет рая

ДЭМА (тиб.) - довольная, благоденствующая

ДЭМБРЭЛ (тиб.) - предназначение

ДЭМПИЛ - (тиб.) - умножающий благодействие.

ДЭМЧОК, ДЭМШЭГ (таб.) - высшее счастье. Имя важнейшего тантрийского божества - идама Самвары, который обитает на горе Кайлаша.

Самвара

Самвара

Самвара

Самвара

Самвара

Самвара

ООО «ВОДРЕМ-100»

Заключает договора на производство сантехнических, электромонтажных работ, прокладку, ремонт и проколы инженерных коммуникаций.

Сдаёт в аренду: экскаваторы, компрессоры, автовышку, автокраны, длинномер по ценам ниже рыночных.

Изготавливает и реализует разнообразные товары народного потребления: печи, теплицы и другие узлы и детали по эскизам заказчика.

Реализует саптехнические и электромонтажные материалы по ценам ниже рыночных.

Телефон: 34-94-31.



Новогоднее приглашение

от профилактория «Челночок» на лечение и отдых.

Здесь Вас ждут спальные корпуса с одно-двухместными палатами, столовая с четырехразовым питанием. К услугам посетителей - гордость профилактория - лечебный корпус, оснащенный медицинской аппаратурой, аналогов которой в России единицы. Здесь лечат остеохондрозы, хронические артриты, сосудистые заболевания нижних конечностей. Лечебная база профилактория имеет весь арсенал

физиотерапевтической аппаратуры. Лечение, массаж входят в стоимость путевки.

Мы принимаем и эффективно лечим больных с хроническими бронхитами, заболеваниями печени, желудка, кишечника. Квалифицированные врачи, гостеприимный персонал всегда рады Вам.

Сроки лечения 12, 15, 21 дней. Услуги автотранспорта. Обращаться: г. Улан-Удэ, ул. Сахьянова, 9, профком ТСМ 33-22-90; 33-19-08.

Сансионат «Верхняя Березовка»

Эффективное лечение и отдых. Врачи высшей и I категорий. Удобные, благоустроенные палаты. Лечебное 4-х разовое питание. Современное медицинское оборудование.

МЫ ЖДЕМ ВАС!

Лечение органов дыхания вне обострения, бронхиальной астмы, несложных сердечно-сосудистых, урологических, акушерско-гинекологических заболеваний. Больных в астено-невротическом состоянии.

Услуги санитета, массажа, лечебной физкультуры, атлетической гимнастики.

Обращаться по телефону: 34-43-44; 34-45-75.

ОАО «Загорск»

Жителям села! Вот уже зима, печи требуют ремонта. Спешите приобрести кирпич печной, строительный. Цена от 90 коп. за 1 штуку. Оплата наличными. Возможен бартер: лес, мясо и другие продукты питания.

Обр-ся: г.Улан-Удэ, п. Матросова, Тел.: 34-49-66.

АНЕКДОТЫ

Встречаются двое бывших одноклассников.
- Здорово, Вася! Сколько лет, сколько зим! Ты кем сейчас?
- А, банкиром...
- А я - киллером. Тогда, значит, еще увидимся!

Как ты готовила этот широк?
- По рецепту, что вырекала вот из этого журнала.
- А ты уверена, что воспользовалась правильной рецептурой? Наоборот, даются рекомендации по размораживанию...

- Это безобразие! - кричит сосед.
- Ваша собака всю ночь выла под моим окном!
- Ни чего. Не огорчайтесь. Она выспится днем.

Пьяный утонул в реке.
Миллиционер шипит: «Акт утопления».
Потом подумал и написал: «Акт входе тела в воду и выходе из воды».

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Ахамад редактор А.А. АНГАРХАЕВ

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б.М.Ж. БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В. ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), табагууды даагшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, А.А.-Н.ГЕРГЕНОВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Д.Ш.ХУБИТУЕВ, С.Д.БУДАЕВ, А.Д.ТАПХАЕВ; А.Д.АНГАЕВ (ахамад редакторай орлогшо), В.И.ПИНТАЕВ (хэблээлэй директор).

Редакциин телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96, үрнэмшн - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретариин - 21-50-52, секретариин - 21-50-52, табагууд:экономикын болон политикын - 21-55-97 (даагшань), 21-63-86, соёлой, түүхын болон спортын - 21-60-21 (даагшань), 21-57-63, залуушуудай, оюутадай ажабайдалай болон олонинтын хүдлэмэрин - 21-54-93 (даагшань), 21-69-58, мэдээлэй болон захилай - 21-34-05, рекламьн, сансхолдой болон коммерцкэ ажалай - 21-62-62, 21-67-81, хэблээлэй - 21-33-61, оператор-корректоруудэй - 21-61-35, фотокорреспондентуудэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерин - 21-23-67, вахтын - 21-60-91.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнгэй, ютагай нэрлүүдэй бэшлэгий хазагайруулан уларта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин ханамжа авторхитай адли бэлгэ байжа магад.

Манай адрес: 670000, Улан-Удэ, Каландаринвиллин үйлэс, 23, "Буряад үнэн" газетин редакци.

Газет хэблээлэй 5 хуудалан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хэблэс 8650 (хамта 20.000). Хэблээлэй тухаадаган сар 17.00.

"Республикаеска типографи" гэхэн АО-до газет хэблээлэй. Директорайн телефон: 21-40-45. Б-0079-дэх номертойгоор бүридхэдэ абтанхай. Заказ № 8462.